Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

BERNSTORFFS EFTERMAELE.

SAMLING

AF

AMINDELSES-SKRIFTER

OVER

GREV

A. P. BERNSTORFF,

MED

FUNDATSERNE

FOR

DE TIL HANS HÆDER OPRETTEDE

STIFTELSER.

FÖRSTE DEL.

KJÖBENHAVN, 1799.

PAA UNIVERSITETS-BOGHANDLER

FR. BRUMMERS FORLAG.

FORTALE.

Da Grev A. P. Bernstorffs Fortjenester af Staten og Menneskeheden ere saa overordentligen store, da han i uberegnelig Grad har fremmet Danmarks Held og Hæ-

der, og da hans Færd i et og alt var som en af vort Aarhundredes mest Sjeldnes, var det ej muligt, at enkelt Mand, det være som Levnetsbeskriver eller Lovtaler, formaaede at rejse ham et Hædersminde, der omfattede og antydede al hans Ypperlighed, eller udtömmede den hele, hans Idræt og Adfærdtilkommende, Ros.

Det var følgelig her, om ellers nogensinde, passende, i eet Verk at samle Alt, eller i det mindste det paa nogen Maade Vigtige, som de Flere har sagt sjunget og foranstaltet til at forherlige hans Minde.

Bernstorffs Navn, foruden at det er uudsletteligen præget i alle erkjendtlige Danskes Hjer-

ter, er tillige bleven foreviget hos os ved trende Slags Monumenter, nemlig *a*) ved Parentationer Eloger og Biographier, *b*) ved Poesier, og *c*) ved de Bernstorffske Stiftelser.

Den første Del af det her leverede *Eftermæle* indeholder Aftryk af

1. *Parentation ved afgangne Statsministerens Greve Bernstorffs Bisættelse i Frederiks-Kirke paa Christianshavn den 13 Jul. 1797.* af Dr. *Nicolai Edinger Balle, Bi-*

skop i Sjellands Stift. Kjöbenhavn, trykt hos Directeur Johan Frederik Schultz, Kongelig og Universitetsbogtrykker. 16 S. 8vo. Pag. 1-24.

II) Den afdöde Greves Andreas Peter Bernstorffs Jordefærd erindret i Gjentofte Kirke d. 13 Jul. 1797. Kjöbenhavn, trykt hos Directeur Johan Frederik Schultz. 24 S. 8vo. Pag. 25-68.

III) Professor Nyerups Biographiske Efterretninger om Grev Bernstorff, tilligemed *M. C. Bruns Ode.* (udaf *Samling af fortjente Danskes Portraiter med biographiske Efterretninger* 1ste Bind. Kjöbenhavn, hos Lahde. 1797) P. 69-156.

IV) Lebensgeschichte des dänischen Statsministers Andreas Petrus Grafen von Bernstorff. Ein Beitrag um den Charakter dieses grossen Mannes zu schildern. Altona und Leipzig bei Friderich Bechtold. 1793. 112 S. 8vo. oversat ved *Nyerup* *) - P. 157-269.

V) Rede zum Andenken des Grafen Andreas Petrus von Bernstorff, **königl. dänischen Statsministers etc.** *gehalten im grossen Hörsaal der Universität zu Kjel d. 28 August 1797,* vom Professor *Hegewisch.*

*) Fuldstændighed udkræved, at denne Biographie ikke blev udelukt af Samlingen; men dens Mangel paa reel Værd maa undskylde, at den i Oversættelsen blev noget forkortet; det havde ellers været Synd for det smukke Papir og de elegante Typi.

Kjel gedruckt von Christian Frederich Mohr. 62 S. 8vo. oversat ved *Nyerup*. - P. 270-382.

Det andet Bind skal indeholde:

VI) Grev Andreas Petrus Bernstorffs Minde ved Grev *Joachim Gottsche Moltke*. Kjöbenhavn. 1798. Trykt hos Directeur J. F. Schultz. 56 S. 4to.

Dette Minde bestaaer af

a) Sörgetale over Grev Bernstorff, holdet den 24 Martii 1798 paa det kjöbenhavnske Universitets överste Auditorium af Professor *D. G. Moldenhaver*. fordansket af Prof. *K. L. Rahbek*.

b) Sang for og efter Talen, af Theaterdirecteur *Th. Thaarup*.

c) Universitetets Indbydelse til Höjtideligheden, forfattet af Professor *J. Kjerulf*, og af ham selv af Latinen oversat.

VII) Mindetale over Grev A. P. Bernstorff, Statsminister, Præsident i det tydske Cancellie og i Videnskabernes Selskab i Kjöbenhavn, holden i Videnskabernes Selskab d. 3 Nov. 1797. og efter dets Befaling udgivet af dets Secreter *Peter Christian Abildgaard*. Kjöbenhavn, hos Hofbogtrykker Möller og Sön. 57 S. 8vo.

No. VI og VII have ikke været tilkjöbs at faae i Bogladerne, men ere blevne gratis uddelte.

VIII) Hauptzüge des Charakters und Verdienste des Grafen A. P. v. Bernstorff um Wissenschaften und sittliche Cultur in den dänischen Staaten. Brief eines holsteinischen Gelehrten. indfört i *Henkes Archiv für die neueste Kirchengeschichte.* Vter B. S. 294-305. oversat ved *Nyerup.*

IX) Poësier.

a) Belvise. Et Digt af *Mathias Hastrup Borneman.* Jndfört i Maanedsskriftet *Minerva* for Julii Maaned 1797.

b) Ved Bernstorffs Grav, af *J. Zetlitz.* Udaf *Minerva* for October 1797.

c) *Elegie an Bernstorffs Grabe.* Af Assessor *Schmidt-Phiseldek.* Udaf Maanedskriftet *Genius der Zeit* for August 1797.

d) *Bernstorffs Tod.* Af *Friderika Brun* geb. *Münter.*

e) *Blumen auf Bernstorffs Grabe.* Udaf *Neues Archiv der Schwärmerey und Aufklärung,* 3tes Heft. Altona u. Leipzig. 1797.

f) *Trauerkantate* von Dr. *Albrecht,* aufgeführt im Nationaltheater zu Altona am 16 Julii 1797.

g) Et latinsk Vers ved Bernstorffs Död, af Biskop *Tetens.* Ind-

fört i de *lærde Efterretninger* for 1797. No. 31.

h) Magister C. H. Bjering i samme Anledning, indfort sammesteds.

X) Fundatserne for de trende Stiftelser, som ere nævnte op efter Bernstorff.

a) Fundats for *Bergens handlende Borgeres Legat til Bernstorffs Æreminde.* af 7 Maj 1794.

b) Fundation for den Aar 1795 den 28de Jul. i Christianssund oprettede borgerlige Skole *den bernstorfske Stiftelse.* Trykt i Trondhjem. 16 S. 4to.

c) Fundats for Stiftelsen *Bernstorffs Minde* i Aalborg.

Af denne sidstnævnte Fundats er et fuldstændigt Uddrag indført i No. 1 af *Collegialtidenden* for 1798.

Kjöbenhavn d. 28de Januar 1799.

R. NYERUP.

TRYKT HOS K. H. SEIDELIN.

PARENTATION

AF

Dr. NIC. EDINGER BALLE.

FORFATTERENS FORERINDRING.

Nærværende Parentation læses her paa Tryk Ord efter andet som den blev holdt. Formedelst Bulder maatte jeg en Gang standse omtrent i et Minut, fordi ellers Ingen kunde have hört mig, og tillige vilde jeg ved min Taushed indprente Mindelse om den Ærbödighed, der burde vise sig paa Stedet, hvor Liget af Nationens fortjenteste Mand stod fremstillet for Alles Öjne. Men at Haanden ved Slutnings-Önsket lagdes paa Kisten, var hverken Overtro, eller formentlig Canonisation, men en naturlig Virkning af Sindets varme Bevægelse. Det er just

ved höjtideligt Önske, fra hvem det end höres, at Paalæggelse af Haand retteligst finder Sted, efter Oldtidens Brug, til at betegne, hvor Önsket er velment og inderligt. Ved Parentationen over *Riber* var det skeet, uden at Nogen havde yttret den allermindste Anke, og altsaa kunde det heller ikke nu tilsidesættes, uden at volde Anstöd.

ÆDLE MEDBORGERE!

Her gjemmes altsaa den værdige Mands, vor BERNSTORFS, efterladte Stöv: hans Aand, han Selv, er ikke mere iblandt os. Alt længe forurolige des vore Hjerter af bange Tvivl over hans tiltagende Svagheder; og det fejler ikke, at jo mangen en Dannemand, bekjendt med Bibelens Sprog, har önsket i sine stille Tanker, ved Frygt for Dödens Vished,

hvad fordum Elisa önskede, da hin Prophet skulde bortrykkes fra ham: Maatte dog de to Dele af din Aand blive tilbage! 2 Kong. 2, 9. Vist er det, at hver og en tit har følet hos sig selv den samme Attraa, som herskede hos Elisa, skjöndt uden at tænke paa hans Ord; thi vort Savn af en Bernstorfs Aand er os for stort, til at taale det helt: hans Sjelekraft, hans Tænksomhed, hans Gavnelyst, har været os for vigtig, har tilbragt vort Fædreneland for mange Velsignelser, til at vi nu skulde glemme ham i Letsindighed, og smigre os med, at dette vort hele Tab letteligen kan oprettes.

Tilgiver mig, Brödre! at jeg ikke med Ord kan udföre, hvad jeg föler saa dybt og saa inderligen i mit Bryst. Men eders egne Fornemmelser ville gjöre eder hvert fuldkomment Træk i min svage Tale desto lysere og mere rörende. Hvilken Aand boede ikke her i dette Legeme! — Visdoms Aand — Retskaffenheds Aand — den blide Sagtmodigheds — det huldeste Menneskevenskabs — den rene og varme Gudfrygtigheds Aand. Naar tvende forenede Riger lydeligen aflægge deres takfulde Vidnesbyrd, og alle Folkene rundt omkring, baade fiern og nær, istemme med dem, er det upas-

sende, at spörge om Beviser. Vidste jeg kun, paa hvilken Blomst i den skjönne Krands jeg især skulde fæste eders Agtsomhed.

O Danmark! Sand Visdom har ledsaget dine Skridt paa den farlige Bane, som aabnedes for hver Regjering ved den mest uventede Rystelse i Europa: den aabnedes igjennem bradte Klipper, og svælgende Afgrunde, og sammenstyrtende Ruiner. Frankerne, o Danmark! lovprise din Visdom, og Britterne beundre den i taus AErbödighed. Takke du, kjære Fædreneland! din Konge, og hans Sön. Men ogsaa veed du, at du bör

takke deres vise Raadgiver, ham, den nu Forevigede, som vaagede for din Fred, din Tryghed, og din Ro. Vor Lyksalighed, gode Medborgere! bevaredes uformindsket; vi maa tilstaae, den formeredes. Agerdyrkeren vandt rigere Lön for sin anvendte Möje. Haandverkeren erhvervede sig, ved sin Flid, sin Konst, større Fordele. Handelsmanden höstede mangefold Frugt af sine udvidede Bestræbelser. Men Sikkerhed og Ro betryggede Enhver i sit Kald, sit Hus, sine Forretninger. Hvor langt anderledes skulde vor Tilstand have været, naar ikke Sindighed og Upartiskhed stedse havde beholdt deres

fulde Vægt ved Tingenes Bestyrelse! Dog! den höje Visdom, som virker til almindeligt Folkeheld, er alt for oplöftet over min indskrænkede Synskreds.

Til Eder, I Lærdoms Elskere! kan det mere undskyldes, at jeg henvender mig. Men det skeer allene, for at opvække Mindelse om, at eders Orden har vundet en uforvisnelig Prydelse ved ham, den oplyste Forstander for Videnskabernes Selskab. Beskeden Theolog forbliver inden Grændserne af sin egen Kreds. Jeg taler allene om de Kundskaber, som höre til mit Fag. Men aldrig

kom jeg nogen Gang tilbage fra Samtale med ham, uden at hjembringe lærerige Begreber, til Berigtigelse, til Befæstning. Sidste Gang erindrede han mig om, at Christendom fortrinligen udmærker sig fra hver anden Religion, ikke saa meget ved sine Forskrifter, som ved sin Tro; det er: ved klippefast Tillid paa *Guds, den store* Skabers, den kjærlige Faders, naaderige Tilsagn, og at troe ham, er at yde ham den mest uforkonstlede Hjertets Dyrkelse. — O! hvor sandt; og tillige hvor frugtbart! Thi herved stemmes hver Drift i vor Sjæl, til at hellige vor Gud al sin Bestræbelse, og Menne-

skers Gavn, hans Börns Forædling, bliver Maalet for al vor Grandskning. Saa var det hos den virkeligen lærde Grev Bernstorf.

I ville höre, elskte Medborgere! om denne vor priselige Statsministers erkjendte Retskaffenhed. — Ach! iblandt alle Hoffer var der ikke et eneste, som jo troede ham vel; og det, som er mærkeligere, blandt hine Folkestyrere, hvis sjeldne Glands fordunkler Oldtidens berömte Mænd, var der ikke en eneste, som jo ærede ham. Man agtede paa hans Raad; thi han var kjendt, som den, der elskede Retsindighed, elskede

Dyd, og man vidste, at han ikke satte Pris paa nogen anden Politik, end den allene, der holder en klog Redelighed for sit bedste Værn. Derfor betroedes ham saa gjerne de mest forviklede Stridigheder, at undersöge, og at fælde Dom over. Derfor valgte sig de vise Statsmænd hans Fremgangsmaade til et Mönster, og anpriste den höjt til Efterfölgelse. Om der fandtes en Dadler, som havde Lyst til at efterspore menneskelige Skröbeligheder, skulde han ikke være i Stand til at opdage et eneste Spor af Mangel paa Retskaffenhed. Han vilde derimod finde, at Fejl, som kunde indlöbe mod Forsæt og

Villie, ere ved bedre Oplysning strax blevne afhjulpede med den frimodigste Selvfornægtelse. Saa handler den Retskafne, som hungrer og törster efter Retfærdighed, at jeg skal laane det liveligste Udtryk, til Afbildning herover, af Jesu Mund; og saaledes handlede vor BERNSTORFF. Derfor mættedes han og, i Overensstemmelse med Jesu Löfte: hans Iver for det Sande og Gode blev ikke ubelönnet, ikke berövet sin tilsigtede Nytte, som var ham det kjæreste.

Skue vi ham for os i vore Tanker — destoværre! han staaer ikke mere for vore Öjne; men dog ihu-

kommes han levende nok af hver den, som kjendte ham — og da see vi jo for os et Ansigt, som udtrykker den mest oplivende Blidhed; da höre vi jo en Röst, en Stemme, som forkynder idel Godhed og Sagtmodighed. Hasteligen forglemtes al Stand og Rang: Vi befandt os nærværende hos den med rette ophöjede Mand, hvis aabne Forstand, hvis ædle Hjerte, hvis milde Tale, hvis dybe Indsigter, paa engang fængslede vor gandske Tillid og Hengivenhed. Her var intet, som kunde nedtrykke de Svage, intet, som kunde bortstöde eller forfærde de Ringere: Alt var indtagende og hæderligt. End lyser

for mig endnu den sidste Straale af hans vennehulde Öjekast; men hvad han sagde mig ved Bortgangen, var ikkun for mig selv: det skal i mörke Timer forlindre min Sorg.

Jeg har jo allerede, Höjstærede! skildret Eder hans Menneskevenskab; thi Menneskehaderen kan ikke iföre sig enten Blidhed eller Sagtmodighed: det maatte da være i nogle Öjeblikke, og med kjendelig Tvang. Men er det en Ven af Mennesker, som ikke tragter efter andet, end at forebygge deres Skade, og at fremme deres Vel; er det en Ven af Mennesker, som villig opofrer baade

Kraft, og Tid, og Formue, for at gjöre dem lykkelige og glade; er det en Menneskeven, som tager inderligst Del i de Lidendes tunge Kaar med uforstilt Bedrövelse, tager Del af gandske Hjerte i det Gode, som vederfares enhver, med fro Varme: da behöver jeg ikke at spörge, om vor Bernstorff findes anskrevet blandt de herlige Sjele, for hvilke Taknemmeligheden har oprejst sit hellige Tempel, til evigt Minde om deres trofaste Kjerlighed? Hvo tæller de Mange, som i Löndom begræde ham? Hvo tröster hans sörgende Gemalinde, som ej kan forvinde sit uopretelige Forlis? Hvo lindrer det ömme

Savn af den hulde Faders tækkelige Omgjængelse, som volder Længsel og Kummer i Sönners og Döttres Barm? Alle beklage sig over Tabet af en dyrebar Ven; thi hans Sjel fandt Glæde i Venskab, og han meddelte sig til Venner, tit og ofte under megen Rörelse. Med taareblendet Öje hilsede han dem, og frydede sig over dem, og velsignede dem. Vi samtlige Tvillingrigets Börn maa græde ved hans Aske, fordi vor bedste Ven er blevet os frarevet. Han elskede Borger og Bonde, Lærd og Ulærd, uden Smiger, men i Oprigtighed. Han arbejdede med den utrætteligste Flid for Kongens Tryg-

hed, og Folkets Sikkerhed. Han bad i haabefuld Tro for Landets Fader og Landets Börn; thi Bernstorf havde Religion: han var en Christen af Hjertet, saa som Christi Evangelium byder os at være det; hans Aand besjæledes af ren og varm Gudfrygtighed.

Forundres ikke, Höjstærede! over min nys aflagte Bekjendelse, at jeg, som Theolog, har lært Meget af Statsministeren Grev Bernstorf. Som i de forrige Tider en Thot, en Lüxdorph, saa kunde og han i de senere, med Hæder og Held have forestaaet et theologisk Professorat.

Han kjendte sin Bibel, og forstod den. Han havde læst baade ældre og nyere Skriftlærde, og vidste at bedömme dem. De stolte Indvendinger mod guddommelig Aabenbaring skrækkede ikke ham: han kunde strax oplöse dem. Baade Religionens og Philosophiens Historie var ham i levende Erindring. O! hvormegen Kundskab han desforuden havde indsamlet, som svæver uden for min Bedömmelse. Og denne belæste, denne ophöjede Mand, skammede sig ikke ved Jesu Christi Evangelium: Forlöseren var hans Tröst og Tilflugt, hans trygge Forhaabning. Christendom var ham Hjertets Anliggen-

de, og ej Forstandens allene: han övede den i glad Tilbedelse, ved trösterig Gudspaakaldelse i Jesu Navn, under redebon og omhyggelig Efterlevelse af alle christelige Pligter.

Hvo regner os Danske og Norske det til Onde, at vi önske ved Bernstorffs Bortgang, ligesom fordum Elisa önskede: Maatte dog de to Dele af din Aand blive tilbage! Maatte din Visdom, din Retskaffenhed, din blide Sagtmodighed, dit huldе Menneskevenskab, din rene og varme Gudfrygtighed, om ikke fuldeligen, saa dog i nogen Maade, vorde forplantet iblandt os, til Statens Bedste, til Kirkens Gavn! Elisa

vilde, at Prophetens Aand, saavidt den kunde meddeles, skulde hvile paa ham selv, fordi han nu skulde beklæde Prophetens Embede: Saa hvile da, hvad der kan levnes af vor Bernstorffs Aand, paa dem især, der skulle sörge, som han, for Landets Tarv, og udföre Kongens velgjörende Hensigter til Landets Betryggelse! Pludseligen bortrykkedes den titmeldte Prophet i et stormende Uvejr, og Elisa raaber: Min Fader! Israels Vogn og Rytteri! Han vil sige: Du har værget for Israel, ved dine Raad, og dit Exempel, ikke med mindre Held og Fremgang, end om den hele Hær havde været opstillet

til Strid, og skulde fægte for Folkets Beskjermelse. Kunne vi ikke med Sandhed sige, at vor BERNSTORFF har udrettet det samme for os, ved sin Klogskab, og sin Forsigtighed, og sin christelige Omhu? Hvad Under, at vi jamrede os, ved Budskabet om hans Död, som over en Faders Hengang!

Her forsamlede ved en Faders Grav, ville vi Haand i Haand tilsværge hverandre den ubrödeligste Iver, i at efterligne hans Troskab, hans inderlige Hengivenhed til Kongehus og Fædreneland. Det danske Borger-Sind, det norske Mod, opflammet paa ny ved Bernstorffs Minde, skal værne med nordisk Kraft og nordisk

Trofasthed, om Thronen, om Landet, om Folkets Velfærd og Folkets Haab; skal værge for Hustru og Börn, for Slægt og Venner, for Födeby og Arnested! Du höre det, alvidende Gud! i din Himmel, og du besegle det med din kraftfulde Understöttelse. Amen!

(Efter Jordspaakastelsen.)

Lyksalige BERNSTORFF! Utænkelig Fryd opfylder Din Sjel hos Gud og Christum i Herlighedens Himmel.

(Med Haanden lagt paa Kisten.)

Fred over Dit Stöv! Velsignelse Din Slægt! Uforglemmelighed Dit elskede Navn til Dagenes Ende! Amen!

II.

BERNSTORFFS

JORDEFÆRD

ERINDRET

I GJENTOFTE KIRKE.

DEN 13de JULII 1798.

FORERINDRING.

For Gjentofte Sogns Beboere ere den Tale og de Sange, som her findes trykte, egentligst bestemte, og for dem behöves ingen Forerindring; men for Andre, som de kunde falde i Hænde, bör jeg tilföje en kort Underretning.

Gjentofte Sogn bestaaer for det meste af det Bernstorffske Gods, og har tillige den Bernstorffske Sommerbolig.

Som Præst i dette Sogn har jeg været nær Öjenvidne til den uforglemmelige Bernstorffs Tænkemaade og Adfærd som Godsejer, og til det meget Gode, han, dels i

Forening med sin afdöde Farbroder, dels alene der har villet og virket. Jeg fölte derfor som Pligt, at, uagtet han ikke jordedes i Gjentofte Kirke, burde hans Jordefærd dog der erindres. Jeg meddelte denne Tanke til nogle mine Sognemænd, og her mödte Attraa og Forsæt hinanden. Vi besluttede, at ville samle os i vort Guds-Hus paa den sal. Greves Jordefærds Dag, for at erindre ham ved en Sörgetale. Og, — da Gjentofte er et af de Sogne, hvor man ynder, og stræber at fremme god Kirkesang, til hvilken Ende Menigheden selv har bekostet Orgelverk, og ved frivilligt Sammenskud bidrager til at det spilles, — faldt man og let paa den Tanke, at passende Sange ikke ved denne Lejlighed burde savnes. Til saadanne tvende Sange paatog vor Sogne-

mand, Etatsraad Ove Malling sig at give Ord, og Hr. Barth den Yngre, som med sin Familie har Bopæl i Gjentofte, at sætte en Musik, der ved de beste og mest övede Syngestemmer her i Sognet selv, og ved nogle faa Instrumenter, med hvilke han og hans Venner understöttede, kunde udföres. End videre valgtes af den ny under Arbejd værende Psalmebog 2de Psalmer til at synges til Orgelet efter bekjendte Kirkemelodier af hele Menigheden, i Forening med et Chor af Sognets Skolebörn.

Saaledes erindredes det Bernstorffske Godses Velgjörer i Gjentofte Kirke paa hans höjtidelige Jordefærds-Dag om Eftermiddagen Kl. 5, efterat jeg dertil Söndagen i Forvejen havde fra Prædikestolen indbudet. Agt og Kjærlighed for den Afdödes Navn

droge saa mange fra Hovedstaden og den omliggende Egn til denne Forsamling, at den liden Kirke neppe rummede dem, og med Opmærksomhed og Fölelse deltoge de i vor Landsby-Menigheds simple Sörge-Höjtid.

Af Psalmerne og Sangene havde de Sidstes Forfatter ladet 1000 Exemplarer trykke, hvilke alle bleve uddelte, og flere sögtes.

De gives nu paa ny i Trykken, tilligemed Talen, som jeg holdt, mest for at kunne gjemmes og være i Minde hos Sognets Beboere selv.

HÖEGH.

FORTALEN.

PSALMEN.

Mel. Hvo veed, hvor nær mig er min Ende.

1.

Som Morgendug mit Liv hensvinder,
Som Strömmen skynder Tiden sig.
Maaske, naar næste Dag oprinder,
Den rinder ikke op for mig.
O! hjelp mig, Gud! at hver min Dag
Maa bruges dig til Velbehag!

2.

Hvor flygtigt er alt jordisk Gode,
Selv Ungdom, Styrke, Munterhed!
Tidt naar vi det end mindst formode,
Til Död og Grav vi segne ned.
O! lær mig Alt at bruge saa,
Som det, der snart skal Ende faae.

3.

Eet er fornödent! dertil ene
Du satte os paa Jorden her:
I Tro og Sandhed dig at tjene,
Og vorde gode Mennesker.
O! lad hver Dag, som svinder hen,
Berede mig til Himmelen!

4.

Vær hos mig Fader, Herre, Dommer!
Du kjender mine Dages Tal,
At Livets Aften, naar den kommer,
Mig uberedt ej finde skal!
Og naar du kalder mig herfra;
Forbarm dig, Gud! forbarm dig da!

S A N G.

1.

I sindig Vemods stille Klage
Vort Suk er vendt til Himmelen.
Men ak! det Suk ham kalder ej tilbage,
Ham, Kongens, Landets, og vort Gjentofts Ven.
O! Gud! hvi brast det skarpe, blide Öje,
Der smilte fro for Sandhed, Ret, og Dyd?
Hvi kom uhört tilbage fra det Höje
Hver Bön, hvert Önske om hans Liv, vor Fryd? —

2.

Dog! hvo formaster sig og spörger
Gud, Herren, om hans skjulte Raad?
Han, som frembragte Alt, som Alt forsörger,
Hans Daad — o! den er Visdoms höje Daad.
Han giver ædle Kundskabs-Mænd til Jorden,
for der at virke Kraft, og Held, og Fred.
Han kalder disse Mænd igjen fra Jorden
Til större Virkekreds, til Evighed.

3.

Alvisdoms Gud! vi dig tilbede,
Endog naar Sorg os böjer ned.
Forsvinder end vor Jords usikkre Glæde,
Ej svinder dog din Himmels Salighed.
Did stod vor Bernstorffs Hu. Du ham indledte
Til Fryden hist fra möjsom Vandel her.
Hans modne Dyd den Bane ham beredte;
Men o! det Tab! For os han er ej mer. —

Dig, o Fredens Gud! være helliget det Minde, vi her give den fredelskende BERNSTORFF! Du gav os ham, og vi skjönne paa Din Gave; thi Dine Velsignelser til os ved ham vare mange og store. Du tog ham nu fra os, og vor Sorg, vor Bekymring nedlægge vi for Dig, o Fader! Din Fred være med os!

Andægtige Dybtsörgende! »Fred være med eder!" saa tiltalede Jesus sine Apostle, da han i deres Bedrövelse over hans Död, og i deres med Skræk blandede Mismodighed förste Gang efter sin Opstandelse saaes for dem samtlige. Lad end dette Freds-Önske være Israeliternes, ja Österlæn-

dingernes sædvanlige Hilsen; fordi Fred for dem og i deres Mund var ligegjeldende med Lyksalighed i vor; saa vide vi dog, at samme Önske sagt og gjort af Jesu har den Vægt og Vide, som det alene kunde have af og ved ham, der kunde opfylde det. "Fred efterlader jeg eder, »min Fred giver jeg eder; ikke som »Verden giver, giver jeg eder; eders »Hjerter forfærdes ikke, heller ikke »forsage": saa talede han i sit jordiske Livs sidste Öjeblikke til sine over den forestaaende Skilsmisse forfærdede og angestfulde Disciple. Og nu han er opstanden, lyder til dem just samme Freds-Önske.

Ogsaa vi ere og bör være Jesu Disciple: vi bekjende ham, og blive vi faste ved hans Lære, og holde vi hans Befalinger, see! saa ere vi hans Disciple, hans Venner, saa er ogsaa dette hans Freds-Önske for os, og skal hvile over os. Fred være med eder! dette vil han fra sin Himmel endnu tale, endnu udvirke for os og vort Fædreneland.

Saa har han talt, og saa har han gjort ved sin retskafne Tjener, Kongens og Landets tro Mand, den gode og store Bernstorff, hvis Levninger i Dag ere hensatte til den tilkommende Opvækkelse. At han var

en Jesu Ven, og stedse den Lære hengiven, som Guds Sön forkyndte for Verden, det vide alle de, som kjendte denne Minister, og nöde hans fortrolige Samtale. Jesum bekjendte han for Menneskene baade med Ord og Gjerning. I Jesu Skole var hans kjerlighedsfulde og fredelskende Hjerte dannet, og efter hans Mönster virkede han utrættet i sin store og vide Kreds til at fremme Menneske-Vel.

Fred var og med ham, og lykkedes ved ham, og noget större veed jeg ej at sige om ham; thi denne ene sande Ros er Höjden af al Ros om Statens förste Minister. Vi kan

jo ej, mine Elskelige! overtænke al den Tid, han var en af Kongens Mænd og Raadgivere, at vi jo maa bekjende: Fred var med ham; Fred var hans Önske, Fred var hans Bestræbelse, Fred og hans Velsignelse.

Samme Aar denne i vigtige Embeder allerede ærede Mand traadde ind i det Kongelige Statsraad, blev det Hertugelige Holsten ved den lykkeligste Omtuskning Kongens, og den i mer end hundrede Aar varende, ofte blodige, altid kostbare, altid skrækkende Strid endt, og endt saa vel, at Venskab og indbyrdes Tillid fra den Dag har været befæstet imellem de

to Hoffer, og glædet og gavnet de tvende Nationer, iblandt hvilke Frygt og Mistanke för længe havde hersket.

Faa Aar gik förbi, og fra det længstbortliggende Vesten rejste sig et Uvejr imellem Europas störste Sömagt og dens Colonier; Havet blev usikkert allevegne, flere Folk blandede sig i Striden, den danske Handel truedes paa en Tid, da Haab om Vinding var stort og glimrende, og vanskeligt var det at haandhæve den og vor Fred tillige; men vor vise Konge og Regjering, der har kun en Attraa, Folkets Lyksalighed, vilde Freden ene; og ved den Mands kloge

Bestræbelse, vi nu begræde, blev en Forening tilvejebragt imellem de Magter, som ej i Krigen vare deltagende, og denne Forening gjorde Havet sikkert for de fredelige Flag, der nu vajede med AEre i alle Havne.

Neppe vare 6 Aar forlöbne, da med et udbröd i vort eget Naboskab en rædsom Storm. Nu syntes vort Danmark, vor fredelige Stat, som tro Bundsforvandter, i Følge sin Tractat ej at kunne unddrage sig fra den blodige Skueplads. Vi saae herfra vore Skibe at gaae ud til Kampen; vore Hære at trække sig sammen; Kongens eneste Sön ej at holde sig

tilbage; Grændserne allerede at være fiendtlige, og Menneskeblod begyndt at flyde. Men det Store: Fred være med eder! hörtes heroven fra. Og vor Kongesön havde Öre derfor, og vor Salige ej mindre. Han kjendte, at paa den höje Post, Kongen havde sat ham, gavnede han Kongen og Landet mest, naar at Freden bevartes. Han fulgte derfor Freds-Rösten, fulgte den ligesaa klogeligen, som vist vanskeligen, og kraftig virkede til, at det Skib, hvor Kongen havde sat ham ved Roret, endnu udkom af disse Skjær i Fredens blide Havn.

Men endnu bruser Östersöen, endnu tordner der i dens fierneste Bugter, da der hos det störste og raskeste Europæ Folk, de Franske, bliver en Rystelse og snart en Omveltning, som Historierne neppe fremstille lige til. Alle omgrændsende Steder, ogsaa vore nærmest sydlige Naboer komme i Bevægelse. Hav og Jord blive lige ufredelige, og hvo fatter ikke, at naar hele Europa er i Lue, mangle hverken Trusler eller Tillokkelser at ville bringe Brande til os. Men og her var Fredens Gud med os. Det danske Folk, der elskede sin Konge og Regjering, fordi det sad lyksaligt, styret ved Visdom

og Mildhed, kunde ikke saa föle hin Rystelse, hin Omveltning, at Exemplet, der blev givet, kunde frygtes at smitte det. Nej! Med lige Rædsel og Afsky saae Tvillingrigets Folk hin rasende Adfærd. Kun da at bevare Freden, var og blev vor sindige og kloge Regjerings Bestræbelse og Maal. Og vor Salige besjelet og beskyttet herovenfra stod i denne farligste Tid, som den erfarneste og sindigste Mand, mærkede hver Gnist, som kunde fænge, og forekom endog dem, som snart eller senere vilde tænde. Sandhed lod han höre, og vidste at gjöre dens Stemme ligesaa klar som behagelig, og ligesaa værdig som

vægtig. ÆEret allevegne, ligesaameget for Indsigt som Redelighed, og erkjendt ligesaa upartisk som erfaren, forsvarede han med Held, erindrede med Virkning, og fandtes altid den oplyste Folkeven, og Menneskeven. Som Manden, der vidste, at han talede for en Konge og et Folk, havde han lige levende for Öjne Landets Rolighed og Landets ÆEre. Regjeringen understöttede derfor viseligen hans Sandheds kraftige Sprog med en væbnet Magt, og med et Broderfolk blev knyttet en Forbindelse, der tyngede i Vægtskaalen for dette og for os.

Saa var da og Fred med ham, Fred med ham for os, ja grundet

Haab om Fred for det Europa, hans Arbejd til Fred omfattede, glædede hans sidste Dage, og fulgte denne Fredsmægler til Jorden. Ikke uden Grund tör vi tænke os, at da Dödsbudet kom, har hans gudhengivne Hjerte gaaet det i Möde med hin fromme Mands Suk: Herre! nu lade du din Tjener fuld tilfreds gaae herfra; thi mine Öjne have og seet denne din Frelse.

Fred blev da hans Lön og vor Lyksalighed; thi uden Fred ere end ikke de heldigste Vaaben lyksaliggjörende: Heltenes Laurbærgrene ere Cypresser for deres Folk, saa viser

vore Dages Historie, og saa har alle Tiders vist det.

O! maatte dog det oplyste Europa naae, maatte Fyrsterne og de Regjerende naae, at beregne efter Sandhed Krigens Ulykker og Fredens Herligheder, og maatte den Erfarenhed, som Aartusinde og vore sidste Dage især have givet, fremvirke, at Sværdet maatte sidde fastere i Skeden, og Freden, som Folkenes Lyksalighed, ene söges og grundfæstes! O Fredens Gud! der har fremvirket dette Gode for os, han fremvirke det og for vore Brödre, som har sukket, og endnu sukke under Krigens

Ulyksaligheder! Imidlertid, mine Elskelige! hvilket Kald have vi paa denne Dag, da vi ære den fredelskende og fredstiftende BERNSTORFFS Minde, til at före os til Gemytte, hvad Gud saa underligt som naadefuldt har vist vort Fædreneland under Europæ tærende og ödelæggende Krigslue! Vort Land har været et Gosen midt i det forstyrrede ÆEgypten. Imedens Mörke, ÆEngstelse, Ödelæggelse, Strömme af Blod, og alle Krigens Ulykker har raset over og iblandt de fleste Europæ Lande, har Lys, Ro, og alle Fredens Lyksaligheder skinnet for os, og været vor Del. Vor vise og faderlige Regjering har elsket Freden,

vaaget over Freden, holdt fast ved Freden, og omhyggeligen sögt, at lade Landets Börn indhöste de Fordele, som Freden dobbelt kunde give under de Ulykker, andre Lande hentæredes af. Imedens Ploven der maatte hvile, fordi Folk og Heste reves fra den, imedens det mindre Udsaaede der af Hære blev nedtraadt, imedens det lidet Indsamlede blev rövet, og de mange Tusinde maatte give Hus og Ejendom til Pris, har Gud fremmet og velsignet vor rolige Agerdyrkning, givet os Forraad, hvilken vore Handlende har kundet modtage, og afsætte til deres og vor Fordel. O! maatte vi paaskjönne, hvad Gud

naadeligen har gjort imod os og vort Fædreneland! Freden for os har ikke alene beriget vore Landmænd og vore Handlende; men, det som er uskatterligt, den har spart vore Mennesker, ja bygt vore Böndergaarde, værnet om vore Stæder, rejst vor Hovedstad af sin Aske, bevaret os Ro i vore Huse, og midt i Europæ Forvirrelse holdt Haand over Ejendom, Orden, Ret, og lovlig Frihed for os.

Velsignet være vor Konge og hans Sön, der elskede Freden og ville den; og velsignet være vor sal. BERNSTORFF, der saa ivrig og klogelig arbejdede for den. Fred, der var hans faste

Öjemed, hvorfra intet kunde rokke ham, blev Guds Velsignelse for os, og i Fredens Boliger indhöster han nu sin Naadelön. Salige ere de Fredstiftende, siger Jesus; thi de skal kaldes Guds Börn — som Guds Börn herliggjöres. Saa er han da nu hos Gud, sin Fader, og som tro Efterfölger af Jesus, den store Fredsstifter, delagtig i al den Herlighed, han har erhvervet Sine. Nu langt borte fra de jammerlige Fejder, han afskyede, og ej mere ængstet af den vrange Statsklogskab, han bestred, seer han sig i den Stat, hvor Enighed boer, fordi alle elske Gud, og elske hinanden, og da hans Hjerte er som deres, ny-

der han med dem Fredens Gud og Fredens Fyrste. Dette er den Saliges Lod, og Fred være med ham! Ære skal følge hans Minde, og Taknemmelighed knytte sig til hans Navn.

Alt hvad der lyder det danske Septer, kjender i ham Manden, der virkede til Almenvel at fremme. Bondens, Borgerens, Embeds- Regjerings-Mandens Tillid, indtil hans nærmest Thronen, havde han. Uvist er det, om han ved dette eller hint gavnede Fædrenelandet höjest. Stort er det at virke med Aand og Kraft til Landets Fred; men stort og at virke under Freden til Almenvels Fremme, at overskue Baandet, der sammenhol-

der det Hele, og viseligen vaage over hver Dels Sammenheftelse. Her stod vor BERNSTORFF, og havde sin Konges Tillid; men og hver Classes af Undersaattere. Partiskhed mod nogen Stand, hvo sporede den hos ham? For den ringere med den höjere var Adgang til ham aaben, og Sandhed til hver Mand sveg aldrig hans Læber; han vandt og derfor deres Agt, hvis Önsker og Planer han maatte modsige; thi Modsigelse fra ham blev indgydet Overbevisning. Jo! en stor Mand i Landet er faldet. Herren oprette os Tabet!

Men min elskede Bonde-Menighed her, som skylder ham, der nu

gik al Kjöds-Vej, og hin lige Aedle og Gode, der först bar det Bernstoffske Navn hos os, Ejendom, Frihed og landlig Lyksalighed; o! kunde jeg være deres Tolk, og yde disse Aedles Minde den dem saa höjt fortjente Taksigelse! o! kunde jeg!

To og tredive Aar ere lagte tilbage, siden hin ældre Bernstorff ved kraftig Medvirkning af denne yngre udkastede her den Sæd, som har fremspiret, voxet og baaret rig Frugt. Mon inden Sognets snevre Grændser blot! Nej! Dannebönder fra det ene Hav til det andet bör velsigne det Exempel, de Bernstorffer her gave; thi fra dette

som Kilden udvælder det Store, der siden er fremvirket og fremvirkes til Dannebönders Lyksalighed. Udskiftning, Udflötning, Hoverifrihed, Arvefæste og Ejendom blev af Proprietajr-Godser först seet paa dette inden Danmarks Grændser. Vore BERNSTORFFERS Sjele overskuede, at Bondestandens Opkomst kunde og maatte opbygges paa denne Grundvold. Og dette af dem erkjendt, var ingen Hindring mægtig at standse deres Mod til at opföre Bygningen. Og lykkeligste Gods, der blev Exemplet under de ædle BERNSTORFFERS Hænder! De gave Exemplet höjmodigen. Her tænktes intet paa egen Fordel. Nej!

kun Eders, mine kjære Bönders Opkomst og Lyksalighed var disse ÆEdles Önske og Maal. Deres Ejendom skjenkede de Eder uden Vederlag, uden forhöjet Afgift! en Ejendom, som hver nu skatter ikke efter Hundrede men Tusinde. *O! priser og* takker disse ÆEdles Stöv, og indprenter Taknemmelighed dybt i Eders Börns Hjerter, som höste nu Frugten saa rigelig af disses Gave til Eder. Ja! glemmer ikke, mine Elskelige! under hvilken Modkamp fra Eders og Eders Fædres Side i hine Dage, at Grunden til Eders Lykke blev opretted af disse Eders höjmodige Velgjörere. De fremtrak Eder til Eders

Lykke; thi for Eders Öjne var den skjult. Og var dette at undre? Hvo saae i den Tid, som disse Skarpseende? Hvo ville og kunne til den Tid tro, hvad hin ældre BERNSTORFF da sagde til en Bonde her, som modsatte sig, og ej turde tiltræde sin tilskiftede Udlod: "Tag den, min gode »gamle Mand! dine Börnebörn skal »velsigne dig og mig". Og hans Tilsagn er allerede opfyldt. Denne Mands tredie Slægt er i Sörgeskaren i Dag, og jeg veed de velsigne hans Minde, som sörgeligst fornyes i Dag.

Ja sörgeligst fornyes det i Dag, da vi begræde Tabet af den anden

ædle BERNSTORFF hos os, som ej alene under hin ældre, formedelst sin da værende Ungdoms Kraft og Fyrighed, især fremvirkede til dette for Godset lyksalige Anlæg; men da det snart blev givet ham at pleje ene det nysplantede Træ, og befordre *dets* Rodfæstelse, at Frugt kunde frembringes, gjorde han det ömmeligen med lige Klogskab og Godhed, hvorfore det og lykkedes ved hans Haand. Han saae i de fem og tyve Aar, han var Godsets Besidder, at Velstand tiltog i hver Gaard, hvor Klogskab styrede, Flid virkede, og Orden herskede. Maatte dette almindeligen udbrede sig! saa önskede ivrigen vor BERNSTORFF. Men

aldrig blev noget et tomt Önske hos ham. Altid vilde han virke det Gode frem, han öjnede; saa og her. Oplysning maatte fremmes paa Godset, om Klogskab Flid og Orden skulde blive herskende. Og for at fremme den, gav han en af Godsets Byer, som manglede egen Skole, en Skole for sig selv. Ja! ej alene oprettede den med fire hundrede Rigsdalers Bekostning; men skjenkede ligesaameget til denne Stiftelses Vedligeholdelse. Denne Skole staa og medvirke til hans Forevigelse! den staa og bære Frugt efter hans fromme Hjertes Önske! og dette var: O! lægger det paa Hjerte, mine Elskelige! at med Vel-

stand maatte Kundskab, Gudsfrygt, Sædelighed, Flid og Orden udbrede sig paa Godset. Hver Fremvæxt deri at erfare, glædede vor Bernstorffs Sjel; thi da vidste han, at Godsets Lykke var og blev befæstet. O, maatte dette da skee! Gud fremvirke det ved sit Ord og ved sin Aand! da vil vor Bernstorffs Sjel dobbelt fryde sig i Evighedens Boliger ved og i det Gode, han her udrettede.

Men som vor Salige virkede her paa Godset til Bondens Fred og Lyksalighed, og det ved Opofrelse af egen Formue, ja igjennem Modstand og Kamp; thi Isen var haard at bry-

de; saa virkede han, som Statsminister, da han her ved Erfaring var overbevist, at Bondens Lyksalighed ved Hoveri-Frihed, Udskiftning, Udflötning, og Arvefæste eller Ejendom ene kunde oprettes, — han medvirkede, hvo kan tvivle derom? til alt det meget, der i hans Ministerii-Tid er udrettet til denne vigtige Stands Gavn i Landet. Jo! hver Bonde velsigner, og bör velsigne hans Navn: han var Bondeven, som han var Borgerven.

Og hvo kjendte vor Salige i sin Families Skjöd, som Mand, som Fader, som Husfader, og ej her fandt ham lige stor? At skildre ham her,

er ikke givet mig; det maatte og kun fordybe Saaret i de Ædles Hjerter, som har lidt det ubodeligste Tab. Kun et Ord vil jeg tilföje om vor Bernstorff som Husfader. Paulus siger: dersom Nogen ej forsörger sine Egne, især de til hans Hus hörende, han er Troens Fornægter. Vor Salige, der ærede Christendom, og Christendoms Bud, som Guds, havde og följt saa meget for Formaningen, der laae i disse Apostlens Ord, at hans Huses Tilhörende vare hans Forsorg visse, naar de ej gjorde sig uværdige dertil. Og aldrig var det ham tungt, at angribe sit Eget, for at gjöre deres Forsörgelse mulig. Mange har velsignet,

og mange velsigne hans Stöv, fordi de have været til hans Hus henhörende. Men til sit Hus henhörende regnede denne Fromme og sine Godsers Fattige; og hans Gaver til dem tælles ikke af Mennesker. De ere talte af Gud.

Men ach! denne vor Fædrenelands Freds og Lyksaligheds Befordrer er tabt! denne, dette Godses störste Velgjörer, er borte! denne Fromme, der gav Liv og Glæde iblandt Sine, er ikke mere iblandt de Dödelige! ach! vor Ven er borte. Hans Savn er kun nu for os, og Tabet af ham ængster vore Hjerter, de forfærdes,

helde til Forsagelse, og ville forestille os vort Tab uopretteligt. Men Christne vorde ikke haabelöse. Vi have Haab, Haab paa Gud, der kan gjöre langt over, hvad vi forstaae at bede. Den Fred med Gud, Jesus har efterladt os, Jesus har givet os, o! lad os kun söge den, og bevare os i den, som vor Salige gjorde. Fredens Gud skal saa være med os og med vort Land, og han skal fremkalde Freds og Lyksaligheds Stiftere fremdeles i vort Land, over hvem BERNSTORFFS Aand skal hvile.

Nu — Fred være med hans Hustru, og hans Börn, og hans Afkom! Jesu

Fred herske i deres Sjele, og blive deres Tröst, ligesom Erindring om ham er deres Hæder!

Fred fra Guds og Jesu mægtige Throne, den Fred, som tre og halvtredsinstyve Aar förend vor Salige blev Fredsmægler hos os, qvægede vort Folk, blive ved at velsigne vort Enemærke, og blive ved at være os dyrebar! Vor Konge og vore Konger have holdt fast ved den, og Kongens Sön, vor dyrebare Kronprinds, som har vejet dens Værd, erkjendte derfor og sin Bernstoffs Værd. Fred være för Kongen og Kongens Sön, og Kongens Hus! og Fred være för

hele Landet! Fred ej alene udenfra, men indentil være os hellig, og Strid og Forvirrelse være vor Afsky!

EFTER TALEN.

SANG.

1.

Fred om din Grav! du ædle Mand!
som gav dit Stöv til Jorden.
Dit Raad var for vort Fædreland
til Fred og Flid og Orden.
Og Kongen yndte det, og böd,
og Landet Fred og Frihed nöd,
og signet blev vort Norden.

2.

Lyksalig den, der virker saa
til Slægters Held og Hæder,
der kun med Sandhed vil bestaae,
sig aldrig Svig tilstæder.
Glad han kan gaae fra Jorden ud,
Ham lönner vist Algodheds Gud
med Himlens höje Glæder.

3.

Nyd dem du ÆEdle! — Os dit Navn
skal staae i hædret Minde.
Det, Du har virket her til Gavn
det varig Styrke vinde!
Og al vor Lyst og al vor Id
det være Sandhed Dyd og Flid!
De svigte ingensinde.

PSALMEN.

Mel. Jesu söde Hukommelse.

1.

Jndviet til Guds Salighed,
gaaer Sjelen til sit Blivested:
I Jorden gjemmes Legemet,
og der i Støv henslumrer det.

2.

Men Gud skal ved sit Almagts-bliv
gjenkalde det til evigt Liv;
forklaret Legemet opstaaer,
naar Alt, hvad jordisk er, forgaaer.

3.

En Vandring kun er Livet her,
vort rette Hjem i Himlen er:
did stunder hvert et mödigt Fjed;
thi Banen gaaer til Lys og Fred.

III.

BIOGRAPHISKE EFTERRETNINGER

OM

GREV

BERNSTORFF.

AF

R. NYERUP.

ANDREAS PETER Greve af BERNSTORFF nedstammer fra en ældgammel bajersk Familie, der længe har været i Besiddelse af meget betydelige Godser i Mecklenborg og Hannover. Hans Fader, Friherre ANDREAS GOTTLIEB BERNSTORFF, Landraad, og Ejer saavel af Godset Gartow i det Lüneborgske som Drejlüzow i det Mecklenborgske, var en ældre Broder af

den berömte danske Minister JOHANN HARTWIG ERNST, og blev med sine Descendentere tilligemed ham Aar 1767 ophöjet i den danske Grevestand.

ANDREAS PETER blev födt paa Gartow d. 28 August 1735. "Hans "Moder var DOROTHEA WILHELMINE "VON WEITERSHEIM. Han havde en "ældre Broder, JOACHIM BECHTOLD, "der i sin Ungdom var i hannöversk "Tjeneste, men siden har levet paa "Godset Gartow. Foruden denne Bro"der havde han endnu tvende Sö"stre som begge döde i deres Barn"dom.

"Det Valg som blev gjort af "den første Ungdomslærer, var ikke "heldigt. Denne Mand var urimelig "streng, især mod Andreas Petrus, "hvis Raskhed og allerede dengang "kjendelige Sindsfasthed han holdt "for at være Vildhed og Egensindig- "hed. Desuagtet var Bernstorf stedse "siden hans Ven.

"Det første Træk som fremskin- "nede i Barnets Karakter, var en "ualmindelig Interesse for alt hvad "der var Stort og Navnkundigt. Al- "lerede i sit 6te Aar læste han Avi- "serne med utrolig Deltagelse. Den "første schlesiske Krig holdt ham i

"en bestandig Sjælsanspendelse; Kon-
"gen af Preusens Sejervindinger satte
"ham næsten ude af sig selv af
"Glæde. Den gamle og ny Historie
"lærte han indtil de allermindste De-
"tails spögende, han glemte den al-
"drig, og forsikkrede ofte i sin Al-
"derdom, at Intet af alt det han
"havde lært, havde kostet ham saa
"liden Umage som den. Med sam-
"me Lethed og Held lærte han Geo-
"graphien, som han saaledes ind-
"prentede i sin Hukommelse, at han
"som besad de mest udstrakte geo-
"graphiske Kundskaber, fra sit 14
"Aar af aldrig siden har igjennem-
"gaaet nogen geographisk Kursus.

"Mathematik, Naturhistorien, og "de ældre Sprog lærte han med sam- "me Iver; de vanskeligste Beregninger "gjorde han i sin sildigste Alder i "Hovedet; Physik og Chymie vare, "naar han havde tilbragt Dagen med "alvorlige Arbejder, hans Vederqvæ- "gelse, hans kjæreste Syssel. Latin "vidste han saa godt, at han med "stor Lethed læste ældre og nyere "latinske Skrifter, og som aldrende "Mand kunde skrive en latinsk Grav- "skrift over sin förste Kone.

"Hans Hukommelse var uden "lige, og hans Dömmekraft ligesaa "mærkværdig for dens Skarphed som

"for den Hastighed, hvormed han "gjennemsaae de vanskeligste Sager, "og vidste at bringe dem under en "Synspunkt.

"Mærkeligt er ogsaa det Karak- "tertræk, at han allerede som Barn "ikke var i Stand til at meddele An- "dre hæftige Sindsbevægelser, Glæde "undtagen; men altid beholdt saa- "dant hos sig selv. I vanskelige "Tilfælde handlede han derfor alleti- "der blot efter eget Omdömme; "Sorg gjemte han i sin egen Barm, "han fölte dybt, men sjelden flöd "hans Taarer; naar han overvælde- "des af smertelige Fölelser, da var

"det kun paa nogle Öjeblik, og snart
"kom hans Sjæls Fasthed tilbage,
"saa at han med stille Hengivenhed,
"med en urokkelig Tillid til Forsy-
"nets eviggode Bestyrelse, underka-
"stede sig Skjebnens haardeste Slag.

"I Aaret 1750 gik han tillige-
"med sin ældre Broder til Lejpzig,
"hvor han nöd den berömte Gellerts
"fortrolige Omgang. Siden gik han
"til Göttingen, hvor det politiske
"Studium da blomstrede under en
"Achenval, Meister, Pütter, o. a.

"Adskillige af hans Ungdomsaar
"tilbragte han paa Rejser i Engel-

"land, Schweitz; Frankrig, Italien;
"paa det sidste Sted opholdt han sig,
"da han paa sin Onkels Anmodning
"blev udnævnt til dansk Kammer-
"junker.

"Overalt var han elsket og
"yndet, og til hans Uddannelse bi-
"drog især Bonnet, Gellert, Je-
"rusalem, Rabner, Jacobi, Cramer,
m. fl.

"Efter hans Tilbagekomst var
"han som Sön i Onkelens Hus, og
"arbejdede i det udenlandske Depar-
"tements Forretninger.

"Förstegang tog han offentlig
"Del i Forretningerne ved at gjöre en
"Rejse i Landets Anliggender til Pa-

"ris, hvorved han allerede gav An-
"ledning til de störste Forventninger."

Ligesom Johann Hartwig Ernst var af sin Morfader, Andreas Gottlieb, den store Stats-Minister hos Churförste siden Konge i Engelland Georg I, bleven dannet og opdraget til Statsaffairer, saaledes underviste han igjen sin Brodersön, og, da han selv ingen Börn havde, dannede han sig, ved Exempel, daglig Omgang, og timelange fortrolige Meddelelser, i ham en Eftermand, der værdigen kunde betræde den slibrige Bane, hvorpaa han selv havde erhvervet sig almindelig Yndest og et udödeligt

Navn; og man kan sige med Sandhed: han oplærte en Discipel som blev större end Mesteren.

Thi vel maa man höjlig rose den kloge Statskonst, der forsigtigen vaagede over Danmarks Fred, og vedligeholdt Roligheden, paa en Tid, da næsten hele Europa var i Bevægelse imod Kongen af Preussen; — men, saa lidet som Syvaars-Krigen kan sættes i Sammenligning med den som var en Fölge af Revolutionen i Frankrig, saa lidet som den Lots der i haardt Vejr förer Skibet sikkert i Havn forbi kjendte Klipper og Skjær, fortjener at agtes lige höjt med den

der holder Roret med sikker og vis Haand i den hæftigste Orkan, naar Lyn følge paa Lyn, og Skibet skal over Skjær og Sandbanker, som mest befarne Sömand aldrig har ahnet, — saa lidet taaler den ældre Bernstorffs udenlandske Politik, hvor gavnlig og priselig den end var, Sammenligning med Brodersönnens.

Vel var den ældre Bernstorf en stor Beskytter af Videnskaberne, og bidrog overordentlig meget til grundig Lærdoms og en renset Smags Udbredelse, ved at anbefale, hjelpe, understötte og opmuntre en Klopstock og Ewald, Oeder og Snedorf, en

Reverdil og Mallet, en Cramer og Schlegel, o. a. f. men alt dette, hvor meget det end er, opvejes rigelig, om end Grev A. P. Bernstorf aldrig havde gjort andet for Muserne, end, som förste Minister, i Statsraadet at tage sig af Trykkefriheden, hver den Gang vi har været nærved at skulle miste dette uvurderlige Klenodie.

Vel var det en sand patriotisk Handling og et skinnende Exempel, da Bönderne paa Bernstorfs Gods fik deres Jorder og Marker opmaalte, afdelte, indgröftede, deres Gaarde udflyttede paa langt fraliggende Jord-

lodde, bleve fri for Hoveri og Stavnsbaand, og fik Arvefæste paa deres Ejendomme; men Æren for alt dette tilkommer ikke, som man hidtil har troet og sagt baade i Prosa og Vers, Johan Hartwig Ernst, men Brodersönnen. Det var Brodersönnen, som paa sin Rejse i Engelland havde fattet Ideen om Bondestandsfriheden, som ved sin Overtalelse fik sin Onkel formaaet til at give sit Samtykke til, at der maatte anstilles Forsög paa Godset Bernstorf, det han i sin Tid skulde arve, og altsaa selv kom til at bære Skaden hvis Forsöget mislykkedes, og som ved Hjelp af Kammerraad Baden og Landinspecteur

Berner, uagtet den hæftigste Modstand fra adskillige Kanter, lykkelig fuldbragte det begyndte Verk.

Endnu ulige vigtigere for Land og Rige var det, at Grev Bernstorf siden med sit gjeldende *Votum* understöttede Grev Reventlovs Andragende om Landbosagen, da, som bekjendt, de andre Herrer i Statsraadet vare derimod.

Saaledes kunde Sammenligningen end ydermere fortsættes; men det Anförte menes alt at være nok for at vise, at iblandt de mange store Fortjenester, Joh. Hartw. E.

Bernstorf har af vort Fædreneland, dette ikke er den mindste, at han efterlod sig saadan en Eftermand, der i egentligste Forstand fortjener Navn af Danmarks Orakel, en Benævnelse som den store Frederik af Preussen tillagte Johan Hartwig Ernst.

Von Bernstorf blev 1755 Kammerjunker, 5 Aar efter, d. 7 Martii 1760, Kammerherre, og da tillige d. 22. Mart. Deputeret i det ved Forordningen af 7 Januar 1760 oprettede kongelige Vestindiske og Gvineiske Rente-og General-Toldkammer. Den 11 April samme Aar blev han næstsidste Deputeret i General-

Landoeconomie - og Commercecollegiet.

Allerede dengang gav Bernstorf, den unge Mand der endnu ikke havde fyldt sine 30 Aar, saa umiskjendelige Prøver paa udmærket Dulighed og ualmindelige Evner, og han udfyldte saaledes sin Post, at Menneskekjendere ikke et Øjeblik droge i Tvivl at önske Verden og Staten til Lykke med en stor Mand og en Bernstorf den anden. I *Schreiben an den Kammerherrn Bernstorff*, som er trykt i Altona 1763, siger Professor Dusch, pag. 73:

"Dich wird dereinst die Majestät am Throne
mit allen Orden schmücken, um die
durch deines Onkels Tod gebeugten Enkel
von uns izt frohen Vätern aufzurichten."

S. 43.

— — — "edler Bernstorff, dem die Tugend
des Weisen, und des Christen, Recht auf
Freuden
auf alle würdigen erhabnen Freuden,
und, um sie alle zu geniessen, Gott
Empfindung, Geist, Geburt, Stand und Ver-
mögen
gegeben; — — — — — —
Bey dem grofsen Bilde Deines Onkels
die befsre Thrän' in Deinem Auge zittert,
Dein Herz gewaltig schlägt, und von den
grofsen
Entschlüssen schwillt, in Allem so zu seyn,
wie Er."

Ved Forordning af 15 Februar 1768 bleve de tvende ovennævnte Collegier satte i Forbindelse med hinanden, dette ny Collegium fik Navn af General-Toldkammer-og Commercecollegiet, og Bernstorf blev første Deputeret i den Afdeling deraf, som hed Generaltoldkammeret, og Baron Schimmelman var første Deputered, og Bernstorff 2den, i den Afdeling som kaldtes General-Commercecollegium.

1769 blev han Gehejmeraad.

Mod Slutningen af Aaret 1770 fik han tilligemed Onkelen sin Afsked, og begav sig da til sit Gods Drejlützow, der ved Arv var falden i hans

Lod, da Godset Gartow var bleven hans ældre Broder til Del.

Efter Struense's Fald var han om Sommeren 1772 her i Kjöbenhavn paa Besög. Følgen var, at han, til alle Retsindiges og Fædernelandsvenners Glæde, blev i Slutningen af Aaret kaldet tilbage igjen. Cramer skrev i den Anledning til Suhm fra Lübeck d. 24 November: "Wie habe ich Gott gepriesen, mit welcher Freude, dafs der junge Bernstorff zurückgerufen ist! Da erhalten Sie einen Mann von den gröfsten Talenten, der uneigennützigsten Redlichkeit, der muthigsten und doch wei-

sen Standhaftigkeit, wieder. Sie werden es erfahren; ich werde ein wahrer Prophet in Ansehung seiner erfunden werden. Wie viel könnte ich Ihnen von seinem Character sagen!"

Cramers Spaadom gik i Opfyldelse i fuldeste Maade.

I Begyndelsen af Aaret 1773 blev Bernstorff förste Deputeret i Finantzcollegiet, i Oeconomie-og Commercecollegiet, og i Bergverksdirectoriet, men inden Aarets Udgang fik han det udenlandske Departement, som Schak Rathlou, efterat Grev

Osten var gaaet af, havde forestaaet nogle Maaneder, og han blev tillige Statsminister, samt Directeur i det tydske Cancellie.

Det förste af Vigtighed som forefaldt strax han havde tiltrædet denne höje Post, var en Sag der maatte være saa meget des interessantere for hans Hjerte, da derved sattes Kronen paa hans afdöde Onkels betydeligste Ministerverk, nemlig Forhandlingerne med Rusland angaaende Ombytningen af den Gottorpske Andel af Holsten imod Oldenborg og Delmenhorst. Den provisoriske Tractat angaaende dette Bytte var —

post varios casus et tot discrimina rerum — bleven sluttet 1767, og 1773, da Storfyrsten Paul var bleven majoren, blev den fuldbyrdet den 16. November. De did henhörende Memoirer ere trykte i *Clausens* Recueil de tous les Traités, Conventions, Memoires et Notes, conclus et publiés par la Couronne de Dannemarc depuis l'avenement au Thrône du Roi regnant jusqu' à l'epoqve actuelle, ou des l'annee 1766 jusqv'en l'annee 1794 inclusive.

1776 blev Bernstorff Ridder af Elefantordenen. Det hvide Baand havde han faaet 1766.

Aaret 1780 var egentlig det første Aar, hvori Grev Bernstorff fik Lejlighed til at lægge sine store Underhandletalenter klarligen for Dagen. Det var i den Sökrig i Aarene 1776-83 imellem Engelland paa den ene Side og Frankerig og Spanien paa den anden, da det overmodige Engelland atter begyndte at udöve det samme utaalelige Despoti paa Havet, som det imod Slutningen af forrige Seculum under Kong Wilhelm ikke havde undseet sig ved i en Convention med Holland offentlig at bekjende sig til. Saavel dets Kapere som Orlogsskibe optog de neutrale Magters Skibe, og hvad man fandt tilhö-

rende Engellands Fiender, erklærede Admiralitetsretten for gode Priser.

Natur- og Folkeretsgrundsætninger, Tractater, og Skik og Brug förte det med sig, at frit (neutralt) Skib gjör Ladningen fri; at Indseglingen er tilladt i alle ikke-blokerte Havne; at för blokerte Havne ikke ansees andre, end de hvor intet Fahrtöj uden öjensynlig Risico kan indlöbe.

Disse Sætninger, om hvis Gyldighed kan læses Hennings's *Abhandlung über die Neutralität und ihre Rechte, insonderheit bei einem Seekriege*, fandt Engelland Interesse ved, ikke at erkjende, gjorde ved

sine hyppige Opbringelser af neutrale Skibe Handelen meget usikker, og betog de nordiske Magter mange af de Fordele, de ellers kunde have höstet af denne Sökrig.

Det förste Skridt fra dansk Side med Hensyn paa at ville hævde en fredelig Neutralitets Rettigheder var Bernstorffs Note af Maj Maaned 1780 til de krigförende Magters Hoffer, hvori Östersöen erklæres for *mare clausum* og at H. M. Kongen af Danmark ikke vilde tilstæde de krigförende Magters bevæbnede Skibe Gjennemgang gjennem Sundet. "Les deux autres Cours du Nord (lagdes

der til) adoptent et professent le même Systeme qui est d'autant plus juste et naturel, parce que toutes les Puissances, dont les etats entourent la Baltiqve, jouissent de la plus profonde paix, et la regardent comme un des plus grands biens que des Souverains puissent procurer à leur Sujets.“ „Vi skal siden befinde, at denne Lovtale over Freden ikke fra Bernstorffs Pen er en örkeslös Phrase, men at han, som den sande Fredens-Fyrste, til Danmarks Held uafvigelig har havt fredelige Systemer for Öje.

Et Skridt nærmere Maalet bragde Bernstorff Sagen ved en Note af

8 Julii 1780 til de tre krigförende Magter: Engelland Frankerig og Spanien. Deri beraaber han sig paa følgende soleklare Sandheder, som maa gjelde hvis der ellers skal være Noget til som heder Folkeret. "Une nation independante et neutre ne perd point par la gverre d'autrui les droits qu'elle avoit avant cette guerre, puisqve la paix existe pour elle avec tous les peuples belligerans, sans recevoir et sans avoir à suivre les loix d'aucun d'eux. Elle est autorisée a faire dans tous les lieux (la contrebande exceptée) le trafic qu' elle auroit droit de faire si la paix existoit dans toute l'Europe, comme elle existe pour

elle." Til Slutning erklæres, at Kongen, for at sikkre sine Undersaatters Handel og Skibsfart og hævde sit Flags Ære, har udrustet en Del af sin Flode, uagtet han intet heller önskede end at kunne blive ved at leve i den beste Forstaaelse med samtlige de krigförende Magter.

Omsider indgik Danmark under 9 Julii s. A. den af Rusland til Handelens Sikkerhed foreslagne Convention, hvortil siden Sverrig og Preussen og andre Stater ogsaa traadte. Denne Forbindelse imellem de nordiske Magter er bekjendt under Navn af den bevæbnede Neutralitæt, og lig-

ner saavel i Henseende til Anledning som Følger den Aar 1691 d. 19 Mart. mellem Sverrig og Danmark sluttede Forening, hvorom gives Efterretninger i (Hegewisch's) *Ueber die Neutralität bey dem gegenwärtigen Kriege.* Kjel 1793. Formedelst et Antal udrustede Orlogskibe og Fregatter fik den afgjörende Vigtighed, og var en Torn i Öjet for Hoffet i St. James, der mindst havde formodet, at et det saa uventet og ubehageligt Skridt skulde blive gjort af Rusland, som ansaaes for dets naturlige Allierte. —

Imod Slutningen af Aaret 1780 tog Bernstorf sin Afsked — mere for

at give efter for en indenlandsk end — det man i Almindelighed troede — for en udenlandsk Magt, og gik igjen til sine Godser i Meklenborg, hvor han forblev indtil 1784.

Den mærkværdige 14. April 84, da Kronprindsen saa pludselig omskabte Statsraadet, blev Bernstorff igjen kaldet til at bestyre sine tvende forhen havte Embeder, som han siden den Tid uafbrudt har forestaaet, og ikke allene forvaltet dem saaledes, at han som Minister i det diplomatiske Fag har gjort sit Navn udödeligt, men han har og for-

medelst Kronprindsens grændselöse Tillid til hans Indsigter og Talenter tillige havt en afgjörende Indflydelse i alle de mange i disse Aaringer trufne indenlandske Foranstaltninger, som sigte til Fædernelandets Vel, og om hvilke Ingen kan sige, det Fabricius dömte om den forrige Grev Bernstorff: "Der gute, der rechtschaffene, der sanfte Bernstorff war nur grofs, so lange er in dem ausländischen Departement arbeitete, so bald er sich aber aufs Innere des Landes und auf den Nahrungsstand der Einwohner einlies, war er allemahl unglücklich." *Von der Volksvermehrung* S. 70.

Aaret 1788 var et for Danmarks Rolighed og Freds Vedligeholdelse imellem de tvende scandinaviske Stater höjst kritisk Aar. Med en mindre dulig og sindig Negociateur i Spidsen af de udenlandske Affairer, og en Minister af mindre dybt skuende Blik, mindre patriotisk og menneskekjærligt Hjerte, var Fædrenelandet bleven indviklet i en Krig; en Krig, der foruden dens andre Rædsler vilde i det allermindste havt den uudeblivelige Følge, at den gjensidige Nærmelse og forekommende Velvillie, som er nærved at rodfæstes imellem de to Naboefolk, der har Oprindelse, Religion, Sprog og An-

det tilfælles, var bleven forstyrret og ödelagt, og indbyrdes Had, Misundelse, og Forbittrelse atter forplantet paa en Række af mange Generationer.

Krigens Lue bröd lös mellem Rusland og Sverrig. Danmark var, ifölge Tractater med Rusland, forbunden til at overlade Kejserinden et vist Antal Hjelpetropper og Krigsskibe ifald hun blev angreben. Under 19 August afgav Bernstorf en Erklæring til den svenske Minister i Kjöbenhavn Baron Sprengporten, at Kejserinden havde forlangt den tractatmæssige Undsætning, og at Danmark bevilgede den, uagtet man for-

resten intet heller önskede, end at der maatte blive sluttet Fred, og en Krig endes, hvori Danmark ikke tog videre Del end for saavidt det skyldte indgangen Forpligtelse.

Da Sprengporten svarede, at hans Herre ikke vilde ansee sin Svogers Skridt for et Fredsbrud, saafremt de til Rusland afstaaede Tropper og Skibe blot agerte mod Sverrig der, hvor Krigens Skueplads var, enten paa Kejserindens Grund, eller i Hendes kejserlige Majestæts Farvande, — replicerede Bernstorff under 13 Sept. at det stod i Kejserindens Magt, hvor og hvorledes hun vilde benytte sig

af den stipulerte Hjelp, og at Krigens Skueplads kunde ikke siges at være indskrænket blot til Finland. Forsikkringen gjentoges, at det ikke var Danmarks Hensigt at bryde Freden, at Antallet paa de til Rusland overladte Tropper ikke skulde overgaae det i Tractaterne fastsatte, at der fra dansk Side ikke skulde blive udövet saa meget som den allermindste Fiendtlighed, da Hensigten ikke var at gjöre Erobringer, og at følgelig Hans Svenske Majestæt ikke med Föje kunde beklage sig over den danske Regjerings Adfærd.

I samme Maaned faldt 9000 Mand norske Tropper, under Prinds Carl af Hessens Commando, til Ruslands Undsætning ind i Sverrig. Gustavs Hurtighed og Genie, i Forening med den engelske saavelsom den preussiske Ministers djerve Erklæringer og haarde Truseler, standsede Prinds Carls Fremskridt, hindrede ham at bemægtige sig Götheborg, og voldte, at han, efterat der var sluttet en 6 Maaneders Stilstand, trak sig tilbage igjen til Norge.

De trende allierede Magter, Engelland Preussen og General-Staterne, lod ved deres Ministre erklære,

at da de havde tilbudt sig at mægle Fred mellem Rusland og Sverrig, og Sverrig havde været villig til at modtage deres gode Tilbud, Rusland derimod forkastet samme, saa var Rusland nu den angribende Del og Danmark nu ikke ved nogen Defensiv-alliance forbunden til væbnet Undsætning, de paastod følgelig, at Danmark skulde iagttage den strængeste Neutralitet og nægte Rusland den Hjelp, som det havde Ret at fordre.

At den russiske Minister, Baron Krüdner, ikke heller har glemt hvad der kunde siges for det Modsatte, lader sig let tænke.

Bernstorff, hvis Situation ved dette Dilemma virkelig maa have været höjst ubehagelig, bragde det omsider saa vidt, at han under 9 Jul. 1789 kunde erklære de herværende engelske hollandske og preussiske Ministre, at Kejserinden af Rusland havde eftergivet sin Fordring paa den ved Tractaterne stipulerede Hjelpemagt, for at lade Danmark under da værende Krig aldeles neutralt, imod at hine Magter erklærede lige Neutralitet. — Saaledes reddedes da Danmark af den store Forlegenhed, enten at blive sine indgangne Forbindelser utro, eller at overvældes af Preussens og Engellands forenede Magt.

Ved disse og andre Underhandlinger havde Bernstorff overalt i Europa indlagt sig særdeles megen Ære, og paa den diplomatiske Himmel glimrede hans Navn som en Stjerne af første Störrelse.

1791 da Engelland for de af Rusland undertrykte Tyrkers Skyld rustede af alle Kræfter, og Rusland ikke, efter Engellands og Engellands Allieredes Paastand, vilde afstaae alle sine Erobringer til Tyrken, og ved de engelske Rustninger og Truseler ikke vilde lade sig afskrække fra Benyttelsen af sine vundne Sejre, træder Bernstorff op som Fredsmægler. Hans

i den Anledning vexlede Noter staae i Clausens *Recueil*, og ere indrykkede i alle Aviser; de forraade en Mesterhaand, og de bidrog til at forøge den store Agtelse som han i forvejen stod i ved alle Hoffer i Europa.

Vi har seet, at Bernstorffs vise og veloverlagte Planer, hans sindige Mod og redelige Politik, har trukket Danmark ud af mere end en kritisk Stilling. Det vanskeligste Arbejde var endnu tilbage, dette nemlig, at vedligeholde Neutraliteten, værne om om vor Handel, og hævde Fædernelandets Uafhængighed, i den farlige Tid, da de coaliserte Magter förte Krigen mod Frankestaten.

I Maj 1792 overgav den i Kjöbenhavn værende preussiske Minister, Weguelin, og den österrigske, Grev Breuner, paa begge deres Hoffers vegne, en fælleds Note til Grev Bernstorff, hvori der forestilledes, at de franske Anliggender maatte opvække alle Souverainers alle Regjeringers Opmærksomhed; at den hellige Stol og Rigsfyrsterne vare fornærmede; at de franske Grundsætningers Udbredelse tidlig eller sent truede andre Stater, hvis man ikke itide forebyggede dem; at man maatte see til at vedligeholde den monarkiske Regjeringsform i Frankerig; — og vor Konge indbödes til, med Pengesubsidier

eller med Tropper at tage Del i det imellem Preussen og Österrig slutte-de Forbund.

Paa dette Andragende gav Bernstorff under 1 Jun. 1792 et fortreffeligt med overordentlig Finhed og mesterlig Konst udarbejdet og dog i den simpleste jævneste oprigtigste Tone fremsat Svar. Deri heder det, at "uagtet H. Maj. Kongen af Danmark erkjender de tvende forenede Magters Omhu for Europas Vel og Rolighed, og uagtet det gjorte Tilbud om at tiltræde Foreningen for at betrygge den selskabelige Ordens almindelige Grundvolde smigrer ham, kan

han dog ikke indlade sig i den Sag. Denne Vegring er ikke en Følge af Forskjellighed i Meninger og Hensigter, men af Aarsager som have deres Grund i en forskjellig Situation, i höjere Interesse, saavel som i Pligter der maa være hans Lov og Regel. — — — De forenede Souverainers Hovedöjemed maatte det ustridig være, at afholde fra deres Undersaatter den truende Smitte der griber om sig som den stærkeste og farligste Gift. Dette Öjemed havde Hans Majestæt opnaaet paa en Maade, som svarede til hans Nations Genie, og den agtede han at blive ved. — Desuden er Dannmark en Sö- og Han-

dels-Magt, har altsaa særskilte Forholdsregler at iagttage, fornemmelig i Henseende til en Nation, med hvilken den ved en Handelstractat er forbunden. — Kongen erkjender imidlertid sin Forbindtlighed, som Medlem af det tydske Rige at bidrage til alle de fælleds Forholdsregler, der maatte gribes for at forsvare det og dets Rettigheder."

Aaret derpaa, 1793, tiltraadte Engelland ogsaa Coalitionen, og Danmarks Stilling blev end mere kritisk. Da Danmark endnu vovede at undslaae sig for al Deltagelse i dette Korstog mod Frankerne, kunde man

befrygte Alt af de mægtige Forbundne, der ansaae Neutraliteten som en Anstødssten der laae i Vejen for deres ærgjerrige Planers Udførelse. Man svævede da i uophørlig Angst, at Engelland, misfornøjet over vor ved det neutrale Flag blomstrende Handel, ifølge den af deres Konge Wilhelm fordum paaberaabte *Acte*, kunde faae i Sinde at tage vore vestindiske Öer bort, og i Bund og Grund ödelægge vor Handel.

Under 17 Jul. overgav den storbritanniske overordentlige Gesandt, Hailes, en Note, som var en Følge af den af de Allierede aftalte Plan

at bestræbe sig for at spærre al Tilførsel til Frankerig og saaledes udhungre Landet. Bernstorffs saa berömte mesterlige Svar og hans urokkelige Standhaftighed reddede Danmark fra Krigens rædsomme Ödelæggelser, og vort lykkelige Fæderneland slap for at friste samme bunge Skjæbne som Genua, Toscana, og andre smaa Stater, der imod deres Villie indvikledes i en dem aldeles uvedkommende Krig.

Denne Note, som er det skjönneste Monument paa Bernstorffs diplomatiske Bane, er *in extenso* bleven aftrykt i en Mængde fremmede

Tidender, og tillige for sin store Interesse skyld for Danske er den indført baade paa fransk og paa dansk i Maanedsskriftet *Minerva* for September 1793, og da Hvalens tillige bleven indrykket, saa fatter man desbedre den Fynd og Klem, som Bernstorff har vidst at lægge i hver en Linie.

I selve Engelland modtoges denne bernstorffske Note med almindeligt Bifald, man oplagde den i kort Tid syv gange, og hvergang en stor Mængde Exemplarer. Den berömte Statsmand Lord Landsdown, da han i det brittiske Overhus d. 17 Februar

1794 foreslog Fred med Frankerig, og ikom paa Tale om den danske Regjerings ædle prisværdige og retskafne Opførsel, kaldte han Bernstorffs Svar paa Hailes's Forestilling: "det mandigste viseste og rosværdigste som han nogensinde havde læst. Det var et Statsskrift, sagde han, som kunde tjene ethvert Cabinet i Europa til Mynster; et Statsskrift, som hængte nöje sammen i alle dets Dele, og jo mere man grundede derpaa, jo mere maatte man beundre det." "The "reply of Count Bernstorff to our re- "monstrance was one of the boldest, "wisest, and most honourable re- "plies, i have even read. It was a

"State-paper, that should be kept for "the model of every Cabinet in Eu- "rope."

I Danmark erkjendtes Bernstorffs overordentlige Fortjenester af Alle. Handelen udvidedes og blomstrede, Landets Velstand tog til, man nævnte udenlands det danske Navn med Agtelse, Videnskaberne fremmedes ved Fredens Hegn, alle Statsstyrelsens Grene henlededes til Forædling, med et Ord, Alt gik med stærke Skridt frem til det Bedre, og den Skytsengel, som Forsynet lod skabe os al den Velsignelse, var Bernstorff. Nu dvælede man ikke længere med at

tilbede denne Skytsgud. Erkjendtlige Danske bygde ham Templer i deres Hjerter, og anraabte Himlen, at han længe maatte leve, leve lykkelig blandt os. Hans Födselsdag blev, næst efter Kronprindsens, Danmarks vigtigste Aarsdag. — Den Maade hvorpaa de bergenske Kjöbmænd har indviet denne Dag til Efterslægtens hellige Erindring fortjener at anföres. I den berlingske Avise No. 65 for 1794 staaer följende Skrivelse fra Bergen: "Hans Excellences Grev Bernstorffs Födselsdag er i Bergen bleven erindret paa en Maade som man haaber vil finde Bifald hos hver tænkende Folkeven. Det er overflödigt

at melde for det danske og norske Publicum, hvorfor bergenske Handelsmænd ære den Mand, som Landsfaderen i denne Tid bruger med saa megen Held til de veldædigste politiske Operationer, og som ventelig i det diplomatiske Fag vil selv best forevige sit Navn. Men hvorledes Dagen her blev erindret, og skal fremdeles erindres, bör bekjendtgjöres i de offentlige Tidender, og være Læseren en behagelig Afvexling, naar han er bleven træt af Underretninger om Krig Nederlag og Mord. I Stadshauptmand Amelns Hus mödte de 8 Bergens Stads-Capitainer i deres Uniform. Her var ikke Illuminationer

og Gjæstebud, her hörtes hverken Kanoner eller Musiqve. Man havde forberedet et af disse stille Optrin, som tale mere til et skjönsomt Hjerte end de mest kostbare Höjtideligheder. Formuende Handelsmænd, glade ved et klogt Ministeriums Omsorg for at frede deres Skibes Flag, havde sammenskudt 3000 Rdr., udsat Capitalen i sikkre Pant, formaaet Stadshauptmanden og de 8 Capitainer, at bestyre dette lille Legat, som blev kaldet det bernstorfske, at uddele Renterne paa Hans Excellences Födselsdag til 3 værdige, men ved Vanheld ud af Virksomhed satte, handlende Byens Borgere."

I Christianssund i Trondhjems Stift er Bernstorffs Navn bleven hædret paa en lignende Maade. Af de berlingske Aviser for 1796 No. 67 sees, at Byens Borgere, for at sætte Undervisningsvæsenet i en bedre Stand og tillige for at stifte Grev Bernstorf et Æreminde, har ved Fundats af 28 Jul. 1795 oprettet en Borgerskole der i Byen, som skal føre Navn af den bernstorfske Stiftelse.

Man slog ogsaa Skuepenge til den store Statsmands Ære. Thi paa mere end en Maade har Fædernelandets tænkende Mænd søgt at lægge for Dagen, at de skjönnede paa

Bernstorffs Værd og indsaae den hele Vide af hans Fortjenester, da det vel maa hede, at, som hin Taler sagde om Fox: hvo der vil maale hans Duelighed og Talenter, maa maale dem efter de uhyre Elendigheder han vilde have forekommet, den bundlöse Gjeld som hans Raad vilde have forebygget, — saa har Bernstorff hos os udfört det, som hin i sin Stilling ikke formaaede. Bernstorff har gjort det, og meget mere; da han foruden dette, i de indenlandske Sagers Afgjörelse i Statsraadet, og i den hele indvortes Bestyrelse havde en bestemt og gavnlig Indflydelse.

Den første Skuepenges smagfulde Paaskrift og hvad der hörer til Historien om Maaden hvorpaa den blev Bernstorff tilstillet, sees af følgende Beretning i *Minerva* for Januar 1795.

"Med inderlig Borgerfölelse vil uden Tvivl enhver Tvillingrigets ægte Sön have seet den værdige og skjönne Maade, hvorpaa nogle dets ædle Borgere havde helligholdet vor Kronprindses Födselsdag, ved paa den at sende Frederiks og Fædrelandets vise og veldædige Ven, Statsminister Grev Bernstorff, en ham til AEre slaaet Medaille, *forestillende paa den ene*

Side Mandens Portrait, omgivet med den af ham velfortjente Egekrands, og Omskrift: Statsministeren Andreas Petrus Bernstorf; neden under: af Medborgere; paa den anden et Compas med Omskrift: uden Misvisning; neden til Aarstallet 1793. Medaillen var ledsaget med følgende anonyme Skrivelse:

"Kongens og Fædrenelandets Mand, den ædle Bernstorff, som lærte Europa, at sand Statsklogskab er bygget paa Retfærdighed, og at Fred, haandhævet med kjæk Standhaftighed, er en Regjerings störste Hæder, sendes dette Erkjendtligheds Mindes-

mærke fra skjönsomme Medborgere, paa en Dag, som erindrer enhver Landets Ven om det Meget, der er fremvirket til Held for Menneskeheden og Staten i de sidste forlöbne Aar. Denne, for Tvillingriget saa kjære og vigtige Dag valgte dets trofaste Sönner, til at bringe den værdigste Borger sin fortjente Tak.

Den 28 Jan. fra
Kongen og Fædrenelandet
hengivne danske og norske
Mænd."

"Vel tör man ikke i vore Dage saa aldeles ubetinget gjentage Voltaires:

Une Medaille est dans nos mœurs
Ce que fut jadis un temple;

da desværre Misbrug ogsaa har fornedret det Slags Hæderstegn, som saa mange andre; men neppe vil man kunne opgive nogen Medaille, om hvilken man med mere Föje kan sige:

C'est beau de la recevoir,
Qvand c'est la patrie, qvi la donne;

især naar det hele Europas enstemmige Bifald saa hæderligen stadfæster denne Fædrenelandets Erkjendtligheds- og Höjagtelses-Yttring.

»Det Svar, vor ædle Medborger under anden Februar lod ind-

rykke i de offentlige Tidender, giver Udgiveren sig ligeledes den Frihed at aftrykke her; thi ogsaa det henhörer mellem vore Æreminder:

»Da den 28 Jan., paa en Dag, hvor desuden enhver god Statens Borger stemmes til glade Følelser, ved et særdeles smigrende Brev, fra en ubekjendt Haand mig er bleven tilsendt en ligesaa hæderfuld for mig, som skjön Medaille, saa er det sand Trang for mit Hjerte, at bevidne alle og enhver især, som herudi maatte have taget Del, min ömmeste og varmeste Taknemmelighed. Inderlig rört herover, vil mine Udtryk kun svagt

tilkjendegive det, som jeg föler; og dyb Bevidsthed af egen Uformuenhed skal hos mig uafladelig staae ved Siden af enhver anden Fölelse. Dog selv Frygten, at denne Belönning for tro Medvirkning til det Gode er for stor, kan ikke holde mig fra, herved offentligen at bevidne, hvor æret og belönnet jeg anseer mig ved dette talende Bevis af mine Medborgeres Agtelse og Venskab, og hvor lykkelig jeg finder mig, at leve i et Land, hvor der handles saa magelös.

Kjöbh. d. 30 Jan. 1795.

Bernstorff."

Aaret derpaa sloges atter en Medaille over Bernstorff, den blev forfærdiget af Medailleur Loos i Berlin. Paa Aversen staaer Bernstorffs Brystbillede med Omskrift: *Andreas Petrus Greve af Bernstorff, født 1735 d. 28 August.* Paa Reversen Minerva, med Skibsroret ved Siden, sidder paa en fast firkantet Sten og holder Retfærdigheds Vægtskaal i den ene Haand; i den anden Haand den ærefrygtbydende Landse, omvunden med den fredelige Oliegren; og neden under de sædvanlige Emblemata paa Fredens Sysseler og Velsignelser. Omskriften er: *Ved Ret og Skjel befæstes Statens Vel.* I Afsnittet

staaer: *Lykönskning den 28 August 1796.*

Det var den sidste Födselsdag Grev Bernstorff oplevede. Denne, den mest fortjente af alle Danmarks Mænd, der har rodfæstet Landets Vel for Aarhundreder, der har fremmet Videnskabelighed og Oplysning, og opløftet Nationen til en höj Rang blant Europas Folk; han som ved sine overordentlige Talenter, sin exemplariske Uegennyttighed, urokkelige Standhaftighed, magelöse Sindighed og dybtskuende politiske Blik har spillet den stolte Rolle, der vil forevige hans Navn i Verdens Aarböger, — han er ikke mere iblant os.

Hans sidste dödelige Sygdom begyndte med Podagra, en Arvesvagelighed som han i mange Aar af og til havde dels havt smaa Mindelser og dels stærke Anfald af. Den angreb dennegang de indvortes ædlere Dele, og Byens dueligste Læger i Forening med Archiater Hensler fra Kjel udtömte alle Konstens Hjelpekilder forgjæves; han döde den 21 Junii 1797.

Torsdagen d. 13 Julii blev hans Lig bisat i Friderichs Kirke paa Christianshavn. Den overordentlige Agtelse, som Enhver havde for den Afdöde, yttrede sig ogsaa ved den

Lejlighed. Foruden de Indbudne, indfandt en stor Mængde af alle Stænder og Classer sig ubudne for at følge Liget og at bære det til Kirken. Ogsaa Kronprindsen hædrede hans Minde, ved at følge med i Sörgeprocessionen.

Han har været tvende gange gift.

Han giftede sig 1763 med *Henriette Friderike* Grevinde af *Stolberg*, Söster til de to ædle tydske Digtere *Christian* og *Friderich Leopold Stolberg*. Hun var Moder til følgende Börn:

Johan Hartwig Ernst, döde som Premier-Major ved Husarerne.

Andreas Gottlieb, döde som Kammerjunker.

Christian, Statssecretair og Kammerherre.

Charlotte, gift med Grev *Magnus von Dernath*, anden Deputered i Oeconomie- og Commerce-Collegiet og Ejer af Antvorskov.

Joachim, Secretair i Departementet for de udenlandske Affairer og Kammerherre.

Friderich, Lieutenant ved Husarerne.

Louise, gift med Gehejmeraad Grev *Caj Reventlov*, Direc-

teur for det tydske Cancellie og Statsminister.

Emilie, gift med Grev *Carl Emil Rantzov* til Rasdorff.

Magnus, Lieutenant ved Livregimentet Ryttere i Slesvig.

Denne ypperlige Dame, i hvis Ros Alle, som kjendte hende, ere uudtömmelige, döde d. 4. August 1782. Hendes Lig blev fört til Drejlyzov, og nedsat i den der værende Familiebegravelse. Hendes Mand satte hende følgende Gravskrift:

Nata 12 Jan. 1747

Præmatura morte correpta

4 Aug. 1782.

Sepulta Drejluzov. Megapolit.

Forma raro, animi dotibus rarius,

Pietate et cordis excellentia nunqvam

Superari potest.

Mater fæcunda et incomparabilis,

Conjugii decus, Suorum deliciæ.

Maritus moestissimus et liberi superstites

Hoc Monumentum posuere

In loco præter omnes dilecto.

Han formælede sig andengang 1783 med sin afdöde Hustrues Söster *Augusta*, hun födte ham en Sön, navnlig *Carl*, der döde i sit fjerde Aar.

I Marqvis Lvdwig d'Yves *Geheime Hof- und Staats-Geschichte des Königreichs Dännemark,* som udkom 1790, forefindes pag. 30 følgende Skilderi af Bernstorff: "anseeligt Udvortes, indtagende Höflighed, ædel og opmærksom Adfærd imod Enhver, naturlig Veltalenhed, et opvakt Hoved, ere de Egenskaber, hvorved man i förste Öjeblik indtages for ham, og strax derpaa følge sand Höjagtelse og Hengivenhed hos Enhver, som ikke er ufölsom ved Førstands og Hjertets Fortrin. Disse besidder han i höj Grad, og de oplive stedse hos ham hint frimodige og livsalige Væsen, som egner en Dannemand,

og som fremstraaler af alt hvad han siger og af alle hans Handlinger. I Forretninger er han utrættelig og vedholdende; han fatter hurtig en Mening, og er ligesaa heldig i at kunne meddele Andre sine Tanker. Han nedlader sig aldrig til Smiger, han er ikke utidig vidtløftig, han rammer altid hvor han sigter; han er altid paa sin Post, altid sig selv lig, ædel og simpel i sine Planer, ivrig og ufortrøden i at udføre dem, ophøjet saavel over hoffærdige Indbildninger, naar de lykkes, som over svag Mismodighed, hvis de mislykkes. Han holder hvad han lover, og lover derfor ikke gjerne.

Denne meget lignende Karakterskildring kunde endnu forøges med adskillige Træk, saasom hans store Hukommelse, der kom ham saa vel tilpas i hans mangfoldige Forretninger, uskrömtet Menneskekjærlighed, og den oprigtigste Velvillie imod hver sit Medmenneske, usminket Gudsfrygt, og en stadig, lige til hans Dödstime vedvarende Hengivenhed til Jesu Religion.

Publicum har hans Portrait stukken i Kobber, trende gange. 1) en Silhouette tegnet og stukken af Lahde 1793, 2) den förste over ham slagne Medaille, stukken i Kobben

af Flindt, fulgte med Januarhæftet af *Minerva* for 1795. 3) et Maleri af Juel, stukket af Clemens 1796. — Ogsaa har man hans meget lignende Buste i Gips, forfærdiget af Thorvaldsen 1796.

Det vigtigste som efter hans Död og indtil Dato [den 20 Aug. 1797] er udkommen over ham, er: a) Suhms Gravskrift, b) nogle Træk til hans Karakter af Riegels, c) Sammenligningen mellem ham og Pitt i *The Courier*, og d) Malthe Conrad Bruuns Ode.

Gravskriften var:

Bernstorfio Sublato

Ingemuerunt

Musæ Patria Virtus,

Tunc dixit Religio:

Ne suspirate Sorores!

Non ablatus sed translatus est.

Vos Musæ!

Dicite ejus laudes.

Tu Patria grata,

Cujus numen tutelare erat,

Sancte serva ejus memoriam.

Tu Virtus!

Redde multos ei similes.

Ego

Lucidas inire eum sedes

Arvaque beatorum felicia

Jura ibi Piis dantem

Faciam.

Memoriæ viri immortalis

Posuit

P. F. Suhm.

Riegels udlader sig saaledes S. 10-11 i hans *Brev til Gudenrath:* "Igjennem min anden Fader og san-"de Ven Canzler Cramer kjendte jeg "Bernstorff nöje. Fra Aar 1780 (1784!) "til 1790 talede jeg meget ofte med "ham, og det i Sager, der fordrede "i lige höj Grad Kundskab baade om "Europas Stilling til Danmark, saa "og om dettes virkelige Trængsler og "Hjelpekilder; og hvor beundrings-"værdig forekom ikke stedse hans Flit-"tighed, Skarpsindighed, AEdelmo-

"dighed mig! Traf man ham om
"Morgenen Klokken 6 paaklædt ved
"hans Skriverbord, eller om Eftermid-
"dagen, var han lige mild, oprömt
"og beleven, ja med ubegribelig Ha-
"stighed læste han hele Ark igjen-
"nem, delte i sine Svar paa staaende
"Fod det Læste ind i visse Hoved-
"punkter, og derefter talede bestemt
"om Sagen; stedse undskyldte han
"alting paa det bedste, var aldrig
"haard i sine Domme, men meget
"tilböjelig til at troe godt om Alle,
"og snarere at udlede Menneskenes
"Fejl af deres indskrænkede Forstand,
"ringe Indsigter, Ukyndighed med
"Verdens Löb, end af et ondt Hjerte.

"Det Lands Ære, hvis Talsmand han
"var ved Thronen og i hele Verden,
"stred han mandigen for, saa aldrig
"var Danmarks Ror imellem andre
"Staters Fart betroet i en kyndigere
"Styrmands Haand. Han vidste til-
"fulde, hvor dybt Danmark stak, hvil-
"ke Sögange og Storme det kunde
"udholde, og naar det i Tide maatte
"mindske Sejl og gaae i Havn. —
"Han var jo blot Styrmand og Lots,
"han var jo hverken Skibsbygger eller
"Commissariat. — Han var en Ha-
"der af voldsomme Forandringer, og
"sagde stedse: *mig synes, den Gært-*
"*ner handler klogest, der lader Træet*
"*staae, og ikke flytter det, fordi det*

"er sygt, men kommer god Jord om "det, afskraver Mossot, og bortskjæ- "rer Vandgrønne; det kommer sig "nok."

Den engelske Eloge over ham findes saaledes oversat i *Uddrag af de engelske Oppositionsblade* 1797 Nr. 3, pag. 363: "Bernstorff, den af- "dode danske Minister, udødelig ved "sine Landsmænds Velsignelser og vor "Fox's Lovtaler, var en af vor Tids- "alders *störste Mænd.* En Titel, "som vi vel veed at Visse her ikke "vil tilstaae ham. Thi han troede "ikke, at en Ministers Hæder bestod "i at paalægge sine Landsmænd saa

»mange Tyngder og Byrder som mu-
»ligt — eller betage dem deres Fri-
»hed i samme Forhold. Han gjorde
»ikke Löfter, förend han kom til Ri-
»gets Bestyrelse, som han siden efter
»forsömte at opfylde; han forkastede
»ikke hine Grundsætninger, som op-
»höjede ham til Magten; han for-
»fulgte ikke Mænd, fordi deres Grund-
»sætninger vare de samme; han troe-
»de ikke, at Thronens Sikkerhed be-
»roede paa, at den var bygget paa
»Ruinerne af Undersaatternes Rettig-
»heder; han forbedrede sit Lands
»Konstitution; og fuldkommen over-
»bevist om, at Krig var Menneske-
»slægtens höjeste Ulykke og Fordær-

»velse, var han omhyggelig for stedse »at sikkre Danmark Freden med alle »fremmede Magter. Han gjorde sig »ikke afskyet af den ene halve Del »af Europa og foragtet af den anden: »han holdt ingen Spioner og hemme»lige Angivere, for at udbrede ind»vortes Mistanke Mistillid og Had i »Landet: han var retfærdig og mild; »kort — vi veed ingen kraftigere Maa»de til at gjöre ham til Gjenstanden »for Alles Beundring og Kjærlighed, »end ved at sige, at han i et og alt »var det modsatte af hvad Hr. Pitt »er. Han döde den 21 i forrige Maa»ned, og hans Död foraarsagede i »Kjöbenhavn den dybeste og oprig-

»tigste Sorg ikke ublandet med Uro-
»lighed. Imedens hans Sygdom va-
»rede, besögte Hs. kongelige Höjhed
»ham hver Dag tre Gange. I disse
»Besög advarede og underrettede den
»döende Minister den unge Fyrste om
»Danmarks Bestyrelse, — og vi have
»den faste Tillid, at hans Under-
»visning og Raad vil ikke være
»spildte.«

Endelig den brunske Ode, som med Forfatterens Tilladelse her aftrykkes:

Höjt toner Herthas Dal af dyb, af ængstlig Klage!
Og Fjeldets Marmorhald den sukker hult tilbage!
Og Gjenlyd svarer den fra Dannerkongens Borg! —
Sorg i den gyldne Sal, Sorg i de dunkle Hytter,
Hvor Taarne knejse stolt, hvor Hyrden Telte flytter,
Hvor Bölger bruse vildt, er idel, idel Sorg!

Saa begræde ikkun Börn en Fader. —
Saa begræder kun et Folk sin Ven. —

Hör det, hör det höjt fra Nordens Myriader:
"Vi har tabt en Fader og en Ven!"

Ja, langsomt rulled' Tordnen. Bange Nord!
Hvor lytted' du! — Et Knald! — Ned Lynet foer.

Den faldt, den Eg, i hvis udstrakte Skygge
Dan, Nor, og Svea, Haand i Haand,
Omslynged' af et nyfödt Rosenbaand,
Midt i Europas Storm, sad jublende og trygge.

Danmarks Genius! — ak er det dig?
Mörke, hængende Cypresser slynge sig
I den Egekrands, din Tinding smykker.
Sorgen nagler dine Fjed.
Langsomt frem uvillig Fod du rykker
Til din Bernstorffs Hvilested.
Ofte taaredugget, ofte kyss't,
Op til dit beklemte Bryst
Du hans Urne trykker.

Sig, hvo er du, som ned i Graven ströer
De sönderrevne Palme-Krandse?
Tungt slaaer din nögne Barm. Din Smertes
Toner standse

I det bespændte Bryst. Suk paa din Læbe
döer.
Dit gyldne Fyldeshorn er svöbt i natligt Slör.
O *Fred*, du tröste dig! Det Tempel, han dig
bygged'
Paa Retfærds Klippegrund, det staaer,
Omstraalet af hans Aand, for Hundredaar
betrygget,
Trods Havets Brus, der mod dets Marmorfödder
slaaer.
Ja, stor ved velgjörende Daad,
Det var du, — du Mand som döde! —
Lad Voldsmand, tilbedet for glimrende Bröde,
Omringet af Troner og Grave, af Altre og
Graad,
Ved alle sine Sejres Brag
Sig idel udödelig Skjændsel opdynge!
Og paa hin store Alvors-Dag,
Naar Konger skal med Rödmen Slaver möde

Naar Stumhed skal slaae den smigrende Klynge,
Naar intet lögnfuldt Marmor knejser mer,
Da skal han hilses af Forbandelser. —
Men *Fredens Ven!* hvor spirer Hæder
I hvert hans Fjed! Han gaaer, omdandst af alle Glæder,
En Himmel i sit Bryst, en Verden for sin Fod.
Ej Enke og ej Brud ved hans Triumpher græder,
Thi paa hans Sejers-Krands er intet Stænk af Blod.
Naar Guder deres Sön tilbagekræve,
Fly konstlet Stöj! fly lejet Smertes Tolk!
Omkring hans Dödsseng Hjerter bæve,
Omkring hans Gravhöj staaer i Sorg *et Folk.*
Hans Daad skal leve!
Hver Ager bölgende af Guld, —
Hver Klöver-Eng, hvor sikkre Hjorder træde, —
Hver fredet Abildgaard, i Höstens Purpurklæde, —

Hver Stad, i Palmers Ly, af Flidens Skarer fuld, —
Hver Bugt, som trygt modtog den rigdomtyngte
Sejler —
Til fjerne Slægt hans Navn hans Ros gjenspejler.

Höjt rejse Slægter sig til Mord!
Höjt hyler Dödens Bud fra Syd til Nord:
"Ström Blod, om Marmorslot, om Straatagshytter,
"Paa Bjerg, i Dal, i vilden Söe!"
Jordkloden skjælver alt paa sine gamle Stötter.
En Verden hærjes skal, en Menneskslægt skal döe.
Thi Lilje-Tronen faldt. Dens bragende Ruin
Opvakte Kongerne. Hvor fnysed' deres Harme!
Hver stormende i raske Tordentrin,
Hver med et löftet Fjeld i milelange Arme
De rased' mod Olymp, Jordguderne! —
Men Friheds-Lyn foer ned fra sammenpress'de
Skyer. —
I Stövet ligge de! —

Kun *Norden* den forvovne Kamp undflyer.
Oplyst af *Bernstorfs* Vid, af *Bernstorfs* Haand fremledt,
Det seer Europas Angst i rolig Majestet,
Seer sine trygge Flag paa alle Have svæve,
Og for sit Alvorsblik hver dristig Voldsmand bæve.

Ja dig, som sejerlynende har strakt
Til Stjernerne din Ros, til Polerne din Magt,
Den overvundne Jords Lovgiverinde,
O Roma-Frankrig, *dig* har Danmark til *Veninde.*

Men din Tubas stolte Toner
Dæmp, o dæmp, Calliope!
See, den dalede, din Sol! O, see
Natomhyll'de sörgende Nationer!
Dæmp, o dæmp din Tubas stolte Toner,
Slör dit Guddomsblik, Calliope!

Kun, som Havets Skvulp for Aftenvinde
Mod den tause Kyst, dit Suk cplöfte sig!
Fjerne Klippevælds den matte Rislen lig',
Mellem Danmarks Taarer dine Taarer rinde!

Tunabye, den 7 Jul. 1797.

IV.

BERNSTORFFS LEVNETSBESKRIVELSE

AF

FRIEDR. WILH. VON SCHÜTZ.

OVERSÆTTELSE AF TYDSK.

FORERINDRING.

Neppe havde Grev Bernstorff forladt Livets for ham saa hæderfulde Bane, för jeg besluttede, at samle de vigtigste Begivenheder fra hans Födsel af og indtil hans Död, og saaledes levere Materialier, som jeg troede vilde være hans Samtidige velkomne, indtil saalænge man fik hans Liv og Levnet udförlig beskreven. Jeg vilde vide, hvorledes Publikum var stemt, og undlod ikke, strax at bekjendtgjöre mit Forehavende i offentlige Blade.

Da der inden en temmelig kort bestemt Termin indfandt sig mange Præ-

numerantere, lagde jeg Haand paa Verket, og hastede med at faae det belovede Levnet ud.

En kjöbenhavnsk Lærds *) Anmeldelse om Bernstorffs Biographie, et Alphabet stor, som skal udkomme næste Paaskemesse **), kan jeg vel troe, saa meget des mere vil overgaae mit Skrift i Fuldstændighed, da slige Mænd har Adgang til Kilder, som jeg aldrig kunde tænke paa at ville stræbe efter at komme til at öse af; men — Prænumeranterne vare allerede samlede, Skriftet næsten færdigt til Pressen, og en Kobberstikker havde allerede den Afdödes godt lignende

*) Hr. Professor *Eggers*.

**) Den er endnu ikke udkommen i December 1798.

Portrait *) under Arbejde; følgelig var det næsten for sildigt at opgive min Plan.

Desuden troede jeg, at mine Bemærkninger, om de og kun burde have Navn af Fragmenter, nok kunde fortjene deres Plads ved Siden af en fuldstændig Biographie, allerhelst jeg kommer först, og Publicum önskede saasnart som muligt at erholde nogen Underretning om Bernstorffs Levnetsomstændigheder.

Det er Synspunkten, hvorfra jeg önsker, at Læserne vilde bedömme mit Arbejde; og ifald man skulde savne noget af hvad der er bekjendt om Bernstorff, beder jeg at betænke, at nærværende Ark

*) Nemlig Lahdes til Fortjente Danskes Portraitsamling henhörende Billede af Bernstorff, det Schütz lod efterstikke af J. C. G. Fritzsch.

ikkun indeholde Hovedgjenstændene, og at det er en Biographs Pligt, heller at sige noget mindre, end at saa stor en Mands Levnetsbeskrivelse skulde vanhœldes ved usikkre Anekdoter.

Mange Landes og i Særdeleshed Danmarks Historie kan vel opvise mange værdige Ministre; men at kun faa af dem kan sættes i Sammenligning med den afdöde danske Statsminister Andreas Petrus Greve af Bernstorff, derom er saavel uden- som indenlands kun en Mening. I ham har saa mange ypperlige Egenskaber ligesom forenet sig i en Punct, og ved alle sine Hand-

linger har han bevist Rigtigheden af den saa ofte bestredne Sætning: at Statsklogskab og Retskaffenhed kan staae i den venskabeligste Forbindelse med hinanden.

Hans hele Liv, til hvilket ypperligt Maleri kunde det ikkel gives en Mesterhaands Pensel det rigeste Æmne? Bernstorffs Monument kunde mange Konster og Videnskaber öve deres Skabertalent paa; — dog, den Maler som fuldkommen skulde fremstille sit Mynster, maatte tillige kunne male Sjælen, for at kunne i sit Konstverk opbevare ethvert Træk af hans Aand.

Min Haand kan kun forsöge at levere et svagt Omrids, saalænge indtil en dulig Biograph staaer frem og fuldender det store Maleri, hvis Hovedtræk efter alle deres Vidnesbyrd, som kjendte ham, vare Redelighed, Uegennyttighed, og sand Menneskekjærlighed.

Af dem, som ere Kilderne nær, kan man vel vente en udförlig Beskrivelse af alt det, som saadan en Mand har gjort for Landets Vel; men at följe ham igjennem alle hans merkværdige Livs Optrin er umuligt, da det ikke er de Samtidige tilladt, saa ligefrem at gjöre politiske Hem-

meligheder bekjendte. At beskrive en stor Statsmands egentlige Historie, der saa nöje er indvævet i andre Hoffers og Hofyndlingers Begivenheder, er Noget som kun tilkommer Efterslægten, fordi Sandheden da mindre stöder, indenlandske og fremmede Forhold da ikke længere ere de samme, og Politikens Gang ved Hofferne har faaet en ganske anden stundom vel og den modsatte Vending.

Overhovedet blive en Ministers Fortjenester ofte ved at være en Hemmelighed selv for Efterverdenen. Thi hvorledes er det muligt, at Nationen skulde kunne vente at blive under-

rettet om Forretninger af den Art? Selv er han forpligtet til Taushed og maa ved hver sin Handling betænke, at den farligste Post en Mand kan have er den at være Statsminister. Han har ikke blot med Regenten og dennes Yndlinger at gjöre, men enhver Mand i Staten saavelsom udenlands anmasser sig Ret til at dömme en Ministers Handlinger.

Men naar alt hvad en saadan Mand har foretaget sig i Nationens Paasyn, skinbarlig lægger for Dagen, hvor meget Landets Flor og Folkets Velfærd ligger ham paa Hjerte, naar enhver hans Foranstaltning stemmer

overens med retskafne Patrioters Önsker, da har han hverken nödig at frygte for Efterverdenens Dom eller for sine Samtidiges Kritiker, og det er Pligt, at Verden, som har seet ham handle, opretter ham et Eftermæle, og at Hovedtrækkene til hans Karakteristik samles, for at Fremmede, som ikke ere istand til at tænke sig Störrelsen af vort Tab, kan blive underrettede om, hvad Bernstorff var for en Mand og hvad Tjenester han har gjort Staten.

Det er det jeg agter i disse Blade, hvori jeg tillige vil gjöre opmærksom paa de vigtige Følger hans Liv og hans Bestyrelse har havt.

Omhyggelig skal jeg bestræbe mig for at undgaae Lovtalertonen, da den gjör den kolde Jagttager mistroisk; desuden höre Lovtaler best derhen hvor man trænger til dem, men hvor en Mands Fortjenester allerede ere afgjorte, der behöves intet videre end ligefrem at fortælle Kjendsgjerninger. Den Statsmand, der, som Bernstorff, i sin hele Virkekreds udbreder Velgjörenhed og har saa veldædig en Indflydelse paa Menneskeheden, behöver en Forfatter blot at skildre med Frimodighed, da Samtid og Eftertid vil erkjende, at hans Handlinger ere saa store, at selve Misundelsen ikke vil forsöge paa at forringe deres Værd.

Familien Bernstorff er af mekklenborgsk Adel, og kan tælle mange og, hvilket er ulige vigtigere, fortjenestfulde Ahner.

Grev Bernstorff, som her egentlig skal omtales, er født i Hannover d. 28 August 1735. Hans Fader, Andreas Göttlieb Friherre af Bernstorff, var den berömte første hannoverske Statsminister hos daværende Churfyrste og siden Konge Georg I, og hans Farbroder, Johan Hartvig Ernst, var den store Statsminister ved det danske Hof, som siden oftere vil blive nævnt, da hans Historie staaer i saa nöje Forbindelse

med Brodersönnens. Hans Moder, DOROTHEA WILHELMINE, var en WEITERSHEIM, og hans ældste Broder er den hannöverske Gehejmeraad Grev JOACHIM BERNSTORFF, som boer paa Gartau ved Lenzen, og foruden dette store Gods tilligé ejer adskillige i Meklenborg.

Naturen havde udrustet begge Brödrene med de ædelste Talenter, og Faderen, der inderlig elskede dem, efterlod intet, hvorved deres Forstand allerede i deres spæde Barndom paa nogen Slags Maade kunde blive övet og skjærpet. De förste Börneaar forsvandt under Forældrenes og deres

Tantes Landdrostinde von STEJNBURGS Opsigt og Omhu. Faderen, som en skarpseende Mand, mærkede, at Tantens Ömhed og Ængstlighed gik for vidt, og at hans Sön derved blev forkjælet, han besluttede derfor, at overantvorde ham til en Hovmester uagtet han endnu ikke var mere end fem Aar gammel.

Denne Hovmester var en Student, navnlig Münter, en Mand af mange Kundskaber, men som netop manglede den Gave som udfordres for tilgavns at kunne danne et Barn af saa muntert et Temperament som den unge Bernstorff var; thi Münter var

hidsig, og med Slag troede han at kunne raade Bod paa sin unge Discipels Overgivenhed og Ungdomsfyrighed.

Læserne vil undre sig over, at en saadan Menneskekjender som Bernstorffs Fader var, havde udseet sig saadan en Mand uden Cultur og Verdenskundskab til sin Søns Hofmester, og derfor maa jeg her kortelig anmærke Anledningen til saa synderligt et Valg.

Den ved sin i Tryk udgivne fortræffelige Rejsebeskrivelse berömte Keysler havde været Hofmester hos Bern-

storffs Fader og Farbroder. Under hans Opsyn havde begge Brødrene studeret i Tübingen og rejst i Tydskland, Schweitz, Italien, Frankrig og Engelland, og nu levede han som Pensionair i Bernstorffs Hus. Bernstorffs Fader skjænkte ham som sin fordums Lærer sin hele Fortrolighed, og følgelig overlodes ogsaa ham Valget af Hovmester, der, som sagt, ikke just faldt ud til Fordel for den unge Bernstorff, da denne Mimter, uagtet sin store Lærdom, havde forsömt at studere Opdragelseskonsten, og forstod ikke at gjöre behörig Brug af sin Eleves muntre Temperament.

Meget tidlig sporede man hos den unge Bernstorff en priselig Nysgjerrighed, som især gik ud paa Krigsbegivenheder, og i hans sjette Aar vare Aviser allerede ham en behagelig Lectüre.

Han har ofte selv fortalt, at han kunde huske, at den første schlesiske Krig og især Belejringen af Neisse (Aar 1741) sysselsatte hans hele Sjel ikke allene om Dagen men ogsaa om Natten.

Overhovedet maatte man af de barnlige Lege slutte, at den unge Bernstorff var mest hengiven til det

Militaire. Historie var hans kjæreste Lectüre, og sandsynligvis gav det Anledning til, at han tidlig lærte at undersöge Sandheder og at tænke frimodig over alle Gjenstænde. Især interesserte den engelske Historie ham, og han studerede den med saa vedholdende Flid, fornemmelig i Anledning af Krigen mellem Engelland og Frankerig, at han knap kunde rive sig lös derfra.

Han var indtaget imod Frankerig, og glædte sig hjertelig, da der kom Efterretning, at Engellænderne under Kong Georgs Commando havde overvundet de Franske ved Dettingen d. 27 Iunii 1743.

Naar man betænker, at han dengang kun var 8 Aar gammel, kan man ikke noksom forundre sig over hans enthusiastiske Tilbøjelighed til Historie og hvad der slaaer ind deri.

Overhovedet havde han et hurtigt Begreb, og hans ypperlige Hukommelse, der i hans Manddoms Aar bestandig blev ham tro, kom ham som Barn meget vel tilpas ved hans Studeringer; men Umage kostede det ham dog, naar han skulde erindre Noget, som ikke var ham interessant.

Indtil han var i sit 18 Aar, forblev han hjemme i sine Forældres

Hus ; da sendte Faderen ham og hans Broder til det Leipziger Universitet.

Den unge Bernstorffs behagelige Opförsel mod alle og enhver, forskaffede ham almindelig Agtelse ved Universitetet. Han studerede flittig og ligesom omkaps med sin Broder, dog havde denne mere Lyst til Jurisprudents, i den Sted at vor Greve mere lagde sig efter Statsvidenskaberne.

Hans fornemste Lærere, hvis Collegia han flittigst besögte, og som ogsaa yndte og agtede ham i höj Grad, vare Gellert, Mascov, og Böhme. Ved Gellerts venskabelige Omgang

og lærerige Forelæsninger havde han Anledning til at lægge sig efter de skjönne Videnskaber; under Mascov, den berömte Publicist, dyrkede han sit Livstudium; og Böhme læste over Rigshistorien. Hos Professor Gellerts Broder, der var Fegtemester, lærte de at fægte, og hos Staldmester von Rosenzweig at ride; til alle Övelser vare de unge Bernstorffer særdeles vel oplagte.

Fra Leipzig af kom begge Greverne Aar 1754 til det Göttingske Universitet, hvor de ikke indlagde sig mindre Ros end i Leipzig. Den ældste Broder viste ved en vel skre-

ven Dissertats *de lege Aqvilia* sin Dulighed i det juridiske Fag, og den yngere Broder blev ved at gjöre Historie og Statsvidenskaber til sit Hovedstudium. Overhovedet benyttede de dem begge saa godt af deres Ophold ved Academierne, som man kunde vente af en Mands Anförsel af saa fortrinlige Kundskaber som deres Hovmester Leisching (der siden blev Etatsraad og Resident i Lübek) var bekjendt for.

Da Bernstorff havde tilendebragt sine Studia, og ved Rejser gjort sig bekjendt med adskillige Landes Forfatning, kom han Aar 1756 som Kam-

merjunker i dansk Tjeneste. I Aaret 1760 blev han Deputered i Oeconomi- og Commerz-Collegium; og i Aaret 1766 første Deputered i det Vestindisk-guineiske- Rente- og Generaltold-kammer, til hvilken Tid han og fik det hvide Baand.

Ved sin store Onkels, Johan Hartvig Ernsts, Side, der som dansk Minister allerede dengang havde gjort sig berömt, havde Bernstorff den skjönneste Lejlighed saavel til at danne sig til Statsmand som til at lære at kjende Danmarks og andre Staters indvortes Forfatning. Hvorledes han har benyttet sig af denne Lejlighed,

hvor meget han i alle Videnskabernes Dele har beriget sine Kundskaber, behöver ikke vidtlöftig at fortælles, da, som Lessing siger: "nicht Worte sondern Werke zeigen den Mann," eller, paa dansk: Sjun gaaer for Sagn.

Denne Fårbroder, som et Par Gange er bleven nævnt, havde tjent det danske Hof siden 1732 snart som Gesandt ved fremmede Hoffer og snart hjemme i Landet. Det er bekjendt, at han baade med Raad og Daad har havt Del i alt det hvorved Friderich den Vtes Regjering har forherliget sig. Meget Gavnligt satte

han iverk til Landets indvortes Forfatnings Forbedring, men hans vigtigste Forretning var dog at bestyre de udenlandske Sager.

Saavel Kong Friderik den femtes som Christian den syvendes Regjering er en höjst merkværdig Tidspunkt i den danske Historie, og Bernstorff maatte ofte arbejde sig igjennem saavel möjsommelige som fortrædelige Arbejder.

Her er ikke Stedet at fortælle alle denne store Statsmands Bedrifter. Jeg vil blot nævne den vigtige Epoche, da hele Holsten til alle Patri-

oters Glæde kom under eet Overhoved; hvilket alt var Bernstorffs Verk. Thi uagtet Storfyrstens Mindreaarighed forhalede denne merkværdige Tractats Fuldförelse indtil Aar 1773, saa var Hovedsagen dog allerede 1767 ved Bernstorffs Bestræbelser bragt i Rigtighed.

Til Belönning for den Tjeneste, som Johan Hartvig Ernst Friherre af Bernstorff ved at udföre denne Sag havde vist Fædernelandet, blev han, tilligemed sin da levende Broder og det hele friherrelige Hus og sammes Descendentere, den 14 Dec. 1767 ophöjet i den danske Grevestand.

Vel oplevede han ikke selv den heldige Begivenhed, at den hidtil værende storfyrstelige Andel af Holsten blev overleveret; thi det skete først den 16 Nov. 1773, og han döde d. 18 Februar 1772 i Hamborg. Men Kongen viste, hvor magtpaaliggende denne af Bernstorff udförte Forretning havde været ham, og at han ogsaa efter hans Död satte Pris paa hans Fortjenester; han gav ikke allene Enkegrevinden en aarlig Pension, men han forærede hende ogsaa 1774 i Januar sit Brystbillede i et Etui, rigelig besat med Brillanter, og med Omskrift: *Au Souvenir du 16 Nov. 1773*, som den Dag hvor-

paa det storfyrstelige Holsten kom under Kronen Danmark. *)

I alle Statssager delte vor Bernstorff den Ros, som tilkom hans berömte Onkel, og i de 10 Aar fra 1760 til 1770 gjorde han Hoffet betydelige Tjenester. Nu indtraf Tider i Danmark, som vare hel mærkværdige men kun lidet heldige, og som havde Indflydelse saavel paa Statsministerens som hans værdige Brodersöns Skjebne.

Ogsaa den mest retskafne Mand maa ofte see sig udsat for forniærme-

*) Efter Grevindens Bestemmelse kom denne kongelige Present efter hendes Död til hendes Mands Brodersön Grev Andreas Petrus, og forbliver ventelig i Familien.

lige Bedömmelser, og en Statsmini-sters Poster aldrig fri derfor. Preus-sens store Monark, Friderik II, sag-de meget rigtig; "Store Mænd maa altid vente Forfølgelse; de Træer, hvis Top hæver sig indtil Skyerne, ere mere udsatte for Vindens Brusen og Vejrets Ödelæggelse end de svage Buske, som vore under deres Skyg-ge." *)

Saaledes gik det Grev Bernstorff. Allerede straxt efter Friderich den Vtes Död saae han sig nödsaget til at forsvare sig imod mange Beskyldnin-ger man havde gjort mod hans Stats-

*) *Friderik den IIdens Verker* dansk Oversæt-telse 5te Bind S. 8.

forvaltning. Han gjorde det med den ham egne Frimodighed; lod Sandheden tale for sig, og hans Grunde syntes at finde Indgang. Men Aaret 1770, dette for det danske Hof saa urolige Aar, var for Greven ikke gunstigt; thi han havde mistet sin Monarks Tillid. Han fik, som bekjendt, sin Afsked i en Skrivelse fra Kongen. Vel skete det i de naadigste Udtryk, og ham tilstodes en Pension paa 6000 Rd. aarlig; men dog gjorde denne ubehagelige Forfatning et stærkt Indtryk paa ham, og med Smerte forlod han et Hof, som, skjönt det kun varede kort Tid, miskjendte hans Fortjeneste.

Intet var naturligere, end at denne Begivenhed ogsaa maatte have Indflydelse paa Statsministerens Neveu, Andreas Petrus Bernstorff. Ogsaa han forlod, sig selv bevidst at han tro havde tjent sin Konge, et Land, som han i denne Epoke ikke mere kunde nytte, og fulgte sin Onkel. Enten opbragte han nu sin Tid hos ham i Hamborg eller paa sine Godser i Meklenborg og Holsten.

Omstændighederne forandredes snart, og neppe var Uvejret trukket bort fra Danmarks politiske Horisont, för — efter Struenses Död — han saavelsom hans Farbroder i Efter-

aaret 1772 blev kaldte tilbage. — Saaledes lod man begge Bernstorffernes Fortjenester Retfærdighed vederfares, men Stateministeren vilde eller kunde ikke gjöre Brug af dette Tilbud, efterdi han med sin svageligе Constitution höjlig trængede til Roligхed. Han anbefalede i sit Sted sin værdige Broder, og Kongen betænkte sig ikke et Öjeblik paa, at skjænke denne den samme Tillid som Onkelen tilforn havde nydt.

Grev Bernstorff blev saaledes i Aaret 1773 Minister for de udenlandske Affairer og Præses i det tydske Cancelli, blev tre Aar efter Ridder

af Elephanten, og forvaltede sin Post med megen Berömmelse indtil 1780. I dette Aar forlod han andengang dansk Tjeneste og rejste til sine Godser. Om det var en Følge af fremmede Magters især det russiske Cabinets Indflydelse, da man har villet vide, at Bernstorff skal have været visse Hoffers formentlige Interesse imod, er her ikke Stedet med Nöjagtighed at bestemme; nok at han, efterat have levet 4 Aar i Rolighed og tilbragt Tiden med Videnskaberne og i sin Families Skjöd, blev i April 1784 til alle Patrioters Glæde paa ny kaldet til Danmark, hvor han da atter fik den samme Post som han

tilforn havde havt, nemlig blev Minister i det udenlandske Departement og Chef for det tydske Cancelli.

Den egentlige Anledning til denne Tilbagekaldelse fortælles vel paa mere end en Maade, og jeg vover ikke at dömme i afgjörende Tone derom, dog vil følgende mærkelige Omstændighed give den Læser, som ellers ikke kjender meget til de Dages Historie, rigeligt Stof til nöiere Eftertanke og tjene til at faae Begreb om dette politiske Anliggende.

Da Bernstorff havde trukken sig tilbage, var Ministeriets Personale föl-

geligen bleven forandret. Kronprindsen havde dengang endnu ikke staaet til Confirmation, men fra hans Confirmationsdag af skulde han ansees som myndig og sidde med i Statsraadet.

Den Dag Kronprindsen förstegang tog Sæde i Statsraadet, foretog han sig en Handling, som gjör hans Hjerte og hans bestemte Karakter AEre; thi han havde ladet Kongen sin Fader underskrive et Document, som han forelæste det forsamlede Statsraad, og som blant andet indeholdt de Statsministres Afsked, som vare det bernstorffske System imod. Vel toge

nogle af dem til Gjenmæle, men man siger, at ved den bestemte Tone, hvormed Prindsen erklærede, at det var Kongens Villie, saae disse Herrer sig nödsagede til at forlade Salen. —

Ustridig gav denne Begivenhed Anledning til, at Grev Bernstorff blev kaldt tilbage og igjen indsat i sine forrige Embeder. I sin trettenaarige Statsforvaltning har han nu siden besiddet Kronprindsens hele Fortrolighed, og — hvilket er sjeldent hos store Herrer — er ikke allene bleven behandlet som en Minister af store Meriter, men ogsaa som Ven. Det er Kjendsgjerninger, som Alle

vide, og hvorved Kronprindsen har erhvervet sig Ret til alle danske Patrioters Höjagtelse.

Jeg vender nogle Öjeblikke tilbage til Bernstorffs yngere Aar, for ikke at tabe Traaden i Hovedhistorien.

Naturen synes ofte at give somme Personer det uden Möje, som selv med Flid og Umage kun sparsomt tildeles Andre. Saaledes gik det med Bernstorff. Ham havde Naturen udrustet med de ypperligste Gaver; hans Dannelse var ædel, og i hans meget lovende Physiognomi kunde man læse hans Aands Evner.

Hans Forældres Formuesomstændigheder vare saaledes beskafne, at det faldt dem let, at sætte en Del paa deres Börns Opdragelse, og den videbegjerlige unge Mand havde fra Ungdommen af ikke manglet vigtige Gjenstænde at öve sin Tænkekraft paa.

Naar man betænker, hvor ofte talentfulde unge Mænd sukke under Byrden af trange Kaar, og kun med Möje kan arbejde sig frem, var det ikke at undre over, at Bernstorff udviklede sine Kræfter og Naturgaver saa meget hastigere end Andre. Hans Fader var, som allerede er erindret, en af sin Tids förste Statsministre og

en skarpseende Menneskekjender; og hans Onkel var en ikke ringere Statsmand, som med Glæde tog sig af sin Brodersöns Dannelse, og benyttede enhver Lejlighed til at bane ham Vejen til det store Maal, at nytte Staten og indhöste sine Medlevendes Beundring.

En ung Mand, begavet med naturlig Duelighed, maa nödvendig ved saa ypperlige Exempler anspores til at træde i sine Ahners Fodspor, og at gjöre vigtige Fremskridt i enhver Videnskab.

Overhovedet vil den Bemærkning neppe undgaae nogen Iagttager, at en Parallele, trukken imellem On-

kel og Neveu, vilde vise, hvormeget begge Bernstorfferne ligne hinanden saavel i Henseende til Karakter som alle deres Handlinger, ja Johan Ernst Hartvig Bernstorffs Levnetsbeskrivelse vilde næsten i alle Punkter ogsaa passe paa den sidst afdöde.

Næsten kunde man sige, at den yngere Bernstorff uden hans Onkel aldrig havde opnaaet det Held at gjöre Hoffet og den Stat, han havde opofret sig til, saa vigtige Tjenester; thi hans skarpe og klare Öjekast som Statsmand, hans faste og vel vejede Beslutninger, vare unægtelig en Følge af den Dannelse, som han havde sin store Farbroder at takke for.

Hertil kom ogsaa i hans sidste Levetid, at Kronprindsen havde Tillid til ham, der, som bekjendt, siden han traadte ind i Statsraadet, ogsaa har taget en vigtig Del i Regjeringsforretningerne, og følgelig saavel middel- som umiddelbar kraftig understöttet Bernstorff i alle hans Foretagender til Landets Vel. At de bleve meget fortrolige, og at denne Fortrolighed maatte gaae over til ömt Venskab, var intet Under; thi Mænd, der, som disse to, træffe sammen i de samme Grundsætninger og stemme overens i deres Öjemed og Valget af Midler til sammes Opnaaelse, kunne ikke andet end blive fortrolige, om de

endog i mange Biting ere af forskjellig Mening, eller og, som her var Tilfældet, ikke ere lige i Födsel og Rang. Iver for det almindelige Beste besjælede dem begge i lige Grad, deres Raadslagninger geraadede derfor altid til Danmarks Gavn, da Landets Vel var Gjenstanden for alle deres Bestræbelser.

Det var den Fod Kronprindsen og Bernstorff stod paa med hinanden, og det var Aarsagen, at det i hans sidste Ministertid aldrig kunde lykkes hans Modstandere, at skille ham ved Hoffets Yndest, dels fordi hans Fortjenester erkjendtes af Alle,

og dels fordi Kronprindsens Yndest satte ham i Sikkerhed for hver Art af Forfölgelse. Vel er der sjelden god Forstaaelse imellem den retskafne Minister og Hofmændene; men disse kunne ikke styrte Manden der har Fortjenester, saa længe de ere nödte til at bejle om hans Gunst, og dertil ledes de af deres egen Hofpolitik, naar Rigets Tronfölger, som ved Faderens Side bestyrer Regjeringsaffairerne, sædvanligvis arbejder i Forening med den förste Statsminister.

I alle de tretten Aar Bernstorff stod i Spidsen af Affairerne og lige til sit Endeligt, som indtraf den 21de

Junii 1797 om Morgenen imellem 7 og 8, smagde han den Glæde, at gjöre sig fortjent af Danmark; og den Vemods Taknemmeligheds og Lovprisnings Stemme, som löd allevegne, viste den hele Omfang af det Tab som Landet led ved hans for tidlige Död, da han ikke var ældre end 62 Aar.

Allerede i hans levende Live bleve denne uforglemmelige store Mands Fortjenester erkjendte, og adskillige Forfattere — ikke blot Danske men ogsaa Udlændinger — lagde deres Höjagtelse for Dagen for en Mand, der ved sine Handlinger gjorde sig saa

fortjent dertil. Ved Efterretningen om hans Död opvaktes Sorgens og Smertens Følelser hos Alle som havde seet ham handle som Statsmand, og Adskillige besang den Henfarnes Ros og Danmarks og Menneskehedens Tab.

At Intet af hvad de forskjellige Forfattere har sagt til Bernstorffs Ros, er overdrevent, kan godtgjöres ved en simpel Opregnelse af hans Handlinger, naar man kun tydelig sætter ud fra hinanden det hvorved han udmærker sig fra andre Ministre, selv fra saadanne, som man plejer at give Tilnavnet stor.

Jeg har allerede foran erindret, at Historien fra Ungdommen af var hans Livstudium. Derved havde han ikke allene forskaffet sig en nöje Kundskab om alle Regenterne og deres Ministre, men han kjendte ogsaa de europæiske Stater, deres Indretninger og gjensidige Forbindelser; og hvor gavnlige disse Kundskaber vare ham i Statsaffairernes Bestyrelse, er let at skjönne. At ville före Bernstorff bag Lyset ved masqveret Politik, var ikke gjörligt, da han havde det skarpe Syn og de udbredte statshistoriske Kundskaber, og forud vidste hvad dette eller hint Hofs Bevægelser kunde have paa sig.

Saa meget han end som Barn holdt af Soldaterstanden, og som Mand ærede den, saa ansaae han dog Krig for Menneskehedens störste Plage, og følgelig var det Grundvolden for hans Politik, at see til at vedligeholde Freden som det Enhver maa ansee for det ypperste Klenodie. Men dette Had til Krigen rejste sig ikke af Frygtagtighed; thi naar det kom an paa, at haandhæve sin Fyrstes eller Nationens Ære, saae man ham fatte den bestemte Beslutning at vove det yderste, og mange af hans Ministerialnoter kan tjene til Bevis, at han aldrig frygtede sine Modstandere. Selv Truselerne fra det russiske

og engelske Hof — uagtet begge disse to Hoffers Venskab ikke var ham ligegyldigt — vidste han at besvare saaledes, at Mandighed og Alvor skinner frem i hver Linie, saa det ikke er muligt at beskylde ham for Fejhed.

Man holder for; at den Statsmands Fortjenester er der ikke to Meninger om, som er istand til at mage det saa, at hans Hof, uagtet det ingen betydelig Krigsmagt har, dog kan for saavidt hævde sin Rang iblant de mægtigste Hoffer, at det allevegne begegnes med Agtelse. Antages det, da er intet vissere, end at Bernstorff forstod den saa sjeldne Konst at skaffe det danske Hof i den Grad ÆErefrygt

hos alle udenlandske Magter, at ingen Stat i Europa var ligegyldig ved Danmarks Venskab, nej, man gjorde sig tvertimod Umage for at naae samme; — og hvad Umage de med Frankerig Krig förende Magter have gjort sig for at faae Danmark over til deres Parti, er saa almindelig bekjendt og overalt kundbart, at man ikke kan være bange for ved den Punkts Berörelse at overskride Publicitetens Grændser. Som Historieskriver maa jeg nödvendig omtale den Sag, for at lære at kjende Bernstorffs Statsklogskab, og beundre hans Standhaftighed, som skaffede Indbyggerne Fred og Handelen Neutralitet.

I de Dage, da næsten alle Europas Magter havde rustet sig til Krig imod Frankerig, og det Yderste blev vovet, for i Overensstemmelse med da gjeldende politiske Grundsætninger at byde Frankerig Spidsen; i de Dage, da næsten alle Hoffer fremstod til Kamp, og Blodet flöd i saa mange Lande, nöd Danmark tillige med sine tydske Stater en lykkelig Ro, og frydede sig ved Fredens Velsignelser. Handelen blomstrede, og allevegne vajede det danske Flag med Sikkerhed og Ære, fordi Bernstorffs System var fredeligt, og han midt under den almindelige Forstyrrelse havde holdt over de dan-

ske Staters Neutralitet. Visselig en saare vigtig Omstændighed for Danmark, vigtigere end alt hvad i de urolige Aaringer foretoges i alle Cabinetter i Europa; og det vilde aldrig kunne have bleven sat igjennem, hvis Bernstorff ikke havde været Kronprindsens Fortrolige, ikke havt en afgjörende Stemme og været standhaftig i sine Beslutninger.

Der behövedes vist nok ingen ringe Statsklogskab til at vedligeholde Fred og god Forstaaelse med alle de Magter, som ankede paa Danmarks Neutralitet og slet ikke vare tilfreds med det danske Hof. Ja hans

Standhaftighed, der hverken ved Löfter eller Trusler kunde bringes til at vakle, maa man saa meget desmere beundre, da man fra alle Kanter satte an paa ham for at faae ham til at tiltræde Coalitionen imod Frankerig.

Det vilde blive for vidtløftigt, her at meddele Indholdet af Bernstorffs Ministerialnoter i denne Anledning; men jeg maa berøre nogle af de mærkværdigste Steder, da de afgive det beste Bevis paa Bernstorffs Retskaffenhed, og tillige godtgjöre Rigtigheden af den skjönne Sætning: at Retfærdighed er den sande Statskonsts sikkerste Grundvold, og godt

kan bestaae med det som man kalder Politik.

I det Svar, som han den 1 Junii 1792 gav det kejserlige og det preussiske Hof, da de havde indbudt ham til at deltage i Krigen mod Frankerig, sagen han blant andet:

"Det gjorte Tilbud er meget smigrende for min Konge. At han ikke er istand til at indlade sig paa den Sag, kommer ikke deraf, at han er af en anden Mening; men Aarsagerne have deres Grund i Pligter der maa være hans Lov og eneste Rettesnor. o. s. v. Kongens System bestaaer i

en fuldkommen og upartisk Neutralitet, følgelig kan han ikke forene sig med den ene krigførende Magt imod den anden. Danmark har, ligesom den afdöde Kejser og Kongen af Preussen, erkjendt den franske Constitution, efterat Ludvig XVI havde antaget den, og siden den Tid ere Souverainerne ikke opfordrede til at hævne den, som selv har erklæret sig for at være *fri*. o. s. v. Desuden er Danmark ogsaa en Sö- og Handelsmagt; har følgelig særdeles Forholdsregler at iagttage, allerhelst mod en Nation, som den ved Handelstractater er forbunden med. Dets Vel beroer ikke

blot paa Freden men ogsaa paa Meningen om sammes Vedvarenhed. Men som Medlem af det tydske Rige deltager Kongen gjerne i alle de fælleds Planer, som lægges for at forsvare Riget eller dets Rettigheder."

Uagtet denne Erklæring forlangte dog det engelske Hof under 13 Julii 1793, at al Handel paa Frankerig skulde höre op, og det preussiske Cabinet understöttede ivrig dette Andragende. Men under 25 Julii 1793 gav Bernstorff et Svar, som beviser hans Karakters Fasthed, og hvoraf jeg extractvis vil meddele nogle Steder.

"Det er stedse höjst ubehageligt for Hans Majestæt, naar Samme seer sig nödsaget til at bestride sine Venners og sine Bundsforvandtes Grundsætninger eller endog at besvære sig over deres Skridt. Kongen havde haabet, at den strængeste Jagttagelse af den nöjagtigste Neutralitet, og hans Opmærksomhed paa at rette sig efter sine Tractater, vilde have sparet ham for den Bekymring; men det uventede Indhold af den engelske Ministers Note, der ogsaa er understöttet af den preussiske Minister, tillader ham ej længere at være taus. De Grunde, hvilke Hans Majestæt modsætter dem, som man har anfört,

indeholdes i hosföjede Memoire. Det er ikke Lyst til at forfægte en engang fremsat Mening, som bevæger Hans Majestæt til at blive ved sin; det er den inderligste Overbevisning, hans afgjorteste Interesse, hans Attraa efter at vedligeholde for sine Undersaatter Freden, hvilken de behöve, som bestemme ham. Hans Majestæt er overtydet om, at han taler til Venner og til retfærdige og billige Souverainer, og taler derfor uden Omsvöb og med Aabenhjertighed."

Og nu viste han de Grunde, hvorfor Danmark ikke kunde fravige sin Neutralitet og sine Tractater. Han

haabede nemlig, man aldrig vilde antage som en Grundsætning, at en Krig, fordi den i sin Natur er forskjellig fra andre Krige, kan forandre gjensidige Contracters Væsen, eller at gjensidige Bevilgninger skulde kunne betragtes som *Gunstbevisninger* eller Privilegier, eller at nogen Magt skulde kunne gjöre Foranstaltninger paa en andens Bekostning, eller, at Stater, som ere i Krig, skulde kunne lette den fra Krigen uadskillelige Byrde, ved at kaste dens tunge Vægt paa uskyldige Neutrale.

Denne Memoire, som er et Mesterstykke af Politik og Frimodighed,

er saa vigtig og karakteriserer den bernstorffske Tænkemaade saa nöje, at det fortjener at tilföjes ved Enden som Bilag. Især talte han imod det engelske Kabinets Udlnungrings-system, og mente, at det stred imod naturlig Billighed, da det ogsaa gik ud over Uskyldige, som ikke fortjente, at til Krigens Ulykker ogsaa skulde komme Hungerens.

Ogsaa fra det russiske Hof fik Bernstorff en Note af 10 Aug. 1793, der gik ud paa det samme, og han besvarede den under 23 August. Han beklagede, at Kongens hans Herres Grundsætninger i dette Anliggende

vare saa meget afvigende fra det russiske Hofs, og erklærede, at Hans Majestæt aldrig vilde kunne indlade sig i Discussion angaaende denne Gjenstand, aldenstund Hans kejserlige Majestæt havde forkastet den eneste Voldgiftsmand i denne Sag, nemlig den almindelige Folkeret. — I saa mandig fast en Tone talte denne Statsmand, naar det gjaldt om at haandhæve et System, som han var overbevist om at det gavnede Staten baade nu og i Fremtiden.

Vigtige Ting, som hans Farbroder havde forberedet, ere under hans Ministerium bragte til Ende;

men dog har Danmark ogsaa adskillige Indretninger at takke ham for, der saavel gjöre hans Visdom som hans Hjerte ÆEre. Han har dels med Nabomagter dels med længere fraliggende Stater sluttet adskillige Forbund, som alle have Fredens Vedligeholdelse og Landets Sikkerhed til Öjemed. Af dem synes den mellem Danmark og Sverrig under 27 Martii 1794 angaaende Neutraliteten sluttede Tractat at være den mærkværdigste, da begge Hofferne deri forbinde sig til at staae hinanden bi, ifald en fremmed Magt, til Trods for den almindelige Folkeret, lagde Hindringer i Vejen for deres Under-

saatters fri Skibsfart. Denne Tractat var en sikker Garanti for de Danskes fri Sejlads, og under Neutralitetens Beskyttelse kom mange Millioner fremmede Penge ind i Landet.

Overhovedet var Bernstorff en Ven af en lovmæssig Frihed, og erklærede sig altid med Varme imod alt hvad der paa nogen Maade kunde kaldes Tvang.

Som Fiende af Despotisme bestræbte han sig for, at ikke den Allerringeste i Landet skulde have Grund til at klage over, at hans Ret blev ham forholdt.

Konster og Videnskaber beskyttede han, da han var Kjender deraf, og han gjorde sig al Umage for at bringe dem i Vejret. Han var aldeles overbevist om, at Videnskaberne vare en vigtig Gjenstand for Menneskeheden, og derfor holdt han ogsaa, uagtet Byrden af de mange Regjeringsarbejder laae paa ham, Skridt med sin Tidsalders Kundskaber. Han indskrænkede sig ikke blot til udbredt Kundskab i Statsvidenskaberne, men han havde erhvervet sig Kundskaber af alle Arter, vidste Besked om allehaande Materier, og var følgelig ligesaa lærerig som interessant i Omgang.

Arbejdsomhed i Embedsaffairer var en af de Pligter, som han aldrig forsømte. Han gjorde selv Udkast til de vigtigste Memoirer, læste selv Alt, besvarede selv indkomne Breve og Forestillinger, og som god Husholder med sin Tid vidste han at ordne sine Forretninger eftersom de vare vigtige til. Hans Stil var let og flydende, og hans Noter ere Mesterstykker af Statskonst. Dog ydmygede han Ingen ved sin Forstands Fortrin, men gav derimod Enhver Lejlighed til at udvikle sine Talenter.

Det franske Sprog, som for sin Finheds Skyld er uundværligt for Stats-

manden, forstod han fra Grunden af; dog kan man ikke sige, at han derved forsömte sit Modersmaal, det tydske; thi deri kunde han ogsaa udtrykke sig energisk, og indklæde de bitterste Svar i de fineste Vendinger.

I fri og rolige Timer overlod han sig gjerne til det huslige Livs stille Glæder, og ved Sommerens Komme flygtede han saa ofte han kunde fra Stadens Tummel ud til det Landgods der förte hans Navn, og som hans Onkel, der havde faaet det til Forære af Kong Friderik, havde indrettet paa en beqvem og smagfuld Maade. Her levede han lykkelig, thi

hans Underhavendes Velstand erindrede ham om hans store Forbroders ædle Daad, der gav dem Frihed og Ejendom, og derved forevigede sit Navn hos dem. De har oprettet ham en Mindesten, der vel er simpel men dog paa en rörende Maade udtrykker disse lykkelige Landmænds taknemmelige Følelser.

Om Sommeren levede han sædvanlig paa dette Landgods, som ligger i den behageligste Egn, og han var fri for Byens Allarm; men derfor forsömte han ikke sine Statsforretninger. Om Torsdagen havde han sædvanlig alle de fremmede Ministre

til Conferents hos sig, og paa denne Dag saavelsom om Söndagen gav han Enhver Audients som havde Noget at andrage.

Bernstorffs förste Gemalinde var en Datter af Grev Stolberg, Amtmand til Bramsted, og Söster til de bekjendte Digtere Grever af Stolberg. To Sönner mistede han, den ene som Husarmajor, den anden da han laae ved Universitetet. Fire Sönner leve, hvoraf en er Minister i Sverrig, den anden er i det udenlandske Departement, den tredie Husarlieutenant, og den fjerde Lieutenant ved et Cavalleriregiment. Af

hans tre Döttre er den ene gift med Grev Rantzov, den anden med Grev von Dernath, og den tredie er endnu ugift. Hans anden Gemalinde, som overlevede ham, Söster til den förste, var Conventualinde i Utersen Kloster, og den eneste Sön af dette Ægteskab döde for nogle Aar siden.

I en saa talrig og værdig Families Skjöd kunde en Mand som Bernstorff, der vidste at sætte vedbörlig Pris paa huslige Glæder, ikke andet end henleve sin Tid fornöjet og lykkelig. Han viste i sit Privatliv samme Retskaffenhed som udmærkede ham i det offentlige, og alle, som

kjendte ham nærmere, forsikkre, at man i den huslige Zirkel ikke saae Ministeren men allene Vennen, og at, naar han talte fortrolig, forskjönnede Blidhed hvert Træk i Ansigtet, imod at der ellers i Almindelighed herskede höjtidelig Alvorlighed i hans Miner.

Det var at önske, at hans Venner kunde erindre hans vigtige Samtaler og give os en Samling deraf. De vilde meget interessere Efterslægten, da der var saa meget Aand i alle hans Yttrelser, og Vittighed og Skarpsindighed strömmede fra hans Læber. Han opholdte sig aldrig ved

Biting, og besad den store Gave, at kunne henvende al sin Opmærksomhed paa den Gjenstand, hvorom der taltes. Derfor maatte man ikke komme med tomme Ord, men holde sig til Tingen, naar man vilde indlade sig i venskabelig Strid med ham, og saa nöje som han saae derpaa ved mundtlig Samtale, lige saa nöjagtigen iagttog han samme Regel selv i sine Arbejder som Statsmand; kort: han talte og skrev ikke, blot for at tale og skrive, men altid i den ædle Hensigt at stifte Nytte dermed.

Hvad hans Opförsel som Ven og Privatmand angaaer, saa vil de

som har været saa lykkelige at nyde hans nærmere og fortrolige Omgang, bedst kunne bedömme, om det som her er sagt til hans Ros, er overdrevent. Men jeg er overbevist om, at de som har havt Lejlighed til at være nærmere bekjendt med ham, vil dömme om dette Skilderi, at det kun er som de første Linier til et Maleri, som det vilde være et saare tungt Arbejde at fuldföre.

Han besad i höj Grad den ædle Beskedenhed, der altid udmærker den sande store Mand der er sig sin indvortes Værd bevidst. Han gjorde overhovedet ikke meget af AEresbevisnin-

ger, og naar de overdreves, vare de ham især modbydelige. Man kan let tænke, at han ofte var udsat for Sligt, og kom vel og stundom derved i Forlegenhed; men sædvanligvis hjalp han sig snart ud deraf, og gav paa en fin Maade de overdrevne Smigrerier andre Vendinger. Godmodighed besad han selv, og yndte den derfor ogsaa gjerne hos Andre, allerhelst naar de tillige besad god Forstand, da det var to Egenskaber, som han mente man sjelden traf samlede. "Den Mand forbinder megen Skarpsindighed med et godt Hjerte," det var den störste Ros han plejede at tillægge Nogen.

At han selv besad denne Dyd, det viste han derved, at han altid ivrig forsvarede Andres Handlinger, naar man ved ublide Domme nedsatte dem. Ja det som mere er, sine Fiender lod han ikke allene altid vederfares Retfærdighed, men han har end og ofte givet de aabenbareste Bevis for, at han intet hadede mere, end den sædvanlige lave Adfærd, at gribe begjærlig hver given Lejlighed til at faae sig hævnet paa sin Modstander.

Man vil forundre sig over, hvorledes det var muligt, at en Mand som Bernstorff kunde have en eneste til Fiende af dem som kjendte ham,

da alle som omgikkes ham og kjendte ham af Person, maatte næsten nödes til at elske ham for hans elskværdige Egenskabers skyld; men destoværre viser Erfaring, at ogsaa den retskafneste Mand ikke kan undgaae at have Modstandere, og *en Statsmands Embede og Værdighed kunde allermindst i saa Henseende* gjöre nogen Undtagelse.

Fandt Bernstorff, at han uagtet sin retskafne Opförsel havde paadraget sig Ens eller Andens Fiendskab, sögde han at vinde ham med det Gode, og hjalp det ikke, saa lod han sine Handlingers Retskaffenhed tale

for sig, og de vare ofte istand til at indgyde selve hans Fiender Ærefrygt. Menneskenes Falskhed gjorde ham vel ondt, men han blev dog derved ikke tilbageholden og mistroisk imod Andre. "Det er jo Pligt, sagde han, ikke at gjöre aabenbare Fiende Modstand, uden naar Nödværge udfordrer det, hvor meget mere bör man da ikke omgaaes godt med dem, der skamme sig ved offentlig at være os imod, men ved Falskhed söge at faae os til at tro, at de ere vore Venner." Ved saadan Adfærd og ved saa ypperlige Grundsætninger, som han praktisk udövede, gjorde Bernstorff sig

dem til Venner, som vare indtagne imod ham.

Med dette tro Skilderi af hans Hjerte, der grunder sig paa hans Venners Udsagn, kunde jeg vel slutte denne Levnetsbeskrivelse, hvis der ikke endnu var en og anden Bemærkning, som kan være dem ikke uvelkommen, der intet personligt Bekjendtskab havde til denne sjeldne Mand.

Rigdom higede han aldrig efter, men var fuldkommen tilfreds med det som Lykken havde beskjæret ham. Stolthed kjendte han ikke, og Egenkjærligheden vidste han at holde in-

den sine rette Grændser. — Saa indlysende end Bernstorffs Fortjenester ere og saa meget de end falde i Öjnene, saa er dog ingen Biograph istand til at forfatte en Liste derover, om han end vilde aldrig saa gjerne. Det som han selv umiddelbar virkede, og de mange gavnlige Anordninger, som kom ud i den Tid han sad ved Roret, ere mere end tilstrækkeligt Bevis for, at alle hans Bestræbelser sigtede til Menneskehedens Bedste. Men han har ogsaa middelbar bidraget til saa meget, og middelbar hjulpet Enhver naar han kunde, ingen Under altsaa, at alle Stænder velsigne hans Ministerium.

Med Faderomsorg tog han sig saavel af Danmark selv som af de tydske Provintser. De nyttige Forordninger om Livegenskabets Afskaffelse har man især ham at takke for; da han var overbevist om, at naar han löste de tunge Baand som laae paa Bondestanden, befordrede han med det samme hele Landets Gavn. Det var hans kjæreste Tanke at tænke sig Landmanden fri for Hoveri og Selvejer, og han frydede sig inderlig ved at han havde opmuntret mange Patrioter til at virke med til denne Plan. Han oplevede tildels Følgen af disse sine Bestræbelser, og Efterslægten vil taknemmeligen skjönne

paa Veldædigheden i disse Foranstaltninger.

Saaledes som Bernstorff overhovedet yndede Frihed, det han blant andet lagde for Dagen ved Livegenskabets Afskaffelse, saaledes tog han sig ogsaa af Tænkefriheden, uden at bryde sig om, at hans ædle Hensigt maaske blev miskjendt. Han kaldte det Tyranni, at berøve Nogen den Frihed, og var en Hader af Meningstvang og herskende Ideers Tilbedelse, da han vidste, at der hvor man lader Borgerne have Lejlighed til frit at udvikle deres Kræfter, der blomstre Konster og Videnskaber, men

hvor Frihed fejler, der ligge Talenter som i Dvale og de beste Hoveder blive tilbageholdne. Bernstorff plejede ikke allene at sige, at det forholdt sig med Sjælekræfterne som med Handel og Vandel, at Indskrænkning altid er skadelig, men han viste ogsaa ved enhver given Lejlighed, hvor stærk han var gjennemtrængt af den Grundsætning: at i en vel indrettet Stat maa Alle, den Laveste med den Höjeste, have Tænkefrihed.

Denne Grundsætning, hvori mange af hans Samtidige ikke vare enige med ham, var Aarsag i, at

da man i Begyndelsen af den franske Revolution i saa mange Lande, af Frygt for, at Undersaatterne skulde smittes af Frihedssværmeriet, troede sig berettigede til at tænke paa alvorlige Forebyggelsesmidler, at, siger jeg, i denne for Tænke- og Pressefrihed saa kritiske Tidspunkt, de danske Stater udmærkede sig ved saa megen Visdom, at ikke en eneste Forordning udkom, hvori man forsögte paa, at smede Fornuften i Lænker eller paa nogen Maade lægge Tænkefriheden Hindringer i Vejen.

Bernstorffs Grundsætning: at Tænkefrihed aldrig kunde afstedkomme

noget Ondt, var for bekjendt til, at Obscurantflokken skulde have tordet vove at paatrænge den danske Regjering sine Meninger. Som en klog Mand handlede han i alt efter Grunde, og nægtede ikke, at andre Regjeringer ogsaa kunde have deres til at handle anderledes; men han var af den stadige Tanke, at i det Land, hvor han stod ved Roret, vilde det være mere til Skade end Gavn, om man vilde vove ved Pressetvang at dæmme for Nationens Tænkekraft, da derved ofte stiftedes langt större Skade, end om man stræber at give den offentlige Menings rivende Ström en ordentlig Fart. Midt under Krigens

Tummel og ved den endnu langt uformuftigere Kamp om Meninger bleve saaledes de danske Stater ved at nyde en lovbunden Frihed, en Frihed der ogsaa i den Henseende var til Gavn, at Publicum ved frimodige Skrifter fik lyse Begreb om mangen vigtig Gjenstand, og i det mindste blev overbevist om den Sætnings Rigtighed, at Krig enten den föres om Provintser eller om Meninger er en sand Landeplage, og at en Nations störste Lyksalighed bestaaer i at nyde Fredens Gode.

Bernstorff var aldeles ikke af den Mening, som nogle Regjeringer synes

at have antaget, at man med Tvangsmidler maa holde over at Folk efterkomme deres Pligter; tvertimod paastod han, at Staten fremfor alt burde bestræbe sig for, at styre Menneskene med Sæder og Tænkemaade, og gjöre det indlysende for Borgerne, hvormeget de vandt ved at opfylde deres Pligter; det vil sige med andre Ord: at den ubedragelige Maalestok for en Regjeringsforms Godhed er naar der regjeres ved selve *Opdragelsen*.

Hvor inderlig denne Statsmand var overbevist om, at Ungdommens Opdragelse og Dannelse har den vel-

dædigste Indflydelse paa det menneskelige Kjön, har han lagt for Dagen ved sin Omhu for *Skolevæsenet* i de danske Stater. Ogsaa deri tog han sin Onkel til Mynster; thi, som bekjendt, havde han store Fortjenester saavel af Ungdommens Opdragelse som Skolelæreres Dannelse. Forordningerne om Skolevæsenets Forbedring, dem Bernstorff havde en meget stor Del i, bevise noksom, at han ansaae Opdragelsen for et Middel til at forbedre Tænkemaaden, da Fornuft og Kundskaber frembringe Grundsætninger, der efterhaanden yttre sig i Leve- og Handlemaade.

Dette holdt han og for vår den Punkt, hvor Religionen kunde paa en Slags Maade komme Staten til Hjelp, og hvor Kirken kunde blive en Stötte för det borgerlige Selskab. Overhovedet var Bernstorff overbevist om, at et Land, det være saa rigt som det vil, ikke kan være lykkeligt uden Religion, og Gudsdyrkelse ansaae han för det virksomste Middel til sammes Fremme. Han gjorde sig derför Umage for, at faae en ny Kirkeagende indrettet for Fyrstendömmene Schleswig og Holsten. Adskillige Steder er den allerede indfört, og dens Værd indsees og af fornuftige Folk, saa det ingen Tvivl er, at de Faa, som endnu kun-

ne være indtagne af Fordomme, efterhaanden vil blive overbeviste om denne ny Liturgies Ypperlighed.

Hvormeget Bernstorff end smigrede sig med, at denne Agende vilde have stærk Indflydelse paa Religion og Sæder, og hvor meget han end önskede at faae den indfört overalt, var det dog langt fra ham at ville sætte Noget igjennem med Magtsprog. Som bekjendt staaer det Menighederne frit for, ogsaa ifremtiden at kunne betjene sig af de gamle sædvanlige Formularer, saasnart de bilde sig ind at de ere bedre end de ny. Thi, hvad Statens og Religionens indbyrdes

Forhold til hinanden angaaer, saa vilde han, at Staten ikke ligefrem skulde blande sig i Spillet, og ingensinde paa nogen Maade gjöre Brud paa Samvittighedsfriheden.

Jeg har saa ofte tillagt Bernstorff Navn af *stor*, og at jeg ikke har sagt for meget, vil hver den sande med mig, der vil følge mig i de Betragtninger som jeg her har anstillet over ham og hans Handlinger fra hans Ungdom af. — Det er saa almindeligt, at Menneskene om en og anden Ting har vrange Begreb. At erobre Lande, eller at gjöre Udkast til Erobringer, kalder den almindelige Hob

store Bedrifter, uden at betænke, at de i Forsynets Öjne nok ere mindre end saa Mange andre som vi knap lægge mærke til. Men jeg troer ikke, at jeg skulde have nödig her at forsvare mig imod de falske Begreb som i det daglige Liv pleje at forbindes med de Ord *Stort* og *Lidet*, da Mænd af Forstand for længe siden ere blevne enige om den Punkt. Bernstorff, maa Alle tilstaae, var *stor*, da han ved enhver Lejlighed der gaves ham, övede Dyd og Retskaffenhed, og satte sin Ære i sine Pligters Opfyldelse. Er det muligt, at der kunde være to Meninger om, at en Mand der i sin Virkekreds har stiftet saa meget godt

og saa stærk befordret Menneskehedens Lykke, jo er en stor Mand? Saa umuligt det er, saa vist vil Bernstorffs Minde staae urokkeligt til den sildigste Efterslægt, da Borger og Landmand har ham deres Velstand at takke for, og de følgende Generationer vil indhöste Frugter af Bernstorffs vise Statskonst.

BILAG.

(See foran pag. 217.)

Det engelske Hof havde, som foran er meldt, overgivet Grev Bernstorff en Memoire, hvori det satte Forsög paa, at kuldkaste Danmarks Neutralitetssystem og faae Danmark til at ophæve de med Frankerig sluttede Handelstractater. De Grunde, som man fra engelsk Side betjente sig af for at opnaae dette Öjemed, gik ud paa: at Ingen vilde kunne fragaae, at denne Krig var anderledes beskaffen end de som den imellem Europas Magter indförte Folkeret gaaer ud paa. Denne Forskjellighed, mente Engelland, maatte have en vigtig

og væsentlig Indflydelse paa Udövelsen af de Privilegier, der ifölge Folkeretten tilkomme de neutrale Magter. Der var nu, hed det i denne Memoire, i Frankerig ingen Regjering, der blev erkjendt enten af de krigförende Magter eller af dem som vedligeholdt Neutraliteten. Det danske Hof havde ingen Minister i Paris, og havde heller ikke modtaget nogen fra Paris siden Kongens Död. Danmark havde taget sig vel vare for at erkjende en retmæssig Autoritet i Frankerig, og ihvorvel det ikke havde indladt sig i Krigen, kunde det dog ikke ansee Frankerig for en Magt, som det i nærværende Tidspunkt kunde vedligeholde Venskabs-eller Neutralitetsforbindelser med. Danmark kunde paa ingen Maade være sikker paa,

at Tractaterne iagttoges i Frankerig, hvor Hans Majestet ingen Minister havde til at hævde sine og sine Undersaatters Rettigheder, hvor han ikke erkjendte nogen retmæssig Autoritet, fra hvem han kunde reclamere Rettens Haandhævelser, og hvor ingen andre Love og Rettergang gjeldte end en tøilelös Röbels Villie. Det var notorisk, at Frankerige Commerce med Fremmede ikke længere var blot en Privathandel, men at den, imod al Skik og Brug, förtes af adskillige Municipaliteter. Man kunde følgelig ikke længere ansee den for en Combinaison af Privatspeculasioner, men som en Affaire, der umiddelbar styredes af den saa kaldte Regjering, som havde yppet Krigen. Ligesaa vitterligt var det ogsaa, at et af de

fornemste Midler til at faae Frankerig til at indgaae en billig Fred, vilde i dette Öjeblik bestaae i, at forhindre al Tilförsel, og det var unægteligt, at dette Tilfælde ikke kunde bedömmes efter Grundsætninger og Regler der kun gjelde for saadanne Krige som förtes paa den imellem Europas Souverainer indförte Maade. Endelig maatte ogsaa tages i Betragtning, at det overhovedet ikke var muligt, i Henseende til Skibsfarten at anvende de sædvanlige Love for en upartisk Neutralitet, da der i Frankerig ingen erkjendt Autoritet var, der kunde give Kaperne de behörige Forholdsregler, og som en neutral Regjering kunde henvende sig til for at faae dem afstraffede, naar de vigede af fra disse Forskrifter, ved hvis Overtræ-

delse de vare at ansee ikke som lovmæssige Kapere, men som Sörövere.

Det var Hovedindholdet af hin Memoire fra det engelske Hof til Bernstorff, som han besvarede saaledes, at det gjör saavel hans Skarpsindighed som hans Hjerte Ære. Som et Exempel paa Danmarks værdige Adfærd i denne Krig, og endnu mere som et Bevis paa, hvad for væsentlige Tjenester Bernstorff som Statsmand har gjort Danmark, maa det tillades mig her at levere hans Svar i en Oversættelse, hvori rigtig nok Meget tabes af de Stilens Skjönheder og Finheder, som ere det franske Sprog egne, og som Bernstorff med Held benyttede sig af i sine Memoirer især i saa critiske Anliggender.

I følgende Note besvarede han ikke allene hver enkelte Post i det storbrittanniske Hofs paatrængende Skrivelse, men han satte ogsaa Grundene for Danmarks Neutralitet vidtløftig ud fra hinanden, og aflagte tillige paa en Slags Maade formelig sin politiske Troesbekjendelse om Fyrsternes og Nationernes indbyrdes Rettigheder.

Det danske Hofs Memoire. *)

Folkeretten er uforanderlig. Dens Grundsætninger beroe ikke paa Omstændigheder. En Fiende i Krig kan hevne sig over dem, som forglemme dem; der kan da op-

*) Den danske Oversættelse er her taget af *Minerva* for September 1793.

komme en sörgelig Reciprocitet, som redder den strænge Ret; men en neutral Magt, som er i Fred, kan ikke kunstle, eller befatte sig med en saadan Affindelse. Dens Beskyttelse er da dens Upartiskhed og dens Tractater: man tilgiver den ikke, om den giver Slip paa sine Rettigheder, naar det sker af Gunst for en af de krigförende Parter. Selv stötter den sig paa det almindelige *jus publicum*, som ikke kjender nogen Forskjellighed; den er hverken Dommer eller Part: Tractaterne tilstaae ikke heller enten Privilegier eller Gunstbevisninger. Alle dens Bestemmelser ere af en fuldkommen Ret. Det er gjensidige Forpligtelser; det er en Contract, som vilde blive anderledes end den efter dens Natur maa være, dersom

en af de contraherende Parter kunde standse den, eller forklare den, eller indskrænke den efter sit Tykke, uden den anden Parts Minde. Alle Tractater vilde da blive umulige, fordi de vilde blive unyttige. Ligheden, Tro og Love, Tryggheden vilde derved ligemeget lide, og Undertrykkelsen bliver derved kun saa meget mere uretfærdig, naar den følger paa en hellig Forbindelses Overtrædelse, hvis Velgjörenhed man har nydt, og som man har erkjendt og tilstaaet, saalænge Fordele ikke satte sig derimod.

(2) Danmark forlanger sikkerligen ikke at retfærdiggjöre den nærværende Regjering i Frankerig, dens Natur og dens Oprindelse; men det vil i denne Hense-

ende ingen Dom afsige, og Neutraliteten forbyder det at lægge alle sine Følelser for Dagen. Vi ville ikke tilkjendegive uden vor Sorg derover, og vore Ønsker for, snart at see Enden paa de Ulykker, som trykke dette Land og derved tillige det hele Europa. Men her handles i dette Øjeblik ej om at billige Regjeringsformen, og at erkjende den, hvilket vi bestandig have vægret. Nationen er dig og den Authoritet, som denne erkjender, er den, til hvilken man henvender sig i de enkelte Tilfælde. Handelsforbindelserne vedvare ogsaa, ligesom de have vedvaret mellem Engelland og Frankerig, saalænge Frankerig vilde bevare Freden. Nationen erkjender endnu sine Tractater med os, den retter sig i det mindste

jevnligen efter dem; den fordrer dem opfyldte, og vi fordre dem opfyldte, og det ofte med Held, ej allene for os, men ogsaa for Gods, der tilhörer Undersaatter af de krigende Magter, naar det gaaer under vort Flag. I de Tilfælde, at Opfyldelsen er vægret eller forhalet, have vi ofte, og med Bekymring, hört anföre Gjengjeldelses-Motivet (*le motif de répressailles*), da de krigende Magter ej mere agtede deres Tractater med os; og saaledes er det, at det neutrale Flag bliver Offeret for Vildfarelser, i hvilke det ingen Del har. Retfærdighedens Veje ere endnu aabne i Frankerig; Consulerne og Particulieres Mandatarier höres: Appeller til Handelstribunalerne ere aldrig afslagne. Dette er i alminde-

lige Tilfælde nok; det er ikke fornødent at anlægge ny Underhandlinger for Tractaternes simple Overholdelse; der behöves ikke Underhandlere: Dommerne ere nok.

(*) Disse Betragtninger ere allerede svækkede ved den Anmærkning, at vore Fordringer ofte ere höiere i Frankerig, og at Umuligheden af at gjöre dem gyldige, ej er til. Det er sandt, at de Municipaliteter, til hvilke man maa henvende sig, ikke alle ere lige billige, og at Handelstribunalernes Domme ej alle have en ligedannet Basis, at man mangler Tilstöd til et Myndighedens Middelpunkt, og at dette undertiden foraarsager stödende Uretfærdigheder; men saa-

denne Tilfælde forekomme ikke ofte, ingen lider derved mere end de neutrale Magter; og det er ikke retfærdigt, at de endnu derfor skulde straffes, og det ved de Magter, som mest fordömme deslige Fremgangsmaader, og vilde retfærdiggjöre dem ved at efterligne dem.

En Underhandling mellem en neutral Magt og en af de krigende Parter, for at denne ikke skal misbruge Neutraliteten til den andens Fornærmelse, lader sig ikke tænke. En neutral Magt opfylder alle sine Pligter, ved aldrig at afvige fra den nöjagtigste Upartiskhed eller fra den bekræftede Mening af dens Tractater. De Tilfælde, i hvilke Neutraliteten er mere nyttig for en af de kri-

gende Parter end for den anden, röre den ikke, og vedkomme den ikke. Saadant beroer paa de locale Beskaffenheder og Öjeblikkets Omstændigheder: dette forandres; Tab og Fordel erstatte hinanden, og opveje hinanden i Tidens Længde. Alt hvad der ej ligefrem beroer paa de neutrale Magter, bör heller ikke have Indflydelse paa Neutraliteten. En particulier og ofte öjeblikkelig Interesse vilde ellers blive de vedvarende Tractaters Tolk og Dommer.

Den gjorte Forskjel mellem Particulieres Speculationer, og Regjeringens og Municipaliteternes, forekommer os ligesaa ny, som den er os fuldkommen ubekjendt. Da Tilfældet ikke her har Sted,

vil det være unyttigt at undersøge Spørgsmaalet, om en Contrakt mellem en neutral og en krigførende Magts Regjering, angaaende Provisioner, bestemte til at underholde Krigslære eller Garnisoner eller Krigsskibes Mandskab, skulde derogere en Tractat, som ej gjör denne Undtagelse. Her handles ikke uden om Speculationer, der rent ud ere particulære, paa Afsætningen af Producter, der aldeles ere uskyldige, ligesaa vigtige for Sælgeren som for Kjöberen; om Brugen af en Nations Skibe, som henter sin Hovednæring af Skibsfarten og af Kornhandel; der handles ikke heller om Krigshavne, men om Handelshavne; og er det tilladt at udhungre blokerede Stæder, saa er det maaske ikke ligesaa retfærdigt at

lægge denne Elendighed til saa mange andre, naar den falder paa de Uskyldige, og naar den i Frankerig ligesaavel kan ramme Provindser, der ej fortjene denne Ulykkernes Forögelse, enten fra Englands eller dets Alliereds Side.

(4) Dyrtiden, som er en Følge af Mangelen paa Provisioner, er ikke en overordentlig Omstændighed, der hænger ved dette Öjeblik, eller er foraarsaget ved de samme Motiver, som ellers gjöre den saa ofte anförte Forskjel mellem denne Krig og andre Krige; men Frankerig er næsten altid i det Tilfælde, at det henter Provisioner fra Fremmede. Africa, Italien, America forsyne det endnu mere med Korn, end Östersöen. I Aaret 1709

var Hungeren endnu mere truende i Frankerig; og dog gjorde Engelland den Tid ikke Brug af det samme Argument. Men derimod, da kort Tid derefter Kongen af Dannemark, Frederik den Fjerde, havde Krig med Sverrig, der stedse er i samme Tilfælde som Frankerig, og troede at kunne antage det Princip, at Indfødselen kunde begribes forbi Grændserne, saa mente han havde Haab om ved dette Middel at tvinge sin Fiende, og anvendte paa et helt Land den Sætning, som er antagen for blokerede Steder, raadte alle Magterne derimod, og især Storbritannien; de erklærede enstemmigen denne Sætning for ny og uforsvarlig; og Kongen, overbevist, afstod aldeles derfra. En Krig kan sikkerligen være forskjellig fra en

anden, ved sine Bevæggrunde, ved sin Hensigt, ved sin Nödvendighed, ved sin Retfærdighed eller Uretfærdighed. Dette kan være af störste Vigtighed for de krigende Parter; dette kan og bör have Indflydelse paa Freden, paa Erstatningerne, paa alle accessoriske Betragtninger; men dette angaaer rent ud ikke de neutrale Magter. Disse ville sikkerligen interessere sig for de Magter, som have Retfærdigheden paa deres Side, men de have ikke Ret til at adlyde denne Følelse; Neutraliteten er ikke til, saasnart den ikke er fuldkommen.

(*) De Skibe, der före engelsk Flag, saavelsom Engellands Allieredes, finde i Kongens Havne al mulig Tryghed, Bi-

stand og Beskyttelse; men de kan ikke længer saaledes betragtes, naar de ere tagne af deres Fiender. De franske væbnede Skibe kunne af de neutrale Magter ej ansees som Sörövere eller ulovlige Fribyttere, naar Engelland selv ikke betragter og ikke behandler dem som saadanne: men Engelland betragter jo Fangerne som Krigsfanger; man har udbyttet dem; man har endog underhandlet i denne Hensigt: de almindelige Krigslove ere iagttagne og hædrede i et og alt, og dette er den eneste Regel, vi have at følge. Det trefarvede Flag blev erkjendt i Dannemark paa den samme Tid, da det blev erkjendt næsten overalt. Hver Forandring i denne Henseende vilde være umulig, naar vi ej skulde paadrage os en Krig eller

fortjene den. At der tilstedes Kaperne og deres Priser Adgang i Norge, er en Følge af denne Neutralitet, som ingen Distinctioner kjender; Saadant har havt Sted til alle Tider i alle de Sökrige, med hvilke Europa har været hjemsögt. Alle Nationerne have efter hinanden betjent sig deraf, og önsket det. Efter Beliggenhedens Natur kan man ej gjöre noget almindeligt Forbud: det vilde kun compromittere os, da det vilde være umuligt at overholde det i et langt fraliggende Land, som har Kyster af en meget stor Strækning, og Havne og Rheder uden Tal i lidet beboede Egne; et saadant Forbud vilde da være illusorisk, ja endog skadeligt, siden de Franske, i Overensstemmelse med deres De-

creter, vilde da ödelægge de Skibe, som de ej mere kunde haabe at bringe i Sikkerhed. Gjenstanden er for Resten lidet betydelig, og Midlerne til at raade Bod herpaa talrige og lidet vanskelige.

A. P. v. Bernstorff."

V.

DIEDER. HERM. HEGEWISCH'S

TALE

TIL

BERNSTORFFS AMINDELSE.

OVERSAT AF TYDSK.

Agtværdige Höjstærede

Forsamling!

Paa en Tid, da Alle i Danmark føle en uhyklet og dyb Sorg over Tabet af en Mand, der i mange Aar i den farligste Tidspunkt har med stor Visdom og med det mest velsignede Held bestyret Statens vigtigste Anliggender, en Mand, som hele Europa er enigt om at give det Skudsmaal, at en Nation aldrig begræd en redeligere Mi-

nister; paa en Tid da en taknemmelig Nation opfordrer alle dem hvis Kald det er at være den offentlige Menings Organ, til at anvende Alt hvad Konst og Talenter formaae, for at oprette Æreminder der svare til Mandens uforglemmelige Fortjenester; paa en Tid da Danmark mistede sin Bernstorff, var samtlige vore Medborgeres Opmærksomhed udentvil henvendt paa os, i den grundede Forventning, at vor Smerte ikke vilde blive en stum Smerte, og vor ærbödighedsfulde Agtelse for denne store Mand ikke være taus. Ogsaa vi, som Videnskabernes offentlige Lærere, og de os især angaaende Foranstalt-

ninger, skylde Bernstorff overmaade meget. Uforglemmelig maa den Omhu være os, som han viste for vore Arbejders Fremme; det var en saa virksom og opmærksom Omhu som kun kunde ventes af én Kjender, der af egen Tilbøjelighed elskede Videnskaberne. Uden hans Medvirkning vilde vort Universitet nok mangle adskillige Fortrin som det opnaaede under hans Forvaltning; mangen forbedret Indretning, mangen ny Anstalt vilde nok endnu höre til de fromme Önsker, hvis hans fordomsfri oplyste Bifald ikke havde billiget og befordret dem.

Dog — for at opfordre os til at höjtideligholde hans Minde, behöves disse særdeles Bevæggrunde ikke. Som Medlemmer af dette Universitet har vi ved hans Död mistet Meget; men hvorledes kunde eller torde vi som gode Borgere tænke paa os allene, da den hele danske Stat i ham har tabt saa uendelig Meget?

Sysselsatte ene og allene med denne Tanke, som enhver anden Betragtning maa oplöses i, skal denne Höjtidelighed være et Udtryk af den offentlige Gemytsstemning, i det den helliges det almindelige Bestes vise og redelige Haandhæver.

Lader os forestille os, at alle danske Staters menige Indbyggere havde kunnet være samlede ved Bernstorffs Begravelse, og at i det stille höjtidelige Öjeblik, da den Hensovede nedsattes i Graven, en af de ÆErværdigste i denne store Hob var traadt frem, og havde sagt disse faa Ord over den Afdöde: *"Det er ham vi har at takke for Freden!"* kan der holdes en skjönnere större eller mere rörende Lovtale over Nogen?

Vi har ham at takke for at vi har Fred! Af alle de gode Ting som Himlen kan forunde et Land, er Freden en af de störste; og den er den

nödvendigste, da den er den uundværlige Betingelse, uden hvilken man ikke kan nyde eller have Gavn af sin Velstand. Men lad os overveje, hvor höjst vanskelig en Sag det var at vedligeholde Fred i disse Tider.

I Tider, hvor overordentlige Begivenheder bragte Europa i en Forvirring, det formedelst Uoverstemmelsen med saa mange Aarhundredes Erfaring ikke kunde finde sig i; i en Forvirring, der gjorde den mest övede Klogskabs sandsynligste Beregninger til skamme; i en Forvirring, hvori Nationer, der intet heller önske end Fred, ved Omstændighedernes Magt

styrtes ind i den mest rasende Krig; i denne frygtelige, hele Europa rystende, Storm var Dannemark, det lykkelige Dannemark, Fredens bestandige lyse sikkre Bolig.

Europa spurgde med Forundring: "hvo er den Skytsengel der vaager over Danmark? den byder Stormen og det oprörte Hav, saa de synes at ansee Danmarks Grændser for helligé og uforkrænkelige?" Og snart gjenlöd Bernstorffs Navn Europa over, og altid ledsagedes dets Nævnelse med Beundring og Höjagtelse.

Maaske er der ingen i denne Forsamling, der ikke allerede i sine Tanker har staaet ved Bernstorffs Grav

og i Stilhed ofret paa hans Alter. Enhver af os har vist nok i sin Sjel holdt Sörgehöjtidelighed over Bernstorffs Död.

Det er ikke af Selvtillid og ikke af Paatrængenhed at jeg fremstaaer og ophyder denne Forsamling i Dag at ære Bernstorffs Minde offentlig. Der gives Tilfælde, da Beskedenhed maa undertrykke sin Følelse, og, hvis den vil vedligeholde sin Karacter og ikke udarte til Egensindighed, tilsidesætte sine egne Betænkeligheder for at følge Venskabs Stemme eller rette sig efter ærværdige Mænds Önsker. I et saadant Tilfælde troer jeg, at jeg

var, og det er især tvende Betragtninger, som jeg, maaske for let, har givet efter for: først, at man fra dette Sted ventede af Læreren i Historien en, var det endog en ufuldkommen, Fremstillelse af hans til Danmarks Tjeneste opofrede og for dets Vel saa virksomme Liv; og dernæst, at der for at svare til denne Forventning ikke behövedes Talertalenter, men at en jævn tro Fortælling er det beste Middel til at sætte Bernstorffs Fortjenester i deres rette Lys.

En fuldstændig, en fuldkommen tilfredsstillende Fremsættelse af hvad han var for Danmark, kan kun ven-

tes af en Mand, der, saa oplagt han end er til Arbejdet og saa mange Hjelpemidler end staae ham til Tjeneste, maaske vil komme til at anvende adskillige Aar derpaa, og have et Verk at levere, som i lang Tid vil sysselsætte Læserne. Nærværende Tale maa indskrænkes til et snævert Tidsrum, og i faa Dage maatte den gjöres færdig. Paa Grund af begge disse Betragtninger beder og haaber jeg, Forsamlingen er saa god og billig at bære over med Manglerne og Ufuldkommenhederne i mit Foredrag.

Bernstorff nedstammede fra en Familie, der allerede för ham har

frembragt berömte Statsmænd. Da han havde opnaaet den Alder, da Tilböjelighederne sædvanligvis stile derhen, hvor den unge Mand, om Naturen ellers har kaldet ham dertil, danner sig et Ypperlighedsideal, som han beslutter at realisere ved sit eget Levnet, beklædte hans Faders Broder et af de vigtigste Embeder i den danske Stat. Det var den ligeledes af Danmark höjlig fortjente uforglemmelige Mand, der først förte Grevetitel, hvilken, med de dertil hörende Fortrin og Rettigheder, Kongen havde givet ham til Belönning for hans Fortjenester. Han var en Mand af erkjendt stor Værd i Statsaffairer. Denne

Onkels Exempel, som Fyrsterne kappedes med hinanden om at faae i deres Tjeneste, maatte være en Spore for en fyrig og ved ÆEre ikke ligegyldig Yngling. Lad os end ydermere lægge Mærke til, at denne ældre Bernstorffs Statsstyrelse udmærkede sig ikke allene ved særdeles Klogskab men og ved den fuldkomneste Retskaffenhed; at den derved erhvervede hele Europas Agtelse og Tillid; at den derved havde en velgjörende Indflydelse ikke allene paa Danmarks men ogsaa paa andre Nationers Anliggender. Den almindelige og store Agtelse, som den ældre Bernstorff ved slig vis og redelig Bestyrelse forskaf-

fede sig, har unægtelig maattet gjöre stærke og varige Indtryk paa den unge Slægtnings Aand og Hjerte, der i ham saae et Mynster som han stræbte at opnaae.

En skjön, en ædel, en stor Karakter virker aldrig med större Kraft ved sit Exempel, end naar den tjener til Mynster for en ung Beslægtet. Naar Valerierne i den romerske Historie udmærke sig derved, at deres Retsindighed, deres gode Hjertelag, deres venlige Opförsel erhvervede dem Folkets Kjærlighed; naar det synes at höre til Deciernes medfödte Dy-

der, villig og redebon at opofre sig for Fædernelandet, saa var dette maaske fuld saa meget en Følge af huslige Exemplers Indtryk, som af Naturtilböjelighed. Havde Bernstorff ikke havt sin Farbroders Exempel for Öjne, saa havde hans Bane i Livet *rimeligvis* bleven den militaire, som for det unge Menneske havde stærke Tillokkelser, og som han følte sig oplagt til.

Overhovedet havde Naturen udrustet ham med herlige Anlæg og store Kræfter. En levende Videbegjærlighed var en af hans Aands ypperste Drivefjædre. Han har selv an-

mærket, at da han endnu ikke var höjere end sex Aar gammel, var han allerede en lidenskabelig nysgjerrig Avislæser. Med denne Nysgjerrighed forbandt han den Forstand, at han ikke blot vilde vide, men ogsaa finde Rede i det han vidste og efterhaanden fik at vide. Derfor var han ogsaa i hin tidlige Alder ligesaa grådsk efter de Kundskaber, uden hvilke man ikke kan bedömme Sammenhængen i de politiske Begivenheder. Historiske og geografiske Verkers Læsning hængte han i med samme Begjærlighed, hvormed unge Mennesker pleje at hænge i Romaner. Det er hans egen Udsagn om hans Ungdoms Sysseler. For-

medelst hans overordentlig lykkelige Hukommelse og en hurtig Fatteevne var den megen Læsning ham nyttig, uagtet han i Valget af Böger mere lod det komme an paa Hendelse og Öjeblikkets Interesse end paa nogen bestemt Rettesnor. *Hans lykkelige* Anlæg understöttedes ikke af en passende Opdragelse. I ti Aar var denne med et for det Gode og Skjönne aabent Hjerte begavede Yngling under en Læremesters Hænder, hvis Middelmaadighed ikke kunde erhverve sig Agtelse, som ikke forstod at benytte sig af sin Lærlings Tilböjelighed, der var haard, straffede eftersom han var i Lune til, og langtfra

ikke altid iagttog sine Pligter. Ulykkeligvis troede Forældrene selv, hvor ömme de end vare over deres Börn, at de gav deres Sön den beste og mest fuldkomne Opdragelse, naar de nöje fulgte den alvorlige Strenghed og al den Omstændelighed som den gamle Opdragelsesmethode förte med sig, men hvis Hensigtsstridighed og Uoverensstemmelse med den menneskelige Natur man endelig i vor lykkelige Tidsalder har lært at indsee. Lad os endnu tilföje, at den lidenskabelige Haardhed hos hin maaske mere ulykkelige end ved egen Skyld slette Hofmester ikke avlede den mindste Bitterhed i det saa urigtig behandlede

unge Menneskes Sjæl, men at denne vedligeholdt en venskabelig Forbindelse med ham saa længe han levede, en Forbindelse, som fra Bernstorffs Side ikke var blot Höjmodighed, men en naturlig Virkning af hans hulde og *menneskekjærlige* Hjerte.

Ikke at Bernstorffs Aand ikke kuedes af saadan en Tvang; at hans muntre, venskabelige, blide Karakter ikke ved slig en Behandling blev forstemt; at hans skjönne Anlæg under saadanne Hindringer bleve fuldkommen udviklede, maa ustridig tilskrives dens egne indvortes af Naturen den skjænkte Kræfter.

Til hans Tænkemaades Dannelse og hans Hjertes Stemning har sandsynligvis tre Personers Omgang og Venskab især bidraget. Den ene var hans Moder. Intet virker kraftigere paa det unge Hjerte end en Moder af en blid og tillige ærværdig Karakter, der saavel veed at forhverve sig sine Börns Höjagtelse og Ærbödighed som deres Kjærlighed og Tillid. — Næst efter Moderen synes det at Generalsuperintendent Jacobi i Celle var den der har havt stor og maaske afgjörende Indflydelse paa Bernstorffs religiöse Tænkemaade. Af ham fik han i sin Ungdom saadan en Undervisning i Theologien, som ellers In-

gen faaer, uden de hvis Bestemmelse det er at blive Religionslærere. At Bernstorff ikke allene var en Christen, men tillige vedkjendte sig og forsvarede Christendomslæren, maa sandsynligvis tilskrives denne Mands Undervisning. I hine Dage, *da Hannovers Forbindelse med Engelland gav Anledning* til, at engelsk Literatur og engelske Sæder bleve mere bekjendte i Tydskland, end de tilforn havde været, og begge fik Efterabere især i Hannover, begyndte man ogsaa at faae Kjendskab til de Sætninger og Meninger, som Christendommens i Engelland under Navn af Deister først fremstandne Bestridere havde fremført.

Jacobi satte sig i Hannover imod disse Meningers Udbredelse, ikke med Heftighed og blind Iver men med Sindighed og Klogskab. Han angreb aldrig de Heterodoxes Sætninger selv; men naar Christendommens Lærdomme angrebes, forsvarede han dem med en Klogskab, og med en blid rörende Veltalenhed, der kan lignes med Fenelons. — Den tredie, hvis Indflydelse paa Bernstorffs Aand og Tænkemaade er saa aabenbare, var Gellert. Der var en Tid, da Tydskland ærede denne Mand som sin förste Lærer i Smag og Moral, og Ingen vil kunne nægte, at han jo i begge Henseender har havt megen Indfly-

delse paa den tydske Nation. Der var neppe nogen Forældre i Tydskland, der jo önskede, at deres Sönner maatte nyde Gellerts Undervisning, og de, hvis Formuesomstændigheder satte dem istand til at faae deres Önsker opfyldte, *priste sig lykkelige*. Gellert blev Bernstorffs Ven, og hvor höjt denne elskede ham, viste han, da han ved sin Tilbagekomst fra Italien blot for Gellerts skyld rejste til Lejpzig.

Lejpzig, Göttingen, og Geneve vare de tre Universiteter, som Bernstorff var paa, og af det, som alt er sagt om hans Anlæg og Tilböje-

ligheder, kan man slutte, at han paa dem alle tre var utrættelig i at samle sig en Forraad af nyttige Kundskaber. Italien, Frankerig, og Engelland vare de Lande, han siden efter besögde, og her kan man ligeledes være vis paa han benyttede sin Rejse, til at erhverve sig Kundskab om Verden og Mennesker, til at öve sin Smag, og at give sin Karakter hin finere Uddannelse, som man kun ved Iagttagelse og Sammenligning i Omgang kan gjöre sig egen, og som ikke allene godt kan bestaae med den strængeste Dyd, men udbreder endog en vis Elskværdighed over den. Hans personlige Egenskaber saavelsom hans

Farbroders Anbefalinger forskaffede ham nöje Omgang med Mænd hvis Bekjendtskab var ham tjenlig til disse Öjemeders Opnaaelse, nemlig med Statsmænd, Lærde, og Konstnere af förste Rang. Iblandt Statsmændene var Hertugen af *Choiseul*, siden förste Minister i Frankerig, dengang Gesandt i Rom. Iblandt de Lærde Barthelemy, der siden blev saa berömt ved sin Bog om den unge Anacharsis's Rejse. Og af Konstnere, blant Andre, La Greuze, den elskelige stille huslige Dyds Maler.

Bernstorff tilbragte, efter sin Tilbagekomst fra Italien, Vinteren i Dres-

den, som paa den Tid nok var det interessanteste Sted i Europa, thi Friderich II opholdt sig der den Vinter, og, efterat have gjort det første Skridt til sin dristige Plans Udførelse, belavede sig der paa sin Kamp mod det halve Europa.

Da Bernstorff var født med den fineste Jagttagelsesaand og med den lykkelige Gave til at gjöre sig alt det Gode og Skjönne eget, hvorved en Karakter bliver ædel og elskelig, kunde det ikke fejle, at jo disse Rejser tjente til at give hans Anlæg den sidste Fuldendelse. Han kom hjem lige ypperlig dannet til Forretninger saa-

velsom til selskabelig Omgang. Saaledes beskrives han af de som dengang kjendte ham. Han begav sig til Danmark, hvor hans Farbroder, der selv ingen Börn havde, antog sig ham som sin Sön, og ved Omhu og Forsorg for ham blev hans anden Fader. Da han anbefalede sig saavel ved sin egen let i Öjnene faldende Værd som ved Farbroderens Anseelse, betroede man ham en vigtig Post, hvor han havde Sager under Hænde Statshusholdningen angaaende. Ved sine Kundskaber, sit lyse Hoved, sin Arbejdsomhed og Driftighed, rögtede han sit Kald saaledes at han gavnede Staten og indlagde sig AEre derved.

I ti Aar havde han beklædt sin Post, da usædvanlige Begivenheder bortfjernede ham saavelsom hans Farbroder og mange andre redelige Mænd fra de danske Statsembeder. De forlod begge Danmark. Deres Afrejse beklagede man som en offentlig Ulykke, og længselfuld önskede man deres hastige Tilbagekomst. Bernstorff rejste til sine Godser, hvor Agerdyrkning nu blev hans kjæreste Syssel. Han var meget hengiven dertil, en Tilböjelighed som han havde tilfælles med saa mange andre gode og store Mænd til alle Tider og hos alle Folkeslag. Hans Ophold i Engelland var just indtruffen i den Tidspunct, da Engellæn-

derne begyndte at betragte Agerdyrkning som en Videnskab. Bernstorff havde gjort en Rejse til Provintsen Norfolk, der dengang i Engelland var for orde som Skolen og Mynsteret for videnskabelig Agerbrug, og han havde maaske aldeles overladt sig til sin Tilböjelighed til denne saa vigtige som behagelige Gren af de menneskelige Kundskaber og Sysseler, naar ikke den Hang, som han i lige Grad havde til den politiske Sphære, ved udvortes Foranledninger havde faaet Overvægten.

Tre Aar forlöb, inden Danmarks Önsker gik i Opfyldelse. Skjebnen

vilde, at kun Halvparten deraf skulde blive opfyldt. Bernstorff havde den Sorg, at hans elskede Fårbroder ikke kunde nyde godt af den Fyldestgjörelse, Danmark havde tiltænkt ham. Lige i det Öjeblik, da disse Udsigter aabnede sig for ham, skjænkede Forsynet ham det Gode, med hvis Forventning Religionen i hans Modgang havde tröstet ham. Ahlemans milde Veltalenhed, Sturz's blomstrende Indbildningskraft, og Klopstocks Genius har oprettet ham Æreminder, som ere Gjenstanden og deres Forfattere værdige.

Vor Bernstorff overdrog man efter hans Tilbagekomst til Danmark

Bestyrelsen af de udenlandske Sager og tillige de tydske Provintsers indvortes Anliggender. Tillige blev han Medlem af det höje Statsraad, hvor de Sager, som Kongen selv skal bestemme, overvejes i hans Overværelse, og forelægges *ham til endelig* Afgjörelse.

Knap havde Bernstorff tiltraadt sit Embede, för han fandt et Verk for sig at bringe til Ende, der kunde give den mest erfarne Statsmand nok at skaffe. Dette Verk var begyndt af hans Farbroder, og vel nær ved sin Fuldendelse; men der manglede dog endnu Noget, efterdi Dens

Mindreaarighed var i Vejen, som Sagen, för den kunde bringes fuldkommen til Ende, beroede paa. Neppe behöver jeg at sige, at jeg taler om den saa længe önskede og ofte men forgjæves forsögte Venskabsfornyelse *imellem* begge Linierne af det holstenske Hus, hvis ulykkelige Skilsmisse i hundrede Aar har voldt Danmark saa meget Ondt. Bernstorff blev ved at følge den Vej, som hans Farbroder saa heldig havde banet. Den nærværende Monark i Rusland, som dengang var Storfyrste, dömte da han var bleven myndig, udentvil, at han kunde være sikker paa følgende Aarhundredes Bifald og tilkom-

mende Generationers Velsignelse, naar han indskrænkede sin Ros til viseligen at bestyre de umaalelige russiske Stater, og frivillig frasagde han sig Fordringer, som det kun var liden Fordel ved at gjöre gjeldende, og som, naar de *med Vaaben i* Hænde skulde udföres, vilde gjöre mange Millioner Mennesker ulykkelige. Den Endrægtighed, som man hidtil blot havde haabet, kom virkelig istand, og Holsten, der nu igjen stod allene under en Regjering, kunde stige til en Grad af Velstand, som ved Mangel af Harmonie ikke kunde opnaaes under tvende Regjeringer.

Den Rolighed, som det nordlige Europa nöd, da Bernstorff kom til det udenlandske Departement, vedligeholdtes ved hans Medvirkning i adskillige Aar. Andre Lande i Europa vare ikke saa heldige, da den stedse travle og urolige Misundelse der forstyrrede den Fred som var sluttet efter Syvaarskrigen. Frankerig og Engelland fornyede den Kamp, som de allerede havde stredet med hinanden tre gange i dette Aarhundrede. Anledningen til Krigen var Americanernes Bestræbelser for Haandhævelsen af deres Rettigheder. Engelland saae sine Colonier indgaae Forbund med Frankerig, og dette

Forbund fik ved Spaniens Tiltrædelse overvejende Styrke. Kraftfuld og priselig var den Modstand, som Britterne, der dengang vare allene og uden Allierede, gjorde deres forenede tredobbelte Fiende. Endnu forlod deres Stolthed dem ikke, og de lode sig ikke nöje med blot at forsvare sig. Midt under Byrden af en Krig, der udfordrede de störste Anstrængelser, vedblev de dristig deres gamle Plan, at skaffe sig Herredömme over Havet, og at anvende dette Herredömme til at tilintetgjöre alle andre Nationers Handel og Skibsfart. De troede allerede, da deres dristige Adfærd slog ind for dem i

de forrige Krige, at deres grundlöse Anmasselser havde faaet Hævd, og de forlangte, at deres Orlogskibe og Kapere, som paa alle Have plyndrede den uskyldige Kjöbmand, skulde af de Nationer, der paaankede slig Vold, ansees for Haandhævere af Folkeretten, af en Folkeret, der ikke var grundet paa Nationernes enstemmige Villie eller paa Forbund, men som kun Britternes Egennytte og Overmagt vilde paanöde hele Europa. Danmark, Sverrig, og Rusland forenede sig om, i denne ny Slags Krig med Eftertryk at modsætte sig disse overmodige Fordringer og kraftigen beskytte fredelige Nationers Rettigheder.

Men ved disse vigtige Anliggenders Underhandling blev Bernstorff et Offer for sin Moderation. Han vilde, at de Forholdsregler, som maa raadslog om, skulde saa aldeles bære Sindigheds Præg, at det tilsigtede Öjemed blev opnaaet, men at man undgik Deltagelse i en Krig, der vilde have været en nödvendig Følge af raskere Skridt. Siden efter bifaldt alle Parterne ogsaa denne sindige Fremfærd; men i Förstningen mishagede den Somme, der havde Indflydelse paa disse Forhandlinger, og for deres Skyld mistede Bernstorff sin Post. Men han blev paa en meget ærefuld Maade kaldet tilbage igjen,

saasnart Kronprindsen begyndte at tage den ham tilkommende Del i Regjeringen.

Denne Tilbagekaldelse var alt for vigtig en Begivenhed til, at vi med Ligegyldighed kunde skynde os den forbi. Det er en Slags Taknemmelighed, at opspore den Kilde, hvorfra den Velsignelse, vi nyde, strömmer ud. En saadan Kilde, en paa mangefold Velsignelser rig Kilde, var for Danmark Bernstorffs ny Udnævnelse til Minister; med den begyndte den lykkelige Epoche i Fædrenelandets nyeste Historie, der for Menneskevennen er saa vigtig og frydefuld.

Den Velstand Rolighed og Fred, som Danmark især i disse sidste höjst urolige Tider har nydt, saa mange Forbedringer i Henseende til Menneskehedens Kaar, vare Følgerne af dette Kronprindsens første Foretagende, der viste saavel hans gode *Hensigter som* hans Karakters Fasthed. Denne Tilbagekaldelse giver Anledning til Betragtninger, hvorved Nationens Önsker stige til tillidsfulde Forhaabninger. Thi hvilke glædelige Udsigter for Fremtiden berettiger ikke den Bemærkning til, at Kronprindsen i saa tidlig en Alder vidste saa rigtig at sætte Pris paa Bernstorffs Fortjenester, og saa længe i sit Hjerte be-

varede deres Minde? Fraværende Dyder glemmes saa let og saa hastig i den idelig afvexlende Hofvrimmel. I Prindsens Sjel var Bernstorffs Billede uudsletteligt. Bernstorffs Tilbagekomst var hans inderligste Önske lige til den Dag kom, da hans Ord var nok til at see sit Önske opfyldt. Lige saa vigtig og glædelig er ogsaa den Bemærkning, der vidner om Fastheden i Prindsens Karakter. Denne store Agtelse, som lang Fraværelse ikke havde svækket, men formeret og styrket, ikke allene vedligeholdt han i sit Hjerte, men den tog endogsaa til indtil det sidste Öjeblik. Dannemark! gaa Fremtiden

frejdig imøde! Den der saa ung al-
lerede søgde en Bernstorff, forstod
at finde ham, og aldrig vakkede i
sin Agtelse for ham, han kalder og-
saa fremdeles værdige Mænd til at
sørge for Dit Vel.

Skulde vel Danmark uden den-
ne Agtelse paa den ene Side og uden
denne Fortjeneste paa den anden,
uden denne inderlige og vedvarende
Harmoni imellem Thronarvingen og
Bernstorff, have opnaaet den store
Velsignelse, som Forsynet ligesom
har overøst det med paa en Tid, da
det har beskjæret saa mange andre
Folkeslag saa uendelig meget Ondt?

Hvorledes har ikke Danmark efter denne lykkelige Epoke udmærket sig ved en Mængde veldædige Anstalter og vise Love! Kom end Planerne til disse Foranstaltninger og de første Idéer til denne Lovgivning ikke oprindeligvis fra Bernstorff, saa har han dog den Fortjeneste at han fremmede dem. Hans særdeles Gave til at foredrage Grundene for eller imod en Sag gjorde som oftest Udslaget, om et Forslag blev antaget eller forkastet. Med de Mænd som forfattede de første Udkast til hine Love og Indretninger, deler altsaa Bernstorff den Ros, at have erkjendt Nytten af deres Forslag og hjulpet til deres

Udförelse. Ogsaa dette hörer med til hans store Fortjenester — og det er Noget han havde forud for mange andre store Mænd — at han, fri for den fine ofte sig selv ubevidste Egenkjærlighed, at ville virke det Gode ganske allene uden Andres Deltagelse, önskede sig Mænd af erkjendt Værd ved sin Side som Medarbejdere til Statens Bedste, og at hans Harmoni med disse Mænd var grundet ikke paa politiske Hensigter, men paa hans egen Agtelse for deres Aands og Hjerters Fortrin. En Stat saae vel neppe nogensinde en mere fuldkommen Overensstemmelse i Tænkemaade hos sine förste Embedsmænd, end

Danmark har seet hos sine nu alt i nogle Aar, siden Kronprindsen forsamlede disse Mænd, og anbetroede dem at bære Omhu for det som er hans Hjertes störste Anliggende, Nationens Lyksalighed.

En Stats indvortes Anliggender udfordre unægtelig hos den Mand der skal bestyre dem, en rig Forraad af grundige Kundskaber, en opmærksom let og rigtig fattende Forstand, og en skarp og övet Dömmekraft. Men vil en Statsmand være sin Bestemmelse værdig og opfylde de ham paaliggende Pligter, saa er der Charakterens Egenskaber der mere komme i

Betragtning end Aandens, og Dyder mere end Talenter. Det er de kun lidet agtede men væsentlige Dyder, Ordentlighed og Arbejdsomhed. Der gives Dyder, der omgive den der udöver dem med en vis Glands, der skaffe ham lydeligt Bifald, og dette Bifald denne Glands er en mægtig Spore, der gjöre deres Udövelse saa meget des lettere for den som ikke er ligegyldig ved Ros og AEre. Ordentlighed og Arbejdsomhed virke i Stilhed, deres Virkninger vise sig langsom og uden Allarm, men de ere store og varige. Ordentlighed og Arbejdsomhed ere for en ærgjerrig og fyrig Karakter nok nogle med de

tungeste Pligter, siden de maa udöves daglig og mangle hine Opmuntringer. Hvor følgelig Orden og Arbejdsomhed er den herskende Karakter hos en Bestyrelse, der maa handles efter ædlere Bevæggrunde end Ros, der maa den reneste Pligtkjærlighed være den herskende Drivefjær i Statsmandens Sjæl. Hvor disse Dyder mangle, hvor mange Forretninger blive ikke der forsömte eller for hastig for letsindig for flygtig behandlede? hvor mangen Beslutning bliver ikke fattet og hvor mangt et Foretagende begyndt, uden forudgangen tilstrækkelig Undersögelse og uden at

alle Omstændigheder ere tagne i nöje Overvejelse?

Bernstorff, der tilstod om sig selv, at han i sin Ungdom plejede uden nogen Methode at vexle af med sine Sysseler, bandt sig som Minister til den strengeste Orden, og hver Dag var bestemt til Arbejde. Forfriskningstimerne vare kun faa. Kjærlighed til Pligt vandt Sejer over det fortrædelige Lune, som ensformige Arbejders daglige Gjentagelse saa lettelig opvækker hos en munter Karakter. Ethvert Anliggende, enhver Sag, der hörte til hans Departement, blev fuldfört i rette Tid. Ethvert

Svar, enhver Besked, han gav, bar Præg af i forvejen anstillet nöje Overlæg. *Pligt og Tjenesten taale ingen Opsættelse*, det var den Regel, som han ikke allene förte paa Tungen, men som han ogsaa strengeligen samvittighedsfuld efterlevede. Thi Sandhed, Overensstemmelse innellem Ord og Gjerninger, var et Hovedtræk i hans Karakter.

Staternes indvortes Bestyrelse er Europas Opmærksomhed kun sjelden henvendt paa. Kun det Usædvanlige det Overordentlige pirrer Nysgjerrigheden. Den redeligste viseste og beste Bestyrer af en Nations indvortes

Anliggender bliver ofte ubekjendt for det øvrige Europa: han maa lade sig nøje med sine Landsmænds Bifald, ja, naar han, som ikke sjelden er Tilfældet, miskjendes af dem, maa han være tilfreds med det Vidnesbyrd hans Samvittighed giver ham. Men naar hans Forvaltning udmærker sig ved en ny og usædvanlig Fremgangsmaade, enten den saa forresten er gavnlig eller skadelig eller tvetydig; naar han anbefaler Love, hvori der hersker en i Europas Lovgivninger aldeles fremmed Aand, enten en usædvanlig Retfærds- og Visdoms-Aand, eller en Aand af modsat eller tvilsom Karakter; da bliver

Europas Opmærksomhed vaagen, da spörgen efter Ophavsmanden til slige Love.

Nogle af de Love, som Danmark siden hin Epoke har modtaget af de Mænds Hænder, der tilligemed Bernstorff stod for de indenlandske Sagers Forvaltning, ere Virkningen af en Aand, der för den Tid vel havde indgivet enkelte Menneskevennes fromme Önsker, men endnu ikke bestemt nogen Lovgiver til endelig Beslutning; af en Aand, der paa ubanede Veje söger at opnaae store og gode Hensigter; af en Aand, som har Menneskehedens Forædling til Öjemed.

Hin Handel som vanærede Menneskeheden, Handelen med Mennesker, blev afskaffet. I Kongens europæiske Stater gjordes Forberedelser til at skaffe den livegne Landmand Frihed og Ejendom. Tænkefriheden, det eneste Middel til det *menneskelige Kjøns Tilstands-Forbedring*, tiltoges i meget höj Grad, og det paa en Tid, da andre Regjeringer troede i denne Frihed at öjne Kilden til tusindfold Ondt, og med megen Ængstlighed stræbte at faae den tilintetgjort.

De Frygtsomme, som stedse endnu drage Nytten af slige Maxi-

mer i Tvivl; dem som stedse endnu holde det Gamle, det som har været fra Arilds Tid, for den sikkerste Regel; som ansee Stillestaaen paa det engang opnaaede Trin for Klogskab og Pligt; dem som holde det for formasteligt at stræbe efter höjere Fuldkommenhed; disse ængstlige Tvivlere vil vi nævne Bernstorffs Navn. Han, som endnu Ingen har overgaaet i Skarpsindighed til at beregne Følgerne af en Forholdsregel, han har billiget og fremmet denne. Hvor *han* ikke tvivlede, kan Tvivlene ikke være af Betydenhed; hvor *han* haabede, maa der være overvejende Grunde for Forhaabning; hvor *han* bifaldt en Frem-

gangsmaade, der kan vi gjöre sikker Regning paa dens Hensigtsmæssighed og upaatvivlelige Gavnlighed for Menneskeheden.

Staternes indvortes Regjering tiltrækker sig aldrig saa længe eller i den Grad almindelig Opmærksomhed, som deres Forhold i udenlandske Anliggender, hvor Fremgangsmaaden har saa vigtig en Indflydelse paa andre Nationers Tilstand. Hele Europas Vel, Fredens Vedligeholdelse eller Brækkelse, beroer ofte paa et eneste Skridt af en Regjering, og ofte kan en eneste Mands Tænkemaade og Karakter, der staaer i Spidsen af de uden-

landske Affairer, afgjöre en hel Verdenparts Ve og Vel for en Række af Aar. Er han urolig, ærgjerrig, og opfört i en falsk Politiks Grundsætninger, saa antænder han allevegne Krigens Lue, som sætter hele Europa i Brand. Har han derimod værdige Begreb om sin store og ædle Bestemmelse, ligger hans Medmenneskers Vel ham mere paa Hjerte end hans Navns Glands, saa passer han omhyggelig paa, at enhver Gnist bliver slukt för den tænder, og at Krigens Udbrud forebygges.

Det er et höjt og vigtigt Kald, at bestyre en Stats udenlandske Affairer. Den Mand, som bekleder

den Post, tilhörer ikke allene sin egen Nation, han er hele Europas Mand. Han skal kjende Folkenes Rettigheder indbyrdes Forhold og Forbindelser; han skal vide Besked om de Begivenheder der ere Kilden til disse Forhold og Forbindelser, og deraf dels forklare sig deres Natur Hensigter og Følger, dels forudsee, hvilke Forandringer ny Begivenheder vilde kunne forvolde i dem. Han skal agtpaagivende hævde sin Nations Rettigheder, og, brydes an imod dem, maa de i ham have en veltalende klog Talsmand. Han skal bedömme, hvad for Fordel eller Skade ikke allene hans men tillige andre Stater

kunde have af ny Forbindelser; af de forskjellige Forbindelser som der ofte gives Anledning til at indgaae, skal han vælge de som ere de fordelagtigste for hans Stat, og klogeligen vide at skye de skadelige og byrdefulde. Men Skinnet bedrager ofte, og under den lokkende Mine, hvormed en Forbindelse andrages, skjules ofte den store Skade og de tunge Byrder, som den har i Følge med sig. Ministeren for de udenlandske Affairer skal vide Indholdet af de Conventioner, som udgjöre Folkeretten; han skal vide Historien af de Underhandlinger som ere gangne forud for Fordragene, ikke blot for derved at kunne udfinde den

rette Mening i dunkle Steder, men mere for deraf at kunne kjende Fordragenes Aand, og beregne deres Kraft, saavel den de nu har, som den de har havt. Med Tidens Fremskridt vorde Nationernes indbyrdes Forhold og Forviklinger *alt stedse mere* og mere forviklede; de forandre sig uophörlig; den aarvaagne Statsmand skal kjende enhver endog den allermindste af disse Forandringer; enhver af dem har Indflydelse paa det Hele; enhver kan have Følger der ere af Vigtighed for den Stat han tjener. Ethvert Lands Forfatning, enhver Nations, enhver Fyrstes, enhver Fyrsteyndlings Aand, Folkestyrernes Tæn-

kemaade, Tilböjelighed, Fordomme, dette maa ligge klart for hans Öjne; thi uden rigtig Kundskab om alle disse Omstændigheder, kan han ikke tage sikkre Forholdsregler. Han skal ikke blot kjende Regjeringernes udvortes Udseende og Mine; med forskende, ubedragne, rigtige Öjekast skal han gjennemskue deres hemmeligste Planer. Ved Upartiskhed og Klogskab skal han vide at erhverve sig Nationernes Tillid og Agtelse, og især skal han da vise, at han fortjener deres Agtelse og Tillid, naar de i vigtige Anliggender henvende sig til ham som en Mægler. Det maa hverken fattes ham paa Mod eller Sindighed; han

maa vide at forene Standhaftighed med Smidighed. Rolig maa han see det frygteligste Uvejr trække op paa den politiske Himmel, og en almindelig Freds tilsyneladende Stilhed maa ikke gjöre ham sikker.

Dog er det ikke nok, at han besidder store Talenter. Ve Nationerne! og Ve den Stat selv, i hvis Tjeneste han staaer! om han troer, i sin Statsstyrelse at kunne undvære Dyd og Retskaffenhed; om Ærgjerrighed er Drivefjedren til hans Handlinger; om han ikke følger Retfærdigheds Bydende; om han som Statsmand tillader sig det som han som redelig

Mand ikke vilde have tilladt sig. I Raadssale, hvor Nationernes Anliggender forhandles og afgjöres, der, og der især skal Retfærds og Sandheds Stemme lade sig höre, og igjennem hvis Mund heller end gjennem dens, der ifölge sit Kald maa kjende Nationernes Pligter og Rettigheder bedre end enhver anden. Aldrig glemme han, at han er ansvarlig til Menneskehedens Vel i Almindelighed! Handler han duarligen og uden Samvittighed, saa bryder Krigen lös, istedenfor at den vise og dydige Minister havde forebygget den. En urolig ærgjerrig og uretfærdig Ministers Cabinet ligner hin Hule hos

Digteren, hvori ondartede Væsener tilberedede Plager til Menneskene uden Tal. Det er Historiens Pligt, at gjöre slige ufornuftige og slettænkende Statsministre kjendte for det de ere, Forbrydere imod det menneskelige Kjön.

Bernstorffs Statsstyrelse udmærkede sig ikke blot ved fortrinlig Klogskab, men og ved Retskaffenhed og ved samvittighedsfuld Iagttagelse af Folkeretten. Ved hint blev den glimrende, ved dette ærværdig. Det er vigtigt for Menneskeheden, at Historien omhyggelig stræber, at sætte dette Træk hos Bernstorff i sit behörige Lys.

Denne Agtelse for indgangne Forbunds Hellighed gjorde det til Danmarks Pligt, som Ruslands Bundsforvante at tage Del i en Krig, hvortil aldeles ingen anden Bevægegrund var end den Pligt at staae ved sit Ord.

Dannemark hörer til de lykkelige Stater, hvis geographiske Beliggenhed gjör det den let at vedligeholde Fred. Det omgives næsten paa alle Kanter af Havet, og er saa langt borte fra Krigenes sædvanlige Skuepladse, at det midt under deres Storme kan være i Ro. Denne store Fordel har dets Monarkers Klogskab vidst at formere og gjöre varig ved forsyn-

ligen at qvæle hver mindste Spire, hvoraf der kunde fremkomme Stridigheder eller Krige. De har allerede langt tilbage i Tiden været betænkte paa, ved klare og tydelige Bestemmelser at forebygge enhver Anledning, der kunde *føre til Afgjörelse* ved Vaaben. I alle Henseender er Danmarks Forhold til andre Stater bestemt ved Tractater. Dette gjelder om dets Besiddelser og Grændser, saavel som om dets saa höjst vigtige Handels-Rettigheder. Næsten al Mulighed til Strid desangaaende er bleven forebygget ved de med alle Nationer sluttede tydelige Tractater, hvori dets Rettigheder paa det höj-

tideligste med klare og rene Ord erkjendes. Det var ene og allene med Engelland som der derom var nogen Tvist, og det kom ikke deraf, at en eller anden Artikel i Tractaterne var dunkel og tvetydig, men deraf, at *Engelland*, uden at nægte Tractaternes tydelige Tilhold, fordrede for foregivne særdeles Omstændigheders skyld af Danmark, at det skulde give sit Minde til, at dets aabenbare Rettigheder fornærmedes og traadtes under Födder,

I det saaledes dels Naturen dels Monarkernes Forsigtighed havde sikkret det danske Folk Fredens Nydelse,

var der kun et eneste Forbund, i Kraft af hvilket det kunde blive Danmarks Pligt, at gribe til Vaaben. Europas Forfatning har for længe siden sat enhver Stat i den Nödvendighed, at indgaae en nöjere Forbindelse med en eller anden af dem end med de övrige. At ramme det rigtige Valg hörer der Klogskab til. I adskillige Henseender var Rusland den Stat, som Danmark maatte önske sig allieret med.

I Krigen mod Sverrig kom altsaa Danmark sin Bundsforvante til Hjelp med det stipulerede Antal Tropper. Saa böd AEre og Pligt, og Danmark

adlöd, som sædvanlig, Pligts og AErens Stemme.

Pligt og AEre! — Jeg forestiller mig deres Smil, som bilde sig ind at være indviede i den höjere Politik. Morals Forbindelse med Politik drive de Spot med. Og dog burde alle Nationers Erfaringer for længe siden have overbevist dem om, at Sædelighed maa blive landflygtig paa Jorden, saasnart Folkestyrerne holde op at have Agtelse for den. Ingensinde var det mere vigtigt, at bringe denne Sandhed i Erindring. Værer visse paa, I Folkenes Ledere! naar I med Ord eller Gjerninger læg-

ger for Dagen, at Dyd og Ret ikke er eders störste og höjeste Anliggende, vil denne skadelige Lære snart blive forplantet fra eders Palladser til de laveste Hytter. Den Ringere lærer af den Fornemme og udöver praktisk hvad han har lært. Naar da almen Fordervelse yttrer sig ved skrækkelige Symptomer, saa forbauses I; saa söge i om Aarsagen hos Ting som ere ganske uskyldige. Den er Jer nærmere end I tænker; den ligger i det Exempel som I selv gav.

Da Krigsflammens almene Udbredelse, der var noget Rusland selv ikke önskede, imidlertid ej stod til

at forebygge paa anden Maade, end at Dannemark nedlagde de Vaaben, det for at være indgangne Forbindelser tro havde grebet til, kom Freden imellem det og Sverrig snart istand.

Nogle Aar efter forlangte Engelland og Preussen af Danmark, at det skulde paatage sig at indlede en Fredsmægling imellem Rusland og Porten. En ligesaa vanskelig som vigtig Forretning. Paa dens Udfald lod det til at beroe, ikke allene om Krigen i Sönden skulde faae Ende, men ogsaa om et nyt Krigsbrud i Norden kunde undgaaes, et Krigsbrud, som for det nordlige Europa vilde have afsted-

kommer uoverseelige ulykkelige Følger. Ruslands Armeer og Floder havde vundet afgjörende Sejre; aldrig var Porten för bleven saaledes rystet. Rusland, som den angrebne og sejrende Del, kunde saavel efter den naturlige som den positive Folkeret gjöre Fordring paa at beholde nogle af de Provintser det havde erobret. Men Engelland og Preussen havde erklæret sig for Portens Beskyttere, og de paastod, at Rusland skulde give Slip paa alle sine Erobringer. Rusland skulde intet have for saa mange blodige Sejre. At forelægge denne de tvende forenede Magters Fordring, denne haarde Paastand, for Ruslands

Kejserinde Danmarks Allierede og Veninde, og det midt under hendes glimrende Sejre, var en betænkelig Sag. Men vegrede man sig derved, syntes Krigen at være uundgaaelig imellem de tvende Magter og Rusland, og hvilken mörk Udsigt for det nordlige Europa, om det ulmende Fiendskab imellem Engelland og Rusland saavelsom imellem Rusland og Preussen brød ud i virkelig Krigslue! Danmark i Midten mellem Engelland og Rusland maatte befrygte de værste Følger. Bernstorff paatog sig denne med saa mange Vanskeligheder forbundne Underhandling, uagtet det nok var at vente, at Rusland aldrig

indgik slige Betingelser, som ingen Sejervinder lader sig gefalde, aldenstund de ikke foreskrives af en öjensynlig Overmagt. Ruslands Svar viste vel, at det følede sin Kraft, men i det kloge og moderate Svar angaves dog et Forslag *hvorved den ulmende Gnist kunde blive slukt.* Ivrig og med ædel rörende Veltalenhed anbefalede Bernstorff de forenede Magter at gaae ind i dette Forslag. De Memoirer, hvorved han sögde at bringe det begyndte tunge Arbejde til Ende, ligge for Publicums Öjne; de allene kan mere end tilstrækkelig godtgjöre, at saa vigtige og vanskelige Anliggender ikke kunde betroes til

en visere eller mere veltalende Underhandler; de kan tjene til Bevis paa, hvilken Tillid de mægtigste Hoffer satte i hans Klogskab og Retskaffenhed. Den der er bekjendt med de store Optrin i den gamle Historie, vil disse Skrifter bringe hin veltalende og dydige Romer i Erindring, der traadte imellem Cæsar og Pompejus, og sögde at udsone dem med hinanden. Men Skjebnen havde besluttet Roms Undergang, og Cicero havde den Sorg, at hans Veltalenhed, der saa ofte havde dels gjort Udslag naar Senatet var raadvildt, og dels i Folkeforsamlingerne ledet Lidenskabernes vildtbrusende Strömme til et Maal,

intet kunde udrette hos disse Ærgjerrige. Bernstorffs Bestræbelser havde heller ikke i Förstningen den förönskte Fremgang, som det lader har de dog ikke været ganske frugteslöse. Engelland erklærede, at det vilde sende en Flode til Östersöen til *Portens Undsætning*. Dannemark erklærede, at det, hvis Engelland blev standhaftig ved sit Forehavende, ogsaa denne Gang vilde blive sin Forbindelse med Rusland tro. Den danske Regjering udstædte ogsaa Ordre til at udruste en Flode. Engelland udförte imidlertid ikke den Plan, det havde truet med, og Freden mellem Rusland og Porten kom istand uden Nogens Mediation.

Imedens disse Underhandlinger endnu stod paa, saae man i en anden Del af Europa Scener af saa overordentlig Natur og Beskaffenhed, at de overgik Alt, hvad Verdens Aarböger berette om store og merkværdige Revolutioner. I en af de mægtigste og mest cultiverte Stater havde en med de elskværdigste Egenskaber prydet Monark i den beste Hensigt forsamlet sit Folks Repræsentantere om sig, for med dem at overlægge, hvorledes nogle fra ældgammel Tid rodfæstede Misbrug kunde udryddes og Statsstyrelsen efter mange gode og retskafne Mænds Önske indrettes saaledes, at Nationens Vel derved blev

befæstet. Men Skjebnen vilde, at Egennytte, Herskesyge, Ærgjerrighed og alle egoistiske balstyrige Lidenskaber forjog den rolige Visdom, der ene var istand til at udføre hint store Verk, og nu blev det ulykkelige Frankerig et Offer for den rasende Forbittrelse, hvorved forblindede, forførte, og slettænkende Partier forfulgte hinanden. Det Parti, som Lykkens Medhold en Tid lang gjorde almægtigt, brugde en Adfærd, som nogle fremmede Potentater troede at burde sætte sig imod med Vaaben i Hænde.

Det tilkommer Historien, i kommende rolige Tider at udvikle de

Aarsager, Drivefiædre, Fordomme, Meninger og Lidenskaber, de mangfoldige Bevæggrunde og Hensigter, der fra denne ulykkelige Tidspunkt af fremavlede en Forvirring efter den anden, og har forvandlet Europas saavel politiske som moralske Tilstand i et uhyre mörkt Chaos, hvis Omdannelse til en ordentlig og for det menneskelige Kjön veldædig Skikkelse, alle Retskafne med ængstlig Utaalmodighed længes efter.

Ved en Krig af slig Beskaffenhed, som den, der med denne Epoke tog sin Begyndelse, var det en naturlig Følge, at Menneskenes Menin-

ger og Önsker maatte langt mere divergere fra hinanden, end nogensinde för er gjort ved nogen offentlig Begivenhed eller ved noget offentligt Anliggende. Enhver har sin egen Synspunkt hvorfra han betragter saavel Anledningerne og Aarsagerne til den herskende Forvirring, som de forskjellige mulige Maader den kan endes paa, disse Maader der har afgjörende Indflydelse paa Menneskeslægtens blidere eller værre Kaar i Fremtiden. Bernstorff upaatvivlelig ogsaa sin Synspunct. Men her er det, hvor hans Dyd som Statsmand viser sig i al sin Glands. Thi hvad er Dyd? Er den ikke Pligtens standhaf-

tige og strenge Iagttagelse, om end egen Tilböjelighed derved maa opofres? Bernstorff raadspurgte ikke sine personlige Önsker, men Folkerettens Grundsætninger og hvad han skyldte den Stat han tjente, da Danmark af nogle Magter indbödes til at tage Del i denne Krigt. Han fornægtede sig selv, for som redelig Statstjener at opfylde sin Pligt.

Sædvanligvis ledsages Indbydelser til Forbund med Tilbud af mere eller mindre glimrende Fordele. Sandsynligen har de ogsaa været Grundvolden til vore Tiders saa store Coalitioner. Dog Sligt skjules endnu af

Hemmelighedens Slör, det Intet uden Tiden er istand til ganske at borttage. Vi vove ikke at skyde det tilside. Kun dette være det os tilladt at sige, kun dette vorde ogsaa vitterligt for Samtiden, at vor Bernstorff ved given Lejlighed erklærede: at "Danmark paa ingen Maade vilde be-"tjene sig af Uroligheder i andre "Lande til sin Fordel, men kun da "indlade sig i Forbund, naar de Al-"lierede antog til Fundament det hel-"lige og ubrödelige gjensidige Löfte, "at man forenede sig blot for fælleds "Sikkerheds skyld og for igjen at til-"vejebringe Rolighed i Europa, og "ingenlunde for derved at opaae hem-

"melige egennyttige Hensigter."— Den upartiske Efterverden dömme, om gammel eller ny Historie kan anföre Noget som er Större og ÆEdlere eller som mere röber sand Dyd og ubestikkelig Moderation!

Danmark erklærede, at det, i Overensstemmelse med Folkeretten, og ifölge hvad det skyldte sig selv, vilde iagttage den strængeste Neutralitet.

Ved ny Forestillinger prövede man paa at faae Danmarks System til at vakle. Lader os aldrig forglemme den Erklæring som Kongen da paa ny

gav fra sig. "At vedligeholde Fre-"den, som er mit Folks Tarv, det er "mit Önske, der maa bestemme mig "i mine Beslutninger." Saaledes lød det skjönne ædle Svar, som Bernstorff i Kongens Navn gav den engelske Gesandt.

Denne Minister anmeldte det uhörte Forehavende, hvorved Engelland agtede at udsætte ogsaa de Folkeclasser i Frankerig, som Folkeretten ellers befaler at skaane, for Krigens værste Plage, Hunger. Ministeren forkyndte, at Engelland, for at opnaae dette Öjemed med Magt vilde forbyde de Danske deres retmæssige,

ifölge Folkeretten til alle Tider tilladelige, Handel, en Handel, hvortil det udtrykkelige Indhold af Tractaterne med Engelland berettigede dem.

Bestemt sindig og eftertrykkelig modsatte Bernstorff sig det brittiske Hofs Anmasselser, og talte höjt om dets Pligt at holde de Tractater, som Danmark altid redelig havde efterlevet. Det Urigtige i de Grunde, hvormed Engelland vilde besmykke sin uhörte Adfærd, lagde han for Dagen med en Tydelighed og en Fynd, hvorfor han i selve Engelland indhöstede megen Berömmelse.

Hin Plan, at ville udhungre Frankerig, den Historien til sin Tid

nok ikke undlader at skildre med de passende Farver, misbilligede Bernstorff med en Frimodighed, som, hvis den ikke destoværre var saa sjelden, hvis den altid imodsatte sig enhver uretfærdig Beslutning saa saare samme yttrede sig, ofte, om ikke just stedse, vilde med Held kunne tage Ret og Sandhed i Forsvar imod vilkaarlig Vældes Angreb. I en tvivlende Tone, der i Grunden var et meget bestemt Sprog, gav han det engelske Hof at betænke, om det kunde være ret og billigt, at paaføre et Lands uskyldige Beboere, der allerede led saa ubeskriveligt, Krigens skrækkeligste Onde? og han bragde den Tids-

punkt i Erindring, da Engelland selv havde misbilliget det Uretfærdige i slig en Fremgangsmaade.

Danmark, saavelsom ogsaa Sverrig, der heller ingen Del tog i Krigen, saae sig imidlertid udsatte for idelige Angreb paa deres ustridige og dem saa höjst vigtige Rettigheder; disse fortsatte Fornærmelser gav Anledning til, at begge Stater traadte venskabelig sammen, og i at forsvare deres Rettigheder gjorde fælleds Sag. Saaledes hævdede Danmark sine Rettigheder og beskyttede sin fredelige Sejlads.

For Danmark kunde i denne Stilling, da det var udsat for slige For-

langender, og led Skaar i sine vigtigste Rettigheder, ikke tænkes en værdigere Talsmand end Bernstorff. Selvbevidsthed om sin gode Sag, ledsaget af Klogskab, talte af hans Mund og förte hans Pen. Historien opbevarer hans Memoirer, og Efterverdenen vil i dem beundre den sjeldne den lykkelige og næsten altid Maalet opnaaende Konst, at forene Styrken af Grundene, som ligge i Sagen, med den Klogskab i Foredraget, der er indrettet efter dens Gemytsbeskaffenhed, som Foredraget skal gjöre Indtryk paa. Jeg tör vedstaae, at denne lykkelige Blanding giver Bernstorffs Memoirer en ejendomlig interessant

Karakter, som maa tiltrække Læsere; der ellers ikke pleje at læse Statsskrifter.

Neppe opviser Historien Mage til saa betænkelig en Situation for en Statsmand, hvor der udfordredes saa megen Aands-Styrke og tillige saa megen Böjelighed, saa megen Fasthed og tillige saa megen Forsigtighed. Enhver ny Erklæring, som snart det ene og snart det andet Parti æskede af Danmark, og som det modsatte om ikke havde foresat sig saa dog attraaede at finde partisk för den var afgivet, den udstædte Bernstorff saaledes, at begge Parterne maatte erkjende dens virkelige Upartiskhed.

I hin berömte Lovtale af en af de mest veltalende Romere over en af de beste Kejsere, nemlig Trajan, vover Taleren, den yngere Plinius, en dristig Tanke. Det frugtbare Ægypten, som med sin Overflödighed forsörgede den uhyre Hovedstad i det uhyre romeske Rige, var i et Aar ikke istand til at skaffe sine egne Indvaanere til Nödtörft end sige levere noget Overskud. Tvert imod Naturens sædvanlige, i adskillige Aarhundreder ikke afbrudte, Löb havde Nilen ikke udsendt sine frugtbargjörende Vande over Ægyptens Agre; de uvederqvægede fortörrede Marker havde ingen Frugter baaren, og Ægyp-

ten var udsat for Hunger, som dens Höst ellers sætter saa mange Provinser i Sikkerhed for. Men Trajans Aarvaagenhed Driftighed og kloge Forholdsregler raadede Bod paa den Mangel, som truede hele Riget. Over denne Begivenhed gjör Plinius den Bemærkning, at denne usædvanlige Misvæxt i AEgypten dengang maaske med Flid var foranstaltet af Forsynet, for at Monarken skulde faae Lejlighed til, at give Verden de öjensynligste og mest overtydende Bevis for sin Regjerings Ypperlighed. Slige Domme, slige Gjetterier om Forsynets Hensigter ere Formastelse. Men uden Ubeskedenhed og uden

Formastelse kan man sige, at, ligesom de romerske Provintser dengang vilde have været udsatte for almen Nöd og Elendighed, hvis ikke efter Forsynets besluttede Raad en vis og virksom Trajan just paa den Tid havde regjeret, saaledes vilde heller ikke Danmark være sluppen saa lykkelig fra de mangfoldige og store Farer, der fra alle Kanter truede det, hvis Forsynet ikke i disse Tider havde forlenet det en saa forudseende, saa aarvaagen, saa vis Statsminister, som Bernstorff var. Thi ustridig var det en Følge af hans kloge retfærdige og standhaftige Opförsel, at Danmark levede i Fred og Ro, imedens Kri-

gen bestandig greb alt mere og mere om sig. Altid er Freden et stort Gode, men dens Værd stiger i samme Forhold, hvori Vanskelighederne at vedligeholde den blive flere, Krigens Skueplads udvides, de krigförende Magter blive mere forbittrede paa hinanden og tye til heftigere og voldsommere Forholdsregler. Og i disse Henseender kan nok ingen af de sidste Aarhundredes Krige lignes med den nærværende. Europas skjönneste Halvpart var forvandlet til en umaadelig Valplads. Tilintetgjorte Millioner erstattedes ved ny, som opbödes fra alle Ender og Kanter. Enhver Krig förer vel Ruin og Ödelæggelser

med sig; men aldrig bleve saa mange Lande ruinerte, og aldrig blev den fredelige Borger den værgelöse Landmand saaledes i Bund og Grund ödelagt, og det ikke allene ved de töjlelöse Krigeres Vold, Vildhed, og Rarelyst, men endnu mere ved Exeqveringer og uovërkommelige Afgifter, der aldrig tilforn bleve æskede med saadan Haardhed, og saa tydelig Higen efter Landenes Undergang. Indskrænkning, Svækkelse, var tilforn det som den Overvundne havde at frygte for, og Maalet hvormed Sejerherren lod sig nöje. Fuldkommen Undergang og Tilintetgjörelse var dennegang den Sejrendes Hensigt, og

den Skjebne som forestod den der tabte. Ingensinde för ödelagtes saa mange og saa store politiske Kræfter, Kræfter som man havde været Aarhundrede om at samle, Kræfter som syntes at love Staterne evig Varighed; et Öjeblik, og deres Sted blev ikke mere fundet. Det bedövede Europa fatter endnu ikke hvorledes det gik til at de tilintetgjordes.

Ligesom Guddommen hisset i Digterens Maleri vender Öjnene bort fra Valpladsens Ligdynger og Blodströmme hen til rolige og skyldfri Nationers lykkelige Land, saaledes vil den kommende Historieskriver midt under

den skrækkelige Krigs hyppige rystende Scener fra Tid til Tid give den udmattede Læser en Hvilepunkt, og til Vederqvægelse lade ham skue det lykkelige Danmark.

Efterverden vil da önske, *nöjere* at kjende den Mand, som Danmark har denne Lykke at takke for. Den vil önske, nærmere at kjende de Aandens og Karakterens Egenskaber, hvorved Bernstorff sattes istand til, saa heldig at löse de tungeste Opgaver, der nogensinde ere blevne en Statsmands Visdom forelagte. I, som i sin Tid i Eders Agt for Sandhed og Ret og i Eders Aands Energie fole

Kald til, at fremstille med en Tacitus's Styrke og Farver vore Tiders Begivenheder for de kommende Aarhundreder, hvor vil ikke eders Hjerter udvides og eders Udtryk besjæles med Ild og Kraft, naar I aabenbarer tilkommende Statsmænd den Hemmelighed, at det ikke var Snuhed List eller en svag og frygtsom Politiks Paafund der förte ham saa sikkert til Maalet; men at det var en inderlig fuldkommen og urokkelig Agtelse for Ret og Pligt, den samvittighedsfuldeste Iagttagelse af Folkeretten, den villigste troeste og fuldkomneste Efterlevelse af Tractaterne, og Selvbevidstheden om sin Retskaffenhed, der

gav alle de Erklæringer og Svar, som Danmark ved sin Bernstorff meddelte, hin höje Værdighed, hin uimodstaaelige Styrke, som selv hin truende Overmagt følte Agtelse for. Verden troer destoværre ikke, at Sandhed har den Kraft. Læser, for at overbevise den om Sandheden af det jeg fremførte, Bernstorffs Memoirer, sætter Eder derved ganske ind i hans Tænkemaade, indpoder hans Grundsætninger i Eders Aand og gjörer Eder hans Veltalenhed til egen.

I kommer nok til at fremstille til Skne for Efterkommerne den saa aldeles forskjellige Aand, der herskede

i andre Stater. Der fandtes Mænd, som til Ulykke for Menneskeheden holdt sig for store Statsmænd, naar de uafladelig afstedkom Krig. De udströede Tvedragts Sæd, saa al Fortrolighed imellem Nationerne forsvandt, den ene tiltroede den anden fordægtige Hensigter, og naar det lod som der var Fred, belavede man sig alt stedse til Krig. De udströede Tvedragts Sæd for at bevæbne en Stats Borgere imod hinanden og for ved borgerlige Krige at tilintetgjöre den. De holdt Hære af lönnede Spejdere og Forrædere i de Lande, som de sögde at skille ved deres Selvstændighed. I skimlede Documenter op-

sögde de dunkle Prætensioner, for at kunne give deres Vold og Undertrykkelser et Anströg af Retmæssigheds Skin. Sluhed var i deres Öjne Visdom; Trolöshed Klogskab; og Trækker og Rænker Alt hvad deres ondskabsfulde Forstand formaaede at udtænke. Hele Europas Forstyrrelse, Undergravelsen af de ellers lykkelige Nationers Vel, er Bedrifterne, der skal forevige disse Mænd i Rygtets Tempel. Ja! deres Navne bör Efterverden erfare, men som Navne paa Menneskeslægtens Svöber. Deres Navne fortjene Plads ved Siden af Attilaerne og Tamerlanerne, kun med Tilföjelse af den Bemærkning, at Atti-

laerne og Tamerlanerne havde Mod til at vise sig for Verden i deres sande Skikkelse, som Nationernes Plagere og Morderengle, da derimod disse feje disse ulykkelige Discipler af Machiavel skjulte sig bag ved den Mine de vidste at give sig af Ligevægtens forsigtige Haandhævere. Aldrig nævne man deres Navne, uden at lade Forbandelse hvile over dem! —Dit Navn, Bernstorff! vil altid blive ledsaget af Velsignelse. Du følte og indsaae, at det Kald, at bære Omhu for Nationernes Anliggender, har sin sande eneste Værd af Folkerettens nöje Iagttagelse og Fredens redelige Vedligeholdelse og Fremme!

De övrige Egenskaber ved Bernstorffs Aand og Karakter vil den tilkommende Historieskriver let kunne gjette sig til. De ligge aabne for ham i Bernstorffs Embedsførelse selv, og i hans efterladte skriftlige Monumenter, de Statsskrifter som Tidsbegivenhederne foranledigede. Begge Dele, hans Embedsførelse og hans Skrifter, bære Præg af udmærket Aand, stor Forstand, stor Klogskab, en mandig, fast, og oplyst Tænkemaade, store Talenter.

Med det skarpeste Öjekast gjennemskuede Bernstorff Tings mest indviklede Stilling; saae i det nærvæ-

rende Öjebliks Spire de adskillige Skikkelser som Fremtiden efter de forskjellige Omstændigheder kom til at vise sig i, saae de mulige Følger af enhver Forholdsregel, og kunde for hver Følge bestemme den Sandsynlighedsgrad som tilkom den. Begivenhedernes mest forborgne og mest sammenviklede Traade laae aabenbare for hans Öjne, der let og hurtig gjennemlöb alle deres Overkrydsninger.

Hans hurtige Forstand, hans skarpe Dömmekraft understöttedes af den lykkeligste Hukommelse. Ikke menes her just hin Hukommelse af ringere Art, som man kan belægge med Nav-

net mekanisk, og som blot gaaer ud paa at erindre de döde Tegn paa Tingene, men snarere hin höjere Kraft, der igjen henter det Forbigangne frem, saa at Sjælen livagtig beskuer det. En Dom, som afsiges over tilkommende Begivenheder, maa grunde sig paa Sammenligninger mellem hvad der er skeet. I Henseende til menneskelige Begivenheders Gang er Analogie, ligesom i Naturens Gang, den sikkerste Regel. Politiske Problemer, som have deres Oprindelse fra indviklede Tidsomstændigheder, löser den altid best, der ved flittig at studere Historien, har det, som man plejer at sige, staaende som prentet

for sig, hvorledes lignende Opgaver i de forbigangne Aarhundreder ere blevne oplöste af Tiden selv. I den Aand havde Bernstorff studeret Historien. En lignende og nöjagtig Afbildning af de forrige Aarhundreders store Begivenheder var indpræget i hans Indbildningskraft; naar det behövedes gjennemskuede hans Sjels Öje det hele Billede med dets fineste Træk.

Maaske kan vi nok tillade os denne ikke usandsynlige Formodning, at Bernstorff, som besad den nöje og beskuelige historiske Kundskab, og det skarpe de mest indviklede Begivenhe-

ders Sammenhæng gjennemtrængende Öjekast, har bedömt Europas egentlige indvortes Forfatning og de frembrydende, Gemytterne beherskende Ideers Natur og Kraft anderledes, end de ere blevne bedömte af dem, som i de större Stater sad ved Roret. Maaske forekom den sædvanlige Fremgangsmaade ham ikke meget passende til saa overordentlige ny Phænomener. Maaske troede han, at selve disse Phænomeners Natur tilraadede eller befol at vælge andre Midler, for enten at betage Virkningerne deres Skadelige eller at forvandle dem til velgjörende. Sandsynligvis havde han alt forud gjættet sig til Tidernes

Aand, förend han traadte frem og begyndte at vise sig.

Jeg har her stræbt at udkaste Omridset til Billedet af den store, den vise, den dydige Statsmand, som vi ære i Bernstorff. Visseligen vil Efterkommerne ogsaa önske at kjende ham som Menneske, som Fader, som Ven. Herligt og skjönt vorder det Billede, der viser ham som saadan. Han var en tro og kjærlig Ven, en öm Ægtefælle, en Fader som Börnene elskede og bar Höjagtelse for. Fiendskab kom ikke i hans Sjel; Fornærmelser opbragde ham ikke, og han har nok aldrig følt Glimt af Hevn-

gjerrighed i sit Hjerte. Selvbevidsthed om eget Værd hindrede enhver Bevægelse af Misundelse Heller ad Adgang til hans Sjæl. Han havde et muntert og opvakt Gemyt, og vidste aldrig af Frygt eller Ængstlighed at sige. Han var behagelig i Omgang, interessant og lærerig i Samtaler. Det vidne Alle de som omgikkes ham nöjere. Dem tilkommer det at stifte ham et Minde i denne Henseende, det vilde være Ubeskedenhed, om nogen Anden heri vilde forekomme dem.

Et saa skjönt, saa ædelt, Statens Tjeneste og Landets Vel saa aldeles

opofret Liv, der fra først til sidst bar Præget af den retskafneste Tænkemaade, opnaaede ikke det Maal, som det ved ham lykkeliggjorte Folk og hans Naturs Kræfter syntes at bebude. Bange Ahnelser udbredte sig i alle Gemytter, da man hörte, at Bernstorff var betaget af en Sygdom som var betænkelig. Ivrige Ønsker der saa gjerne vilde gaae over til Forhaabninger, og nagende Kummer, var den idelig afvexlende Tilstand, hvori en hel Nation befandt sig for den ene Mand. Aengstligen saae de, som vare om ham, Udfaldet imöde; ængstlig ventede alle Andre efter det Budskab der kunde forkynde dem Udfal-

det. I Tankerne seer jeg den Syges Leje omgivet ikke blot af Familien svömmende i Taarer, ikke blot af kummerfulde Venner, men tillige af en inderlig bevæget Nation, og midt iblandt seer jeg Tronarvingen ved den Syges Seng, opmærksom paa hver Forandring i Sygdommens Gang, og længselfuld efter at faae Grund til at haabe det han önskede. Ach! Forsynet fandt ikke for godt at bönhöre hans og vore Önsker. Den ædle, den vise, den dydige Aand gik til en bedre Verden. — Timen kom da hans jordiske Levninger skulde henföres til deres Hvilested. O! gid jeg besad Kraft til at kalde denne

höjtidelige Time tilbage i det Bernstorffske Navns nærværende og tilkommende Dyrkeres Indbildningskraft! Drevne af Taknemmeligheds og Hengivenheds inderligste Følelse forsamlede Store og Smaa sig om Bernstorffs Kiste; Alle vare de gjennemtrængte af dybeste Sorg, og kappedes om at ære den Mands Aske, som Danmark i saa höj Grad er forbunden. Kronprindsen, besjælet af lige Følelser, indfinder sig blandt dem. Ærbödighed vil anvise ham den Plads som kunde tilkomme ham i Følget. Men hans Hjerte forekommer deres Overlægning, og afgjör Spörgsmaalet. "Jeg gaaer imellem Börnene", vare

hans Ord; Ord, der, saa simple de ere, ganske lade os læse i dens Sjel, der sagde dem. Visselig kunde de ikke komme uden af et ömtfölende naturligt og ikke ved Konsten forstemt Hjerte. De bære Vidne om Beskaffenheden af det Forhold de stod i til hinanden, og af den Sindsstemning som et fjortenaarigt Bekjendtskab havde givet Næring og Styrke. Lykkelige Danmark! hvor mange og store Forhaabninger berettiger denne Bemærkning dig ikke til!

Vor Bernstorff har vi ikke mere! Det vilde være formasteligt at spörge, hvorfor Forsynet vilde at vi saa tid-

lig skulde miste ham. Lader os med Tilbedelse og Ærefrygt underkaste os dets Raadslutning! Lader os vise os taknemmelige for det Gode, som det beviste os ved Bernstorff, ved bestandig at have det i levende Erindring!

Den Dydige, der hvert Øjeblik i sit Liv er sig bevidst, at han efter Evne har opfyldt sine Pligter, er bestandig ved det Maal han stræber at naae, og i den Henseende er det for ham selv aldrig for tidlig, hvilket Øjeblik Forsynet vil kalde ham fra den Post, det her paa Kloden har anvist ham.

Kun da, naar han seer Sine svömme i Taarer, naar han tænker

sig de Forbindelser, som vare vigtige for hans Hjerte; naar han föler, at Kjærligheds og Venskabs blöde Baand, som bandt ham til Livet, de löses, kun i de Öjeblik smager han Skilsmissens Malurt, og hans elskende Hjerte trænger da til en dobbelt Tröst. Den ene, den höjere Tröst, skjænker Religionen ham, som lover ham at han igjen skal blive samlet med de Elskede, den anden — ach Forsynet lader den ikke blive Alle til Del! mangen döende Ægtefælle og mangen Fader maa savne den! — den anden skaffer den Tanke ham, at han vidste hans Efterlevende vare vel forsörgede. Bernstorffs Rolighed

i hans sidste Timer, var som en döende Christens, den Forsynet havde beskjæret den sidstnævnte Art Tröst. Og naar han overvejede de övrige Forhold, han stod i, fandt han da ikke mange og kraftige Bevæggrunde nok til, med tilfreds og rolig Mine at see den Tidspunkt nærme sig, da han skulde gaae over i en bedre Verden! Han havde fuldendet det store Verk, som saa stærk havde ligget ham paa Hjerte, han havde reddet en hel Nation fra truende Farer, han havde sat dens Velfærd i Sikkerhed; han hörte dens varmeste Taks rörende Stemme, han hörte den bönfalde Himlen om hans Livs Forlængelse.

Fra denne Side betragtet ligner hans Död Heltens, der falder i det Öjeblik, Sejeren ved ham er vunden.

Udödeligt er Bernstorffs Navn! ikke allene i Danmark; det er udödeligt i Europas Aarböger. Iblandt de mange glimrende Navne vil hans straale med blid og ren Glands; thi det er Retskaffenheds og Visdoms Glands.